

Halmos Antal

Tarkabarka mesevilág

Halmos Antal

A gyűjteményem tarkabarka, mint a kaméleon és kerek farka!

Budapest, 2019

**Jelen könyvet, illetve annak részeit a szerző előzetes írásos engedélye nélkül
tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármilyen formában,
vagy eszközzel – elektronikus, vagy más módon közölni!**

**Szerkesztette és a borítót készítette:
Lónyai Péter**

(A szerző köszönete a szép munkáért)

Tartalomjegyzék

Előszó

- I. Saját meséim, álmaim, egyébek
- II. Indiai és oroszországi népek meséi (adaptációk)

India

Oroszország

- III. Teremtés-, születés-legendák

Előszó

Úgy gondoltam, megszakítom a szerencsétlen világunkkal foglalkozó írásaim fonalát, és hátralévő életemet mesékkel, a fantázia világával töltöm ki. Neki is indultam életem új ösvényének, de nem szüntem meg olvasni. Nagy baj, igen nagy baj, beleütköztem az új korszakváltás kérdéseibe, ami annyira lenyűgözött, annyira megdöbbentettek a néhány évtizeden belül határozottan jelentkező káros hatásai, hogy gyorsan becsuktam a mesék világát, mert meg kell írnom, nagyon tömören, mit is jelent az emberiség életében a mesterséges intelligencia, robotizáció, automatizáció.

Amit a mese világából megírtam, itt következik.

A saját meséim – mint a mesék mindig – tükrözik a lelkivilágomat, a világ egyes kényes mozzanatainak redőibe engednek betekintést, remélem, örömet sikerül ébresztenem a kedves olvasóimban.

Az indiai és orosz mesékkel kerestem a minél ősbibb hangokat, egyszerű emberek gondolatvilágát. Többször megleptek az azokban is megjelenő bölcsességek, sokszor viszont a mély primitivizmusuk. Mindkét témakör folytatásra érdemes, lehet, hogy visszatérek ehhez a világhoz.

A teremtéstörténetek világához tévesen érkeztem. Úgy gondoltam, hogy az egyszerű népek teremtéslegendáinak világával gazdagítani fogom az irodalmat. Szinte azonnal rábukantam azonban a Magyar Elektronikus Könyvtár gyűjteményére, amit nehéz lenne bővíteni.

Hát akkor – előszóban szokatlan módon – búcsúzom is. Viszontlátásra az új korszakváltás világában!

I. Saját meséim, álmaim, egyebek

Az isten lába

Hopp-hopp, nagyokat ugrik a szőkebarna, loboncos, tarka-barka mókus a városi parkban. Vidáman kacarászik közben magában, amikor megpihen két fákon átívelő ugrás között a lombokba húzódva. Nincs nagyobb öröm, mint lombok közt röpdösni. Letör egy makkot, leugrik vele a padra, amin ezerszer látott fehérhajú bácsi lapozgat furcsa, szürke lapokat. Fejtegeti a makkot, épp bekapná, amikor a ráncos arcú ember felpillant rá, és a kezét nyújtja. Jaj, a kézben finomság lapul, két kövér diógerezd. Elejti a makkot, odaugrik a kézhez, és elkapja az egyik gerezdet. Jóízűen majszolja, kerek szemével a bácsi mosolyának örül.

Látja ám, hogy a makkot két veréb is csipegeti, eszegeti. Jól van, gyerekek, mindjárt hozok másikat is. Vissza is ugrik a fára, letöri az új makkot, fejtegeti, fejtegeti, lesi a becsukódott kezét, vajon vár-e még rá a másik gerezd? A bácsi mosolya mind szélesebb, látja, hogy a mókus leejti a verebek közé az új makkot is.

Kinyitja a tenyerét, de ekkor rácsap a fekete holló, amelyiket fél szemével már figyelt, mert ott ólálkodott a fa gyökerei közt. Egy pillanat és a gerezd eltűnik a csőrében.

A bácsit előnti a méreg, és rúg egyet a hollón.

A parkőr odalép nagy haraggal, koppint nagyokat a botjával: Miért rúgta meg azt a madarat?

Nem én rúgtam, az isten lába volt, és kivételesen nem a verebekbe rúgott bele.

*

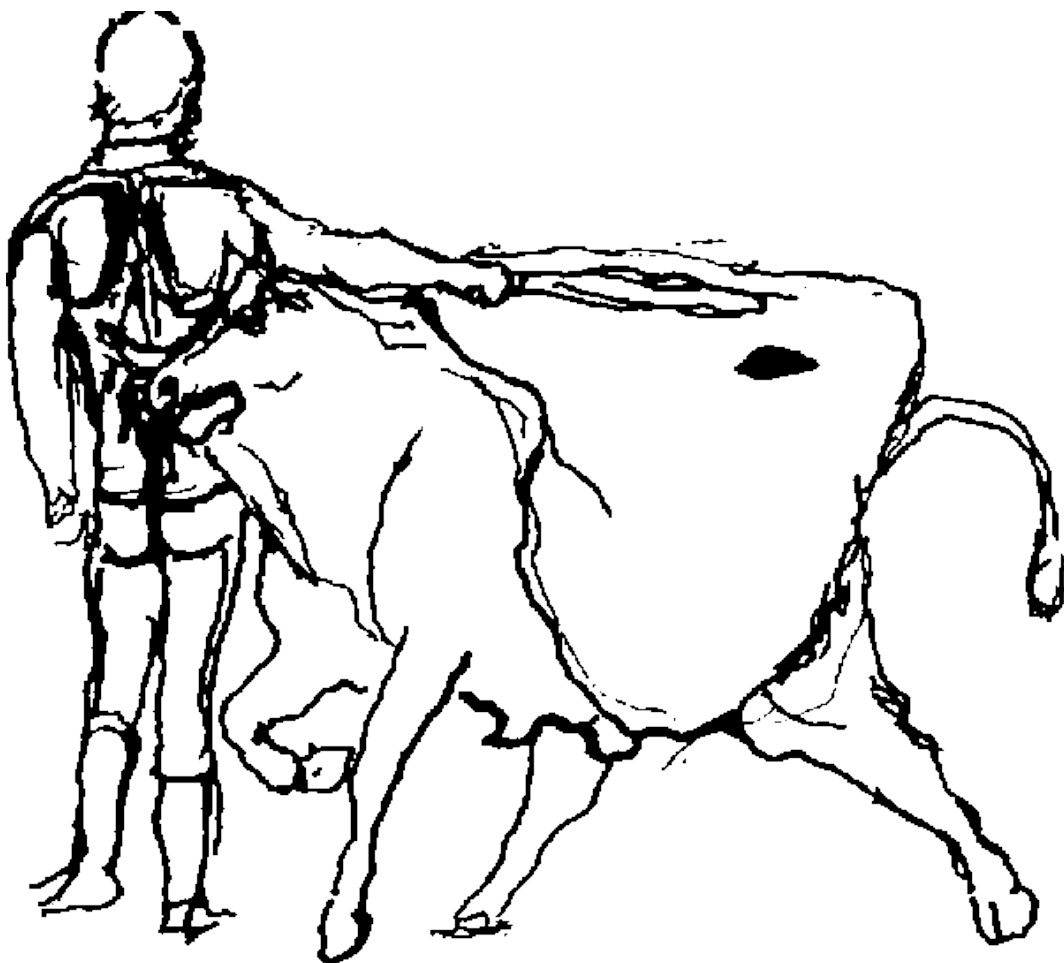
A bika és a vörös kendő

Leszegte a fejét és csodálkozva nézte a kendőt. Libben egyet, nem érti, mifene mozgatja az orra előtt. Ne zavarják már annyit, a karámban se hagyták nyugodni!

Fel-alá rohanva emlékezett a sok kínzásra, amit a karámban elszenvedett: szúrták, döfték, vért adtak innia, döglött kutyát húztak el az orra előtt. Ha megunta, elzavarta őket, mind elbújt a palánk mögött.

Most meg díszbe vágták magukat, és még vadabbul szurkálnak, döfködnek, rohangásznak körülöttem, hogy kedvem lenne felöklelni valamennyit.

Ferenczy Béni így látta a találkozást:

A bikánk végül megunta a vörös posztót, nem hagyta magát provokálni, hanem fújva egy nagyot a matadorra, odapottyantott a porond közepére, majd sértődötten elbődülve távozott. Csak volna, mert elállták az útját a *banderillerók*.

Ferenczy
Béni

1964

Leszegte a fejét, fűjt akkorát, hogy a keletkező porfelhő egy pillanatra vállig betakarta. Két vad ugrással ott termett a meglepett matadornál, átszúrta a szarvával, odavitte a lepényéhez, és feltörölte vele. Nem tudta lerázni a szarváról, hordozta körbe az arénában, míg el nem fáradt a sok ügyetlen kardszúrástól. Matadorral a szarván lehelte ki vörös lelkét.

A matadornak kivételesen nem emeltek szobrot.

Ferenczy Béni féloldalára bénultan, beszédképességét veszítve készítette a rajzokat Hubay Miklósnak, amikor élménybeszámolót mesélt neki a spanyol bikaviadalról. Kerestem-kutattam, ki a rajzok jogtulajdonosa, nem jártam eredménnyel. Ha valaki sérelmezné a rajzok felhasználását, és igazolni tudja a jogosultságát, természetesen eltávolítom a rajzokat.

Hubay Miklós megjegyzéseit értelemszerűen módosítottam.

*

Velők egymás közt

Az emberi agy, a kakukk agya és a marha csontvelője összeszaladnak az utcasarki kocsmában. A kocsmáros méteres szakállú pópa képében méregeti őket, vállat von, és a WC melletti sarki asztalra mutat. Megkérdi, mit kívánnak?

Néznek egymásra bambán, igazán nem kapcsolnak, mit is lehet utcasarki kocsmában kérni? Az emberi agynak Beethoven Appassionata-jának hangjai csengenek fel, a kakukkagy becsukja a szemét, és hol a majdnem veréb réti pityer fészket, hol a Fülöp-szigeti gyönyörű verebet, a kékszemű ricsókát látja, a marha csontvelője elmélázik, és a bárd csattanására riad csak fel, amivel lecsapták a marha-lábszárról. Látni véli Szindbádöt is. Azt az ínycsiklandozó húslevest, amit Latinovits olyan bravúros élvezettel fogyasztott el.

Na, jön a pópa vissza, és kéri: rendelni tessék!

Az emberi agy odamutat a pianínóra, félrehajtja magát és rendel: Appassionata kottát tessék oda tenni. A kakukk agy fészkelődik, vigyorog, aztán megszólal: kérek réti pityer fészket, benne kékszemű ricsókával. A csontvelő lemondóan kérdi: a TV-n le lehet játszani a Szindbád leves-jelenetét?

A pópa megvakarja a fejét, majd a szakállát. Nehéz ügy ez kérem! Megkérdezhetem, mi a szokatlan óhajaik indítéka?

Megszólal az emberi agy: aki az Appassionata-t érti, mindenkinél többet ér. Hm, szólal meg a kakukk agya: és aki úgy neveli fel az utódait, hogy más viseli a gondjukat, és közben ő meg fél világot átrepülve élvezi a trópusi nyarat, nem bölcsebb nála? Ha-ha, kacag fel a csontvelő: csináltak már belőletek olyan húslevest, amitől távolból is sokan kapnak étvágyat, és amivel a három magyar film-óriás, Huszárik Zoltán, Sára Sándor és Latinovits Zoltán olyan parádés jelenetet csinált, hogy a fél világ nyála csordul össze?

*

Papaya, Jackfruit és Alfonzó mangó

Papaya, Mamayatól szabadulva, Jackfruit, fejét magasán hordva, és Alfonzó mangó, mint legkisebb, mélán ábrándozva, kisétálnak a mangóliget szélére, kicsit még érlelni magukat a Napon.

Heverésznek, heverésznek, megszólal Papaya: itt valami bűzlik, melyikünk fing nagyokat? Alfonzó mangó megvonja a vállát: nem is tudom, mi az a fing. Jackfruit némán arrébb húzza magát, bevonul a mangópálmák árnya alá.

Papaya tovább szaglászik, fintorog, felkiált: jó, hogy elvonultál, most legalább az irányt is tudjuk, te bűzlesz. Jackfruit feláll, fölējük magasodik, és elkiáltja magát: lehet, hogy bűdös is vagyok, de melyikőtök meri tagadni, hogy én vagyok a legfinomabb gyümölcs a világon! Papaya és Alfonzó mangó összenéznek, csodálkozva mosolyognak. Megszólal Papaya: hát a bűzöd királyi, abban győztél, meg óriás is vagy, de ha engem jól megcitromoznak, biztos finomabb vagyok nálad.

Alfonzó mangó csendben végighallgatja a vitát, aztán átveszi a szót: igaz, hogy én vagyok a legkisebb, és nemhogy bűzkirály nem vagyok, de az én illatom a leghíresebb a világon. A zamatom utánozhatatlan, textilmintának is használnak, és az én fajtám még a világhírű magyar humorista nevét is megkapta. Ezt akarjátok überelni, maflapékek?!

*

Megint csak a szürke veréb

A világ legszürkébb verebe elmegy világgá. A faluszélen szembe jön vele a hazafelé tartó marhacsorda. Szomorúságában kitérni sincs kedve, csap egy kis port a szárnyaival, és jól lehúzza a fejét, el akar tűnni az út porában. A legkisebb tehén a csorda szélén észreveszi, lehajol hozzá, és megkérdezi:

Hogy hívnak, kedves kis jószág?

Nem tudom a nevem, elfeledtem.

Hogy hogy elfeledted, a nevét mindenkinek tudnia kell! És hol lakol?

Bizony azt se tudom, elfeledtem. Valahol a nagy óceánon innen, a falu szélső házán túl, bokrok között, az avarban volt fészke a családunknak, de az ember gyerekei szét-túrták, a tojásainkkal célba dobáltak...

Erre emlékszel, a nevedre meg nem?

A nevem gúny tárgya volt, azért feledtem el.

Akkor meg mért emlékszel a széttúrt fészkedre?

Mert talán még rátalálok a gyerekekre.

És akkor mi lesz, ezerszer nagyobbak nálad!

De hozzá vannak ragasztva a földhöz! Csiripelek egyet előttük, felszállok föléjük, tátott szájjal fognak csodálni, és mindnek pottyantok egyet a szájába!

*

Ima

Vezérünk, ki vagy a Várban,
Átkozott légyen mind a te neved,
Hagyd meg nekünk a mi országunk,
Ne teljesüljön az akaratod,
Se a pokolban, mint a földön se.
Mindennapi kenyerünket lopod el már,
Add vissza, amíg nem késő,
És nem bocsátjuk meg a vétkeidet,
Mint ellenünk vétkezőnek,
És hiába viszel minket kísértésbe,
Meg fogunk szabadulni tőled, a főgonosztól.
Ámen!

*

A harang álma

Hogy mikor születtem, nem tudom már, hattyúk úszkálhattak a Balatonon, tán zöldek voltak még a mezők, tavasszal korán felütötte fejét a harangvirág, a kéken viruló ibolya, sárgán ünnepelt a búzamező, híres volt a magyar őszibarack széles e világon, az ősz pedig tarka színekbe borította völgyeinket, dombjainkat.

Az első őszám bizonyára úgy öntötték, mint Tarkovszkij gyermeke a Rubljovban: a nagymester kisle fia járta a leomló domboldalakat, az alámosott folyópartokat, nézte a mezei virágokat, a cserjéket, meg-megállt, szaglászott a levegőbe, itt-ott gyúrt gombócokat az agyagos földből, majd felkiáltott: innen száz szekérrel. Hatalmas gödröt ásott, megépítette a harang kifordított üregét, hatalmas kohót építtetett mellette, fával tüzelt az üst alá, fűjtatót tapostak felnőttek, gyermekek, olvasztották a messze földről összegyűjtött rézholmikat. Amikor megcsendült a harangja, elszaladt és földre borulva zokogott. Rubljovnak megsúgta, nem ismerte a harangöntés titkát, apja magával vitte a sírba, amikor a tatárok felkoncolták az egész falut. Aztán sokáig születtek harangok, kicsik, csengettyűnyik, zengőhangú nagyok, és megnyikkant óriások, mint a cárharang.

És jöttek a hadak: tatárok, törökök, mind összetörte, elhurcolta a harangokat, ágyúkat öntöttek belőlük. A bolond népek meg hordták a kis pénzüket, és új harangot öntettek a mindig újra születő mesterekkel. Voltak köztük cigányok is.

És jöttek a nagy háborúk, a Nagy és Szent, aztán meg a legnagyobb, amit még gonoszak, emberek, de gonoszak vívtak. Ha elfogyott a fegyvergyártáshoz használt réz, minden második, később minden harangot leemeltek a tornyokból. Katolikusból, reformátusból, evangélikusból egyaránt, nem volt kegyelem.

Az egyszerű népek pedig újra és újra adakoztak, öntették a papoknak a harangokat, akár megvolt a mindennapi kenyerük, akár nem.

De a mezők mindig zöldek maradtak, kivirágoztak, teremtek a fák, csak az erdők fogytak, a levegő lett mind nehezebb, mind sűrűbb, én is mélyebbre hangolódtam.

Aztán óriási robbanások rázták meg a levegőt, nap mint nap világító gombák emelkedtek az égig. Elkezdtek sárgulni a mezők, a fél világról eltűntek az erdők. Gyorsan nőttek a sivatagok, mint a bolondgombák.

Rongyos népek lódultak neki tengereknek, jobban élő világoknak, ahol nem szerették őket. Őket, a megnyomorítottakat kiáltották ki szörnyeknek, volt ország, ahol bűnnek bélyegezték meg a szegénységet.

Aztán végleg megőrült a világ, egybefolytak a robbanások, lángok, aki megmaradt, gyökereket rágott.

Mi, harangok, csak sírni tudtunk, volt, aki eltűnt a füstben, volt, aki csak kongatni tudott, volt – mint én is – aki álomba szenderült. Álmodunk és álmodunk, hátha egyszer vége szakad a rossz álmunknak?

*

Égbe száll a szürke kis veréb

Csiripelnek a verebek a faluszéli kurta kocsmá szeméjtjében. Válogatnak, szemeztgetnek, megbesztélik napi ügyes-bajos dolgaikat. A legkisebb, legsztürkébb elunja magát, kitopog a patakpartra.

Arra úszik a hófehér hattyú, a szárnyaít púposra emeli, hosszú nyakát – büszkén hátrakanyarítva – a magasba emeli. Észre se veszt a kis verebet, csak csőre szintje fölött lát. A verébke kíváncsi a sose látott szépségre és csiripel egyet, ugrik nagyokat. Ledugja hozzá hosszú nyakán ülő fejét a hattyú, és megkérdezt a sose látott kis mitugrást:

– Hát te meg kicsoda bogár vagy, szerencsétlen jószág?

Hm, gondolja a kis veréb, miért is lennék én szerencsétlen? Meg kell mutatni ennek a nagyképtű szépségnek, hogy nem akárki vagyok!

– Én vagyok ennek a faluszéli kurta kocsmá gazdasági udvarának a főfelügyelője.

– Akkor most hová tartasz, udvaron kívül, a nagy, sebes patak partján?

– Oda, ahová te. Úgy gondoltam jó társad lennék, kiemelném a vakító fehérséged a szürkéséggel.

– Jó, jó, lehet, de én most az égbe fogok szállni, fel kell vinnem egy kis angyalkát, – aki lecsúszott a viharfelhőről, és nem tud még repülni.

– Min viszed fel?

– Egyszemélyes hintószánon.

– Adj nekem is olyat, felrepülök én is.

– Csak úgy nem tudsz, még, ha gyerekszánt adok is, hacsak nem ... várj csak! ... hacsak nem fújok beléd angyalerőt.

– Jaj, de jó lesz, gyönyörűséges lesz.

A hattyú elröppen, a patak felett, néha érintik a szárnyaít a vizet, és hipp-hopp, vissza is tér, két szánt húzva maga után: a hintószánt – amin mosolyogva trónol a bébiangyal – és a gyerekszánt. Beköti a verebecskét, ráfúj, és már szállnak is fel a csillagok közé, a magasba.

A mennyek kapuja zajtalanul nyílik, úgy repülnek be rajta, hogy Szent Péter, a kapuőr csak ámul a gyönyörű ívükön. Egymás mellé települnek a kristálypalota előtti gombafelhőre. Az angyalbébi kacag egyet, kacajára csillogni-sziporkázni kezd a palota száz tornya, szárnyaít kiterjesztik a csúcsukon ülő galambok. Lassan, méltóságteljesen kinyílnak a kristálykapuk. Kettő van belőle, az egyik az égig érő középső torony feléig ér, a másik a legkisebb torony alatt egérlyukként húzódik meg, egyetlen csillag fénye világítja meg.

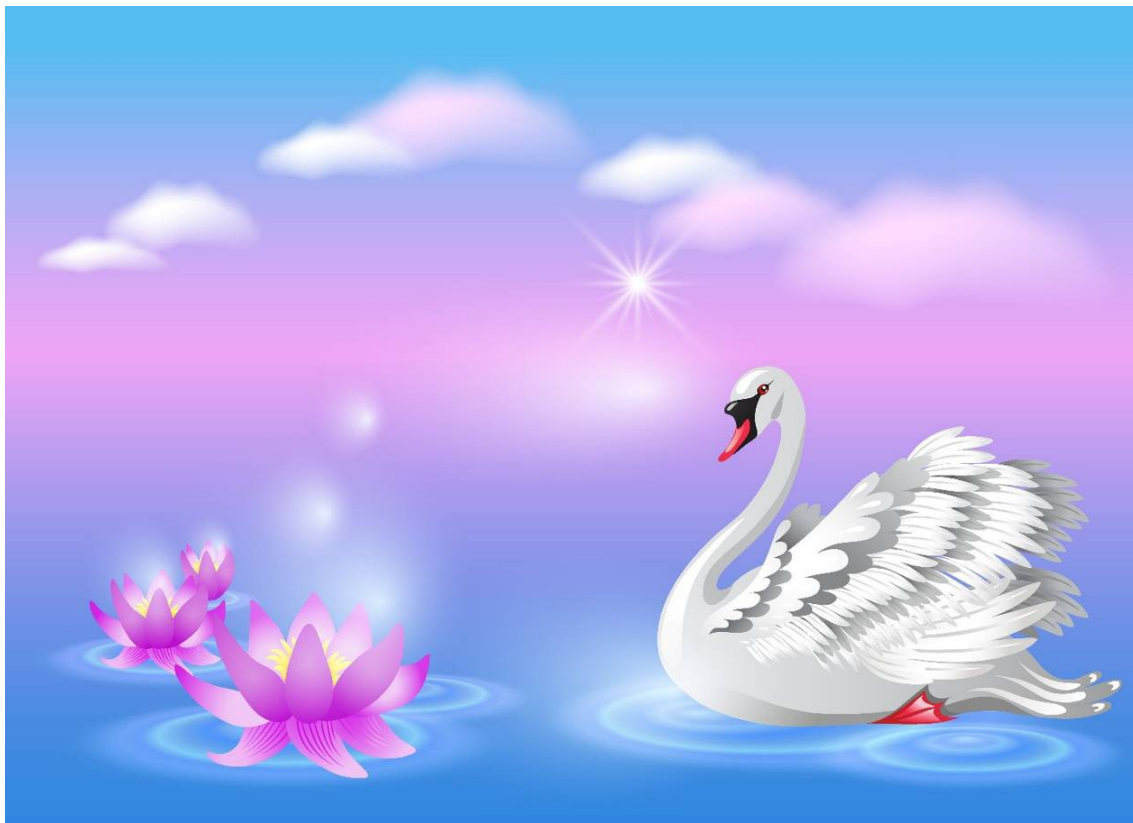
Mélyen zengő hang kérdt: mivel szolgálhatunk nektek, kedves látogatók? A hattyú kiterjesztí óriási szárnyaít, magasba egyenesíti a nyakát, felemeli a fejét, és csattogva éneklí: a legmézesebb tavatok partján arany házat érdelek, minden hónapban új nőstényt kérek, a dalomat angyalkák kórusa kísértje, álomba húrít tánca kísértjen.

Jól van, mondja a hang, várj sorodra. És te, szürke madárka, mit kívánsz?

Nem kívánok egyebet, csak egy morzsa kenyeret, minden reggel, piciny fészket a palota sarkában, és pormentes, tiszta levegőt. Néha esőt, hogy kitérített csőrömmel elkap hassak néhány csepp vizet.

Rendben van. Hattyú, te a kis kapun gyere be, az nyílik a csodatóra, verébkém, te pedig kapj szárnyra, repülj be a főkapun, az nyílik az urunk lábához, ott vár a trónusa lábánál az arany fészek, minden jóval, mi szemnek, szájnak ingere.

Ha ezt a mesét hallottátok volna már, ne higgyétek, fordított a világ érdemosztása.

*

Az utolsó kubai indián törzsfőnök

Nem mese ez, intek minden olvasót, hanem szintiszta igazság. Talán papír is van róla!

Nem kubai születésű volt. Csak menekültként, hírnökként érkezett Hispaniolából, a mostani Dominikából 400 emberével, akik elszenvedték a spanyol hódítók kegyetlen irtóhadjáratát. Úgy tudtam, utolsó volt a kubai indiánok között, aki kicsire zsugorodott csapatával ellenállt, most olyan verzióval találkoztam, amelyik szerint ő volt az első fegyveres ellenálló a fehér vadállatok ellen. Miért mesélem el vitéz Hatuey halálának történetét? Mert megrendítő a hős hazafi véleménye a vérben gázoló keresztény öldöklőkről.

Leverték, elfogták, máglyahalálra ítélték. Mielőtt meggyújtották volna a máglyát, a *szertartásban résztvevő pap* felmutatta neki a keresztet, és azt mondta, ha felveszi a keresztiséget, a mennyekbe száll fel. „Vannak ott ilyen emberek?” – kérdezte Hatuey. Igen, vannak – kapta a választ. – Akkor inkább égessetek meg!

1512-t írtak, a brutális agresszor *Diego Velázquez* volt. Ha ma történt volna, terrorista akciónak hívnák Hatuey csapatának utolsó, elkeseredett támadását a spanyol tábor ellen.

A hős szobra.

*

Zsiráf királyfi és a röfi

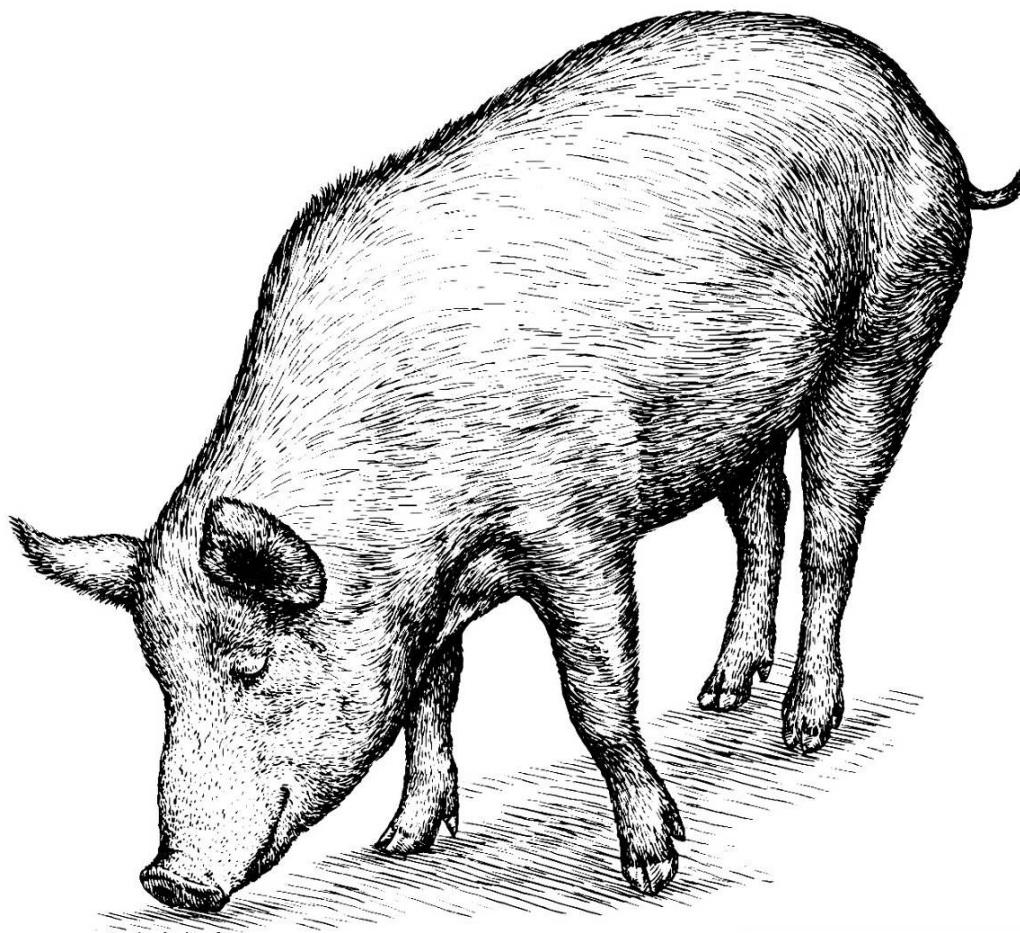
Zsiráf királyfi magasra emelt fejjel, jóízűen legeli a kókuszpálma rügyeit. Nagyokat ugrál örömében, rég volt szerencséje ilyen zamatos csemegéhez. Az ugrások döngenek: az általaj keményre döngölődött kókuszdióhéjból áll. Egyik ugrását, amely rekordmagasságúnak sikeredik, a zsiráfok fagyökereken nevelkedő istenének szenteli. A következővel nagyot sikerül rúgnia az orrával a fák alatti kemény talajban túró röfibe. Röfi ijedtében megdermed, még az orrát is a földben felejtí.

Zsiráf királyfi félrehajtott fejjel lehajol a furcsa fekete szörgomolyaghoz. A nyaka fordított U-t formál. Kicsoda vagy, kis barátom, miért állsz az utamba?

Nem állok én senki útjába, kedves hosszúnyak, csak gombára vadászok, azok életnek. Te hordod túlságosan magasán a fejed, nem láthatsz se engem, se az orrszarvút, aki az előbb dübörgött el mellettünk. Talán a döngéseket se hallod meg a nagy magasan.

Meghallok mindent, amit akarok, de aki nem támad, azzal nem törődöm. Aki meg támad, azzal elbánok: a nyakam olyan hosszú, hogy korbácsként lendítem a támadóra a kemény fejem, megdöglik mind, egyetlen csapástól. Te kerültél elém a tömpe orroddal, mutasd magad, hiszen nyakad sincs, hogy lehet így élni?

Ne gúnyoljál, királyfi, már hogy ne lenne nyakam? Pont akkora a nyakam, mint a tiéd, csak nem hordom fenn az orrom, mint te: elbuknék, mert nem látnék az orrom elé, éhen halnék, mert nem találnék étet. Nem tudom, te mire vagy olyan büszke, neked is csak hét csigolyád van.

Én is csak az étkem miatt nyújtottam meg a nyakam, mert a leveleket szeretem. Dölyfösnek csak azok látnak, akik nem tudják megnyújtani a csigolyájukat.

Itt a mese vége, fuss el véle!

*

Tanmese a szürke verébről

(Zsenitől loptam, kalapot előtte emeljenek!)

Ballag az út porában a szürke veréb, jót ebédelt, vígan fütyörészik. Arra jár a szomszéd lusta tehene, nem ér el a szokott helyig, ott, az úton pottyant egyet. Pont a kis szürke veréb fejére.

A veréb nagyon megijed. Levegőt se kap, meg ez a szörnyű bűz! Kaparászni próbál, de csak a port tudja maga alatt kavarni.

Arra jár vörös róka úrfi, éhesen, zsákmány után szaglászva. Meglátja a mozgó lepényt, odamegy, gyorsan kikaparja a kis szürke verebet, és hamm, bekapja.

Mik a tanulságok, jámbor vándor az élet útján?

1. Ha szürke veréb vagy, jobb, ha nem ugrálsz!
2. Aki leszar, nem biztos, hogy rosszakaród!
3. Aki kikapar a szarból nem biztos, hogy jótevőd!

Tartsd a fejedben, ha betartod a három jótanácsot, ritkán fog fájni a fejed!

*

Ki kicsoda, mi micsoda?

(Egy parasztleány és jóbarátja.)

Tudod előre, kedves olvasó, hogy miről is szól e kis mesém. Nem baj, azért nekirugaszkodom.

Faluszéli kurta kocsmá mellett, nádfedelel, kertvégen klotyós házban született a kis leány. Épphogy megütötte a „már nem koraszülött” súlyt és méreteket, csak a szája, füle, a lábai közt fityegő gilisztája volt méretes. Pár szál haját az anyja gyorsan kétfelé fésülte, jósnő érzékkel tudta, hogy negyven év múlva ez lesz a divat. Anyja öröme a szája mérete arányosan követte a koponyája lassú növekedését. Ha nem is lesz sok ész a lassú koponyában, vagy ferde esze lesz, elég nagy száj kell ahhoz, hogy kiverekedje magának a helyet, talán jó helyet ebben a tolakodó világban.

Apja kemény ember volt, neki a hatalom megkönyékezéséhez volt jó érzéke. A fiát nem nevelte, ütötte-verte, ha nagyon méregbe gurult, belé is rúgott. Jó nevelésnek bizonyult, az erőtlenségében gyorsan teret nyert a vágy, hogy erős legyen, hogy hatalma legyen nagy, minden emberállatnál nagyobb.

A szomszédságban is nőtt egy satnya kölyök, a suliban egy osztályba sodorta őket az élet. Ha megkérdeznénk a tanító bácsijukat, nem nagyon emlékezne rájuk, inkább csak legyintene: egyik se volt tündöklő ész, de sokat rendetlenkedtek. Szerették kikapkodni egymás kezéből a zsíroskenyeret, ha első pillantásra nem osztotta meg a másikkal.

Felnőttek, az egyik focival töltötte az idejét, ha felrúgták, üvöltött, ütött, mint őt az apja. A másik inkább faragott, hegyes botokat, amikkel a disznókat szokta böködni a szomszéd ólban.

Az elemi végén szétváltak az útjaik. A focistát felvették gimibe, majd félig felmászott egy külföldi egyetem lépcsőin is, de agyilag elfáradt a közepén, és hazasomfordált. Mint annyi nagyravágyó a világon, ő is meghirdette, hogy hívta a haza, kardját kivonva rohant haza. Ezt persze csak akkor kürtölte világgá, amikor általános gyűlöletet keltve, hazafiságot és nagymagyarságot hirdetve, a külföldi megszállók kivonulását saját diadalának meghirdetve, meglovagolta hazája ostobaságát, nacionalizmusát, rasszizmusát, és hatalomra került.

Hazalátogatott, mint valami király, közben azonban szotyolázva, rosszul mosakodva próbált az egyszerűség színében hatni a gyorsan szegényedő lakosságra. Belebotlott volt iskolatársába, aki büszkén mesélte, hogy gázszerelő lett, most is épp otthon vezeti be a gázt, amit az előző kormány intézett el a falunak. Be is kukkantottak a szegényes házba, ahol a pajtás rámutatott a bejövő vezetékre. Itt ömlik be a gáz, és csodamód fűt, csinál forró vizet, főzi a készülő ebédeket.

– És mi volna, pajti, ha nem gáz ömlene csövön a házádba, hanem arany?

– Már hogy ömlene arany, főnök, hisz az se nem folyékony, se nem gáz?

– Nem is úgy. Vérszövetséget kötünk, mint országalapító őseink, céget alapítasz, én meg öntetem neked a munkákat, amiken annyit csalsz, amennyit csak tudsz, ömlik az arany, pénz formájában. Nem alapítunk országot, csak megcsapoljuk, szopjuk a vérét, velőjét, amíg csak bírja, oszt elrepülünk más világba.

Azóta is ömlik az arany a gázszerelőhöz, már csak gebe az ország, de még nem zuhant kómába. Még csak készülődnek elrepülni. Huss, hagyjátok már a roncsot!

*

Cirmos és Bodros

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer a faluvégen, kocsma szélén kis kunyhó, nagy kerttel. A kertben virult a rózsza, zöldség és gyümölcs. A házikóban élt a kerti törpe nagymamája, ősz haját kontyba fonta, ha elunta a napi munkát, bontogatta, újra fonta. Egyetlen társa volt, Cirmos, aki szeretett mellé kuporodni a kipárnázott kosarában. A nénje sokszor eldúdolta néki az édes gyerekdalt:

Cirmos cica jaj,
Hová lett a vaj?
Ott látom a bajuszodon,
Most lesz neked jaj!

Sohse lett jaj, Cirmos ilyenkor dorombolni kezdett, majd békében elszunnyadt a kosarában. Néha nénje lehajolt érte, felnyalábolta, az ölébe fektette, ott aztán Cirmos olyan mélyen elaludt, hogy többnyire elfáradt bele nénje öle, le kellett tenni Cirmost a kosarába.

Vajat nem hordott Cirmos a bajuszán, mert vajat nem szokott enni, csak tejet inni. Néha a tejet hagyta a bajuszán díszelegni, a jólét jeleként.

Jaj, hát mit is mesélek? Cirmos nem egyedül töltötte be nénje szívét, volt neki nagyobb barátja is, Bodros, de ő nem a kunyhóban lakott. Bátor örként a kapu melletti kutya-palotában töltötte életét, csak akkor szokott bekocogni a házba, ha látta, hogy ébren vannak mindketten, nénje és Cirmos, nem kell nekije nagyon örködni. Bent mindig jót kergetőztek, hemperegtek Cirmossal, néha Cirmos odakapott a mancsával Bodros orrához, ha hallani akarta a hangját, mert ilyenkor Bodros nagy haragosnak mutatta magát, kiugatta magából játékos kedvét.

A klotyó mellett lakott kakas úrfi a háremével. A tojók ritkán hagyták el az óljukat, ettek, ittak, jókat tojtak, mert kakas úrfi kedvét lelte bennük. Meg-megmászta őket, mert nemcsak a tojástermés érdekében munkálkodott, hanem örömmel töltötte el minden egyes alkalommal, hogy maga alatt tudhatta háremének egyik alázatosan önalázatos tagját. Nénje annak is örült, hogy a szemétdombot valamennyire rendben tartotta, kapirgálgatott, bekapta a gilisztákat, bogarakat, aztán hagyta, hogy a háreme is egyen a hulladékokból.

Hallja ám egyszer, hogy kakas kukorékol a kocsma udvarán is. Repülni már régóta nem tudott, hasat eresztett a jóléttől, keresett hát lyukat a kerítésen, és odalibbent a szemétdombon trónoló, hárem nélkül, szikrázó fényű tollakkal pompázó kakashoz. Köszönés nélkül ugrott neki a kérdéssel:

Tyúkvakarékok fattya, mi a francnak köszönhetem, hogy itt termettél, zavarni a köreimet?

Ó semmi – emelte magasba taróját a megbántott nagyság – jöttem, láttam és meggyőztem a ház úrnőjét, hogy rendbe kotrom ezt a trónust.

Nemán, nem győződ, ki eszi meg a hulladékot, amit felkotorsz? Jobb, ha odébbállsz, nemár a tojóimra vesd ki a hálód! Kikaparom a szemed!

Azzal hátat is fordított a friss veszedelemnek, büszkén nekirugaszkodott, hogy átrepüli a kerítést, de nagyot koppant a falon, rázta magát veszettül, oszt átlopakodott a bejáratott lyukon.

A szégyenpírtól megdagadt a taréja, majd kipukkadt a bele a dühtől, nekiesett kedvenc tyúkjának, teljes erőből mászta meg, oszt megkopasztott még hármat, már csak méreggőzét eresztve ki magából.

Látja ám, hogy Cirmos és Bodros kiugranak az ablakon, és az uradalma szomszédságában kergetőznek.

Hinnye, el innen háziszolgák! – kukorrivall rájuk.

A kettős vidáman ugrál tovább, rá se hederítenek.

Felkaptat a kakas a tyúkól tetejére, áttekinti az uradalmát, oszt elkezd tervet szőni: össze kell őket veszejteni. Hogy is csinálják az uraink? Megvárja, míg el nem unják ökelmék a játékot, és Bodros bebújik a palotájába. Csőrébe kapja a szemétdombból kikapart csontot, és odaódalog a kutyushoz.

Nézd, mit találtam neked! Jóízű ropi lesz... Látom, nagyon kedveled Cirmost. Nagyon-nagyon, talán vakságig. Észre se veszed, hogy a bal füle nagyobb a jobbnál, pedig az elhajlást jelent.

Elhajlást mitől? – lepődik meg Bodros.

Elhajlást mindenkitől, akitől jót kap, a nénjétől, meg előbb-utóbb tőled is. Jobb, ha figyelsz!

Otthagyja a bénult kutyát, bekopog az ajtón. Félig kinyújtja a szárnyát, és mutatja a nénjének:

Tojást hoztam Cirmosnak. Ki kellene jönnie, hogy itt egye meg, ne kenje szét a padlón.

Cirmos örömmel ugrik, elkezd lefetyelni a tojást. Közben megszólal a kakas:

Milyen jó barátod van, hancúroztok, mint a szerelmesek. Jóképű is a Bodros, csak sűrűn szed össze tetveket a bodraival. Észre se veszi a bodrok erdejében, de a tetvek átmásznak mindenkire, aki hozzá ér, és halálos betegségeket terjesztenek. Jobban teszed, ha vigyázol!

Figyeli a hatást! Alábbhagy a kergetőzés. Elkezdik a játékot, megtorpannak, és óvatosan kerülik egymást. De újra nekiugranak egymásnak, Cirmos karmai már erősebben kotorják meg Bodros orrát.

Jól van, jöhet az új menet – dönti el kakas-császár úr. Már annak hiszi magát.

Jó nagy csontot talál, tisztogatja, aztán odamegy Bodroshoz.

Drága jó barátom, miért nem játszol többet Cirmoskával? A füle nem nagy baj, majd kinövi. Fiatal még. És olyan tündi szeme van: ha akar valamit, zöld, ha haragos, szürke. Mostanában sokszor látom szürkének.

Azóta Bodros nem mer szembenézni Cirmossal.

Bekopogtat ismét a kunyhóba is, kihívja Cirmost, ezúttal egérrel a csőrében. Nagy meseter, hogy levadászott az ügy érdekében egy ilyen finom falatot. Odasúgja, hogy a nénje ne hallja:

Jaj, a Bodros valamin töri a fejét, azt súgta nekem, hogy ne hagyjam olyan hangosan kotkodácsolni a tyúkokat, és én is halkítsam le a kukurikúmat, mert különben nem tudtok rendesen aludni... Vajon mit akar veletek csinálni éjszaka?

Na, a gyanú el lett vetve, Cirmos azóta se tud rendesen aludni.

Az egész kunyhót felferi éjszakánként hangos nyávogással.

Ez a mese nem is mese...

*

Énekesmadaraink és a királylepke

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy lepke, nem volt rajta sose mente, cifra-tarka ruháját csak az isten varrta. Fogta magát lepke-kelme, felrepült az égre, kérelmet szárnyán hordva. Adj'isten, szabó uram, kicsiny kéréssel borulok eléd: nevezd ki engem, kinek ruháját varrtad, ezzel engem csodák csodájává varázsolva, minden lepke királyának.

Hm, gondolkodott el az isten, a szépsége valóban királyi, hiszen én tettem azzá, de dolyfe nem égi, se nem jó királyé, megmérettetem a földi világon. Elé állítok három füttyös madarat, ha el tudja dönteni, melyik éneke a legszebb, és én azt igaznak találom, megadom néki a királylepke címet.

Int is a lepkének: visszaszállsz a Földre, a nagy magyar mezőre, eléd fog állni három madár, a csalogány, a rigó és a pacsirta. Telepedj le elibük, és hallgasd meg az éneküket, ha eltalálsz, melyik dala a legszebb, királylepkének foglak kinevezni.

Küldöncöt küld a három madárhoz: egyszerre énekeljete, vagy ha úgy elfáradtok, néha legyen a dalotok varázslatos, néha csak dallam nélkül füttyörésszetek.

Fejet hajt a lepke, bokázik egyet, és repül is vissza. Keresi, keresi a nagy magyar mezőt, sehogy se találja, Kanadától Mexikóig szokott repkedni, akkora mezőt keresett, mindhiába.

Vándorlásai közben fáradtan száll le egy ősszakállas, barátságos mosolyú ember elé, a tányérja szélére. Megkérdi: ki vagy, jó ember, és hol is vagyunk most? Három madarat keresek, a nagy magyar mezőn, csalogányt, rigót és pacsirtát.

Ó, vándor madár, messze jársz attól a kis országtól, ez itt a hatalmas India. Én pedig költő és festő vagyok, Rabindra-Nath Tagore. Itt is van csalogány, írtam is róla verset, halljad:

Csalogány csattog. Honnan tudta már
a fény előtt, hogy kél a napsugár,
midőn még az éj sárkánya az ég
köré fonta fekete kötelét?

Szárnyas kis hírnök, hogy talált reád
Kelet heroldja a sötéten át,
míg szunnyadtál a bozótban, s a lomb,
az ég sátra sűrűn föléd hajolt?
Az éjbe-merült táj felett a te
dalod volt az élet üzenete.

Ébredj, alvó, emeld fel homlokod,
öleld az áldó, vérpiros napot,
s zengd a csalogány ujjongó dalát!

Hallod? Itt csattog, csiripel éppen egy:

https://www.youtube.com/watch?v=NK2_bcQcoD4

Csodálatos, ugye?

Se rigót, se pacsirtát nem találsz viszont erre. Én is csak egy szép tó partján hallottam együtt őket Magyarországon, ahol fát is ültettem Balatonfüreden. Most megkérem a mi istenünket, vezessen oda téged, ott kis mezőt is fogsz találni, a fámtól errébb, keletebbre, ők nagynak hívják, de picuri, neked különösen az lesz. Biztos ott vár már rád a három dalos madár.

A lepke lelke megtelt örömmel, pukedlizett egyet, majd csupaszín szárnyát lengetve elköszönt. Megjelent a szeme előtt a Balatonfüred felirat, és csak követnie kellett, mert előtte szállt szárnyak nélkül, felhők alatt. Majdnem nekiütközött a táblának, amin ugyanez a szó állt. Hamar megtalálta a költő fáját is, alatta a versét, kőbe faragva:

Nem kellett sokáig repülnie keletre, mindhárom madár a levegőben keringve fogadta. Nem vártak kérésre, sorban meg is szólaltak.

A rigó kezdte: <https://www.youtube.com/watch?v=NNxE27mqDhM>

Szegény lepke, majdnem lepottyant a meglepetéstől a földre. Az indiai csalogány trilláitól teljesen el volt képedve, de ez a rigó hangosabb, erőteljesebb hangon zengett, a szárnyán is megérezte a rezgéseit! Fűszerezte a dalát: néha szinte kerepelt, hébe-hóba sziszegett, ismételtetett, szinte beszélt, mint az emberek.

Fáradt volt a lepke nagyon, ettől a zengzetes előadástól hirtelen nem is kapott levegőt. Kérnie se kellett szünetet, leereszkedett a bokrok alá, a három énekes köréje telepedett.

A rigó megéhezett, csemegézett a körben rejtőző apró házas csigákból, fel-felkapott egyet a csőrével, kiröppent a köves útra, és ott magasra emelve hozzáverdeste a kavicsokhoz, feltörte, és élvezettel nyelte le.

Kapta magát a csalogány is, barátja, a pacsirta is, átröppentek a frissen felszántott földre, és csipegették a kifordított rovarokat, pondrókat, hernyókat. Jóllakottan újra körülvették a lepkénket, aki intett a pacsirtának: ő következik! Az viszont nem sok kedvet mutatott, igazából akkor szokott szépen dalolni, amikor a párjával kiválasztották a fészkelő területüket, ami után nagy magasságokba felröppenve, folyamatosan énekelve szokta ünnepélyesen kihirdetni, hogy van költőhelyük. Most meg nincs itt a párja se, meg egy szál paraszt se, akik ilyenkor megálltak, és a kaszájukra támaszkodva szokták csodálni a röptéjét is, a babonázó trilláit is. A lepke azonban odasúgott: az istennek kell énekelned, én csak csodállak benneteket.

Mit volt mit tenni, a pacsirta szélesebben felröppent olyan magasba, hogy a lepke már nem is látta, csak az énekét hallotta: <https://www.youtube.com/watch?v=8ICH-0tGHeY>

A lepke az ő dalát találta legkevésbé szépnek, de csak ámuldozni tudott azon, hogy az a kis madár miként tud repülés közben folyamatosan, szépen trillázva énekelni?

Na, gondolta a lepke, mindjárt vége is a metélkedőnek. Jaj, miket is mondok, hát a vetélkedőnek. A csalogányt már hallottam, de annyi kaland között ki a csuda emlékszik rá, meg hát a másik kettő is hadd hallja, kivel is kellett megmérkőzniük.

A csalogány fellebbent a bokruk ágára, és hosszú ének-mesébe kezdett. milyen jó lett volna, ha a lepke meg is érti, és elmeséli nektek, de hát, ha füle van is, nem minden mesét ért meg, csak az ilyen csodásat, mint ez itt, az enyém. Fülel, fülel, és lassan felfogja, hogy nem hangos, nem tűnik zengzetesnek, meg nem is olyan tarka, mint a rigó füttye, de ez a legcsodálatosabb: [több hangja van](#), mint a másik kettőnek együtt, és egyszerre több hangon muzsikál. Valahol már hallott ilyet, hol is? Talán a templomban, Mexikóban, ahol a fényes oltárral szemben muzsikál a sok síp, és érdekes [akkordokat](#) is hallani! Talán, igen, de ez suttogás az orgonához képest. És micsoda varázslat, a legmagasabb fokú négyeshangzatot, négy hang együttesét is meg tudja szólaltatni. Minden bizonnyal arany a torka! Hát akkor nem véletlen, hogy a dal királyának nevezik az emberek. Nekem is utol kell érnem, ha nem dalban, hát rangban, a színek királyának kell lennem.

Na, itt a mese vége. Jaj, egy pillanat csak, mindjárt!

A lepke ugyan eldöntötte, hogy a csalogányt hirdeti ki győztesnek, de hát az istent is meg kell győznie erről. Felrepül a hegyek fölé, bekopogtat a mennyek kapuján, és szól az istennek: Atyám, megtörtént. Mind a hárman gyönyörűen énekelnek, ketten szépek is. A csalogány győzött. Meg akarod hallgatni őket?

Persze, mondta az isten, repüljenek föl hozzám.

Gond van, Atyám, levegő nélkül nem tudnak repülni. Engem még csak feldobott egy viharos fuvallat, de ők nehezebbek, meg körüláramolja őket a szél, nem jutnak el ideig.

Hinnye, vakarta meg az isten a fejbúbját, hogy nem teremtetem vastagabb levegőt? Vagy óriás szárnyakat a madaraknak, hogy felkaphassa őket a szél? Most mi légyen?

Neked kell leereszkedned, Uram, majd mutatom az utat.

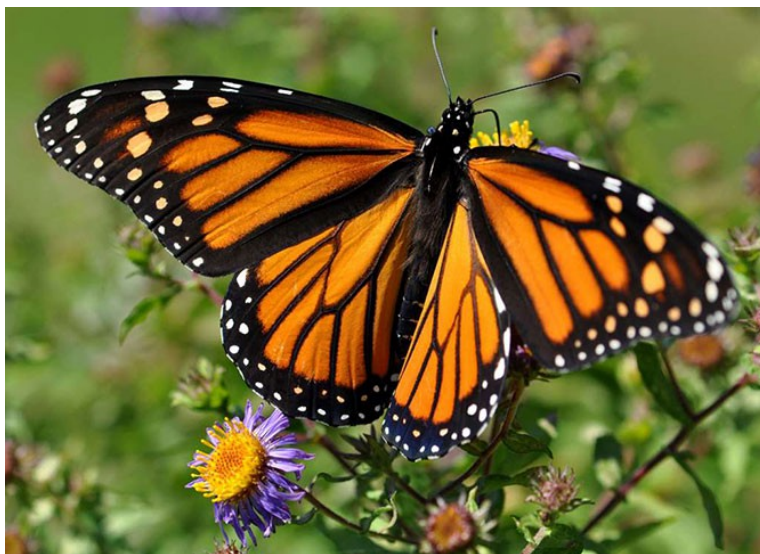
Így is történt! A hegycsúcsokig csak egy huppanás volt az egész, a havas jeges lejtőkön meg dagadt popsiján simán lecsúszott Őkegyelmessége, de amikor elérkeztek a kopasz lejtőig, meg aztán az erdőkig, bizony, nagyon elfáradt, nem szokott ő gyalogolni, ugye? Csak törülgette a homlokát, meg káromkodott: azt hittem, úgy fog ez menni, mint az ágyba... izé. Tudjátok, ugye, gyerekek? Ha nem, kérdezzétek meg az ősöket.

A vetélkedő mezejéhez érve az isten – étlen, szomjan – úgy eldőlt, mint a rosszul megtámasztott létra. Másnap délig aludt, akkor a szemébe süttött a forró nap. Hát ezt a rohadt kazánt meg ki teremtette? – gondolta, de aztán elhessegette a mérgét, rájött, hogy maga volt a tettes.

A három énekesmadár megmosakodva, csőrüket a tollukban tisztogatva, büszkén kihúzza magukat vártak a parancsra. Sorban kiléptek, a pacsirta pedig ismét összeszedte magát és felröppent. Az isten csak hallgatta őket, és semmit se értett. Mind egyforma, mint az angyalaim, bár azok énekelni se tudnak. Mi az, hogy trilla, meg összhangzat, meg hangerő? Miket susog itt nekem ez a lepke a fülembe? Azt mondja, hogy tán hallásjavító készülék? Hm... Ez nem a fülem baja, hanem az szűrt el valamit, aki engem teremtett. Megértette, hogy nagy úr, de ő sem ért mindenhez. Szomorúan legyintett. Akkor a csalogány? – kérdezte. Jó, akkor legyen a csalogány a győztes, de mindegyiknek adhatsz valami kitüntető nevet: dalos pacsirta, füttyös rigó, a dalok királya. Te pedig tőlem akár császár is lehetsz. És elindult visszafelé, nem tudni, hogy repült át a hegyek csúcsáról a mennyekbe? Lehet, most is ott toporog valamelyiken?

A lepkének meg eszébe jutott, hogy az Úr valami dőlyfről morgott, amikor a királyságért folyamodott. Maradok csak király, de az nagyon.

Na, most aztán itt a vége, fussatok el véle. És emlékezzetek, meg se izzadtam bele!

A királylepke

*

Koalina, Koalafi és Koalanil

Koalina királykisasszony serényen rágja az eukaliptuszfa leveleit. Keresi a fa árnyékát, de az istennek se találja. Gyorsan betöm vagy tíz levelet a pofikájába, és átballag a szikla-palotája túloldalára, odakuporodik az árnyékába. Jobbra fordul, alszik fél napig, balra fordul, aludna tovább, de hall valami zengzetes bömbölést. Felismeri, ez az egyik hím császárfia, hosszabb a füle, mint a farka. Hosszabb talán az én fülemnél is – morfondírozgat –, pedig az sem utolsó. Hm, álljunk csak meg egy szóra! Mije is nagy ennek a kurafinak? Hiszen farka nincs is. Nagy a füle, nagy az orra, nagyok a karmai, meg mi is még? Na, hagyjuk, nem jut az eszembe. Mit akarhat ez a császárfi, tudnia kéne, hogy még szűz vagyok, és semmi kedvem feladni ezt az állapotot, amikor vidáman kinevethetem a sok udvarló udvarfiút, akik néha órákig ébren vannak, hogy csak meghallgassák a horkolásom... De kényelmetlen ez a faltő!

Morogva felmászik a fára, megkeresi az ágát, beveszi magát az elágazásba, és horkol nagyokat.

Alig horkant kettőt, felharsog újra a bömbölés. Jaj, de ez valaki más, nem Koalafi nemes-nemzetes úrfi, akit felismert az előbb, valaki más. Hm, mintha szebb lenne a hangja, belebizsergett a gerincem – reszketett. Nosza, leászott a fáról, és összehívta futárseregét. Menjetek, keressétek meg ezt a két bömbölő kurafit, menjetek csak a hangjuk után, fognak még bömbölni. Parancsoljátok mindkettőt elibém, tán akarnak tőlem valamit.

Nem telik bele fél nap, épp csak elhagyta a delet a Nap, amikor előbukfenceztek a ligetesből öten, a nemes úrfi bömböldi, akit Koalafinek hívnak, meg négy lusta futár. Mind a négy felmászott a fára, elnyújtózott az ágakon, és húzta a lóbőrt. Bömböldi is elterült, félig felkőnyökölve bámult a királykisasszonyra. Az megszólalt: mi a csudának bömbölöd teli a világot, jóízűen aludni se hagyod az embert. Mit kívánsz tulajdonképpen?

Téged Nagyasszony, keresztben, hosszában. Akkor nem bömbölnék, hacsak te nem kérnéd, hogy üldözzem el a rád vágyókat szeretkezés előtt.

Meggondolom, hallod-e, kedvelhet-e valaki ilyen pimasz kurafit? Ha igent is mondanék, ára volna: kertet kéne építened eukaliptuszfákból, és öntözhetsz, amíg élsz...

Kapja magát bömböldi, a nemesúrfi Koalafi, mintha nem is Koala-fából faragták volna, előkap a sarok mögül ásót, lapátot, el is kezdi a kertet építeni.

Előgurul a másik csapat is. A fogoly füle kisebb, az orra nagyobb, farka neki sincs. A kísérete lomhán felmászik a fákra, a hortyogásuk percek alatt betölti az egész teret. Koalina királykisasszony elgyengülve nézegeti az elővezetett bömböldit, és megszólal lágy zengéssel a hangjában:

Ki fia-borja vagy, lelkem? Szép volt a hangod az előbb, kérlek, bömbölj egyet nekem is...

Cifrázva ereszti ki bársonyos baritonját az ifjú bömböldi. Harsog, mint a tárogató szokott a hegyek alján, hullámai szárnyán messze suhannak a csodás színekben pompázó hegyi papagáj-rajok, 30-40 egy csapat.

Előgurul a kertjéből nemes Koalafi, kérdés nélkül Koalina királykisasszony elé ül, és kiereszti ő is a hangját. Bömböl, mint akit deres vár, izalmában meg is csuklik a hangja. A bariton bömböldi mereszti rá a szemét, csak nem gondolja ez a csuklóhangú, recsegő trombita, hogy versenyre kelhet vele? Mély lélegzettel tölti dagadtra a keblét, ránéz Kaolina kedvesen mosolygó arcára, csak biztatásra vár, hogy valóban deresre húzza ezt a repedt fazekat.

Méretes ugrással köztük terem Kenguru mamu, a birtok őre, a bébije majdnem kiesik az erszényéből. Hangosan rákiált a két kurafira: Netán elfelejtettétek, azért bömböltök, hogy békésen elriasszátok egymást, nehogy már véletlenül egymásnak esetek! Egy szép nőstény jelenléte elég, hogy összekapjatok? Egymásra néz a két bolond, hát, valóban, megéri a szabadság elvesztése. Lepihennek, mint akik jól végezték a dolgukat.

Koalina királykisasszony megkérdi bariton bömböldit, vajon miért is bömbölt a távolban, tényleg el akarta csak riasztani nemesúrfi Koalafit?

Igen, ez ősi szokás nálunk, hímeknél, ha megérezzük a vágyat jelző illatokat, nem harapjuk el egymás torkát, csak bömbölünk nagyokat, jelezzük, hogy aspirálunk a hölgy kegyeire.

És tudod-e ki vagyok, mi vagyok, számíthatsz-e a kegyeimre?

Ó, Úrnőm, az illatodban nem volt kódolva a rangod. Most már tudom: akit ennyi szolgálék vesz körül, az uralkodó. Nem is számíthatok a kegyeidre, mert kis polgára vagyok csupán nagy hazámnak, a koalák népe csak Koalanil-nek hív, gúnyolódva felettem.

Koalina királykisasszony szíve-lelke mézzel telítődött, elgyengülve kérdezte meg:

És ha azt kérdelem tőled, hajlandó lennél-e bársonyos hangodat akár a nászágyban is nekiereszteni, hogy Koalafi ne zavarjon minket szeretkezés közben, mit válaszolnál?

Koalanil válasz helyett a szívéhez kapott, és a földre borult, majd magához térve a legszebb koala-muzsikát játszotta el a hangján, büszkén szétkürtölve minden égi tájra diadalát és gyorsan megnyílt friss szerelmét.

Tartottak egész Ausztráliára szóló fényességes lakodalmat, a sziklapalota tövében nemes Koalafi is kapott morzsákat az eukaliptusz-csemegékből.

*

Medvék jóslása

(Weöres Sándor: A medve töprengése □ Volt a gondolatébresztő.)

Jön a tavasz, megy a tél, Mici Maci, Brumi mamája felül és töpreng, Brumit simogatva: Kibújas, vagy bebújas, ez a gondunk óriás! Hisz ha kibújunk, nemcsak vacogunk, hanem a nagy szemű bámulók elé kell állnunk. Brummoghatunk, mindenféle kiflit dobunk nekünk, ehetünk, ha bent maradunk, vagy visszafekszünk hortyogni, vagy éhezhetünk. Mit tegyünk? – gondolja végig a nagy gondot. Lám, Miki Maci, a párja tovább horkol, felpislantott, rájuk mosolygott, aztán újra becsukta a szemét, mint akinek semmi dolga ezzel a nagy nappal.

De miért is olyan nagy nap a mai? A nap se süt, eső se esik, ha a barlangból kinézünk, fák között szétfürkésznünk, nem látni, lesz-e málna, odu-méz, vagy csak a szél fütyörész? Hm, pedig ez a tengernyi alak csak bámul, les, találgatja mi is lesz?

Brumi megbökdösi Mici mamát: mondd, mi lesz annak a sorsa, aki bent marad, fittyet hányva a ténfergő, nagy bögréből iszogató nagyszeműeknek, csak sétálunk egyet a kopasz fák és sűrű felhők alatt. Aranyos picurik is vannak köztük, talán játszhatok velük? Nem úgy van az gyermek, így feddé az anyja, be vagyunk mi zárva vastag, magas ráccsal, ki ne tudjunk lépni a börtönünkből, félnek tőlünk. Tudod, mindentől, mindenkitől félnek, főként azoktól, akikre ők vadásznak. A mi őseink senkit se bántottak, örültek, ha messze kerülhetik őket, különösen, mióta villámokat szórva ölték őket halomra. Képzeld, sokszor csak azért, hogy a talpukat levágják, tűzre tegyék, megegyék. És tölünk félnek.

Most meg vajon miért gyűltek össze, bámulnak erre, a barlangunk felé, mint borjuk az újkapura? Nézzük meg, hátha kitaláljuk, mi a bajuk megint?

Brumi gondolkodik, gondolkodik, nemrég álmodott valami olyasmit, hogy kisütött a Nap, szép csíkokat rajzolt a földre, a kerítés, meg a faágak árnyékából. Rajzolt, rajzolt, ezek a bámészkok meg csak figyelték, és amikor megjelent Apa-Anya árnyéka, szomorúan elballagtak. Vajon mi bajuk lehetett. Ébresszük már fel Apa-Macit, hátha tud valamit, jó?

Any-Maci csak bólintott. Brumi visszatotyogott a barlangba, megbökte Apa-Macit az orrával. Nagy horkantással ült fel a nagydarab brummogó: minek ébresztettél, olyan jól aludtam! Most aztán el kell döntenem, kibújjak-e vacogni, vagy maradjak horkolni? Ha kibújok, jót eszem, ha bent maradok, éhezem. Maradt még valami a rágnivalókból?

Na de Papa, épp ezt jöttem kérdezni! Ha innen kinézek, kint a fák közt szétfürkészek, nem látom, lesz-e málna, odú-méz? Így a kérdés de nehéz, vacogjunk, vagy maradjunk?

Na, várj csak fiam, hadd törjem kicsit ezt a nagy kobakom. Akkora az ész benne, mint egy nagyobb tehén egész feje. Majd csak eszembe jut valami? Mit is csinál ez a sok maflapék? Kifliket hajigál, nem is tudja, hogy a mézet imádjuk. De azért annyi sütnivalójuk van, hogy megfigyeljék: ha kisüt ilyenkor a Nap, akkor hideg idők jönnek még, jobb elbújni a fagy, jégeső, meg szél elől, és aludni egy nagyot. Ha meg nem, akkor hamar kisüt majd a nap, meleg lesz. Ezért mi is vagy visszabújunk, ha kisüt a Nap, vagy kiköltözünk, ha most nem melegít.

És a mézzel mi lesz?

Méz, méz, csodaméz, ha nem termel, hová mész, hová bújsz? Ha nem börtönben laknánk, ezt dudorászva biztos ráakadnánk, látnánk, melyik odú körül rajzanak a méhicskék, ott felmásznánk a fára, ezért ekkorák a karmaink. Dagadtra csípnének bennünket, de tele ennénk magunkat finom mézzel!

Na, se Nap, se méz, gyertek, horkoljunk még egyet!

*

Csend

Csend van végre...

Eldübörgött a reggel. Álmos reggel, mondják...

Mitől is lenne álmos? Felkelni még nem nehéz, a sok forgolódás ugyan megvisel, de szinte öröm kilépni az ágyból és elfogadni a sok rettenetet...

Be kell venni a gyógyszereket, kávé főzni, gyümölcslé... Ki is írta elő?... Ja és a mindennap kötelező bélségítő egyveleg. Trutymó...

Békés, álmos reggel... Szagok... Lassú szagok, a szemétdörméből másznak? Nem, valami más... Zavar... Testszagok, nehezek, ólmosak. Ki felejtette itt? Hiszen évek óta senki... Nincs, aki izzadtan, álomtól kótyagosan keverje a gyógyteáját... Kevergetné és nézné a semmit az ablaküvegen. A semmit, a tetőket söprő rongyfelhőket, a még hunyorgó lámpákat az utca túloldalán... Semmi... Mi lesz ebből a napból megint, nem tudom...

Csend van végre... Meghozták, elraktam az ebédet, ma jó lesz... Talán... Ha az ízek nem poshadnak meg a minden sejtembe beolvadó párából, a sötét félhomálytól...

Csend van végre...

Süpped alattam a bőrfotel, olvasó pózba billentem, dönteném tovább, de nem... Csikordul egyet... Mintha a gerincemen reszelnék az ajtó leszakadt kilincset.

Nagy a csend, nyom le, a fotelbe... Egy légy áll meg a levegőben. Ránézek, arrébb villan és megint megáll. Talán rajtam csodálkozik? Menj már, tudod, nem szeretlek. Te is csak csend vagy, nem hallok a zümmögésed. Miért nem viselkedsz, ahogy illik, cikázva, ragyogva, köpve a világra?

Olvasnék, de nem hallok semmit. Nem hallanám azt se, amit olvasok. Lehet így olvasni? Legalább zenére lenne szükség, de ki tudja, van-e kazetta a magnóban, kimásznék a fotelből, odamennék és semmi... Megint semmi... Keresgelnék? Elfáradt már a mozdulat is...

Mikor is volt ilyen csend?

Búvárkodtam a Csendes-tavaknál. Lemerültem a kis kék tó tiszta vizében, beültem a bugyborékoló homokba. Jé, itt a forrás, buzog, eregeti a kis buborék-ernyőket. De szépek! Rojtozva billegnek, libbennek felfelé és pukkannak el a felszínen. A sás méltósággal lengetik kelletlenül magát, apró halacska rajai állnak meg és csodálkoznak rám. Egy mozdulat és csomóban pattannak arrébb, már el is felejtettek...

Baleset, egy pillanat csupán... Megmásztam a sztráda-korlátot... Korlát, két keréken egyensúlyozok, megint korlát, aszfalt, nincs fék, pörgés... Csak valami sustorgást hallok és szállok a kocs mellett... Hallok a valószínűtlen csendet...

Csend...

Szönyegbombázás... Tényleg, hiszen az is csendbe fulladt... Iszonyatos volt a dübörgés, nem hallottuk egymás sikolyát, csak a tátozó szájak bámultak egymásra... Hiszen ez is csend! Ki emlékszik másra, a mérhetetlen decibelek átsimultak tátozó jajba, egymást el nem érő csendbe...

Csend és megint csend!

Film a német koncentrációs táborokról... Hullahegyek, jaj, nem is hullák, csontvázak... Bulldózerek tolják, taszigálják a tegnap még embereket... És nincs hang, milyen hang is tükrözhetné ezt az iszonyatot? Émelyítő, hátborzongató csend...

Film: Hiroshima. Gombafelhő a gépről. Ember-roncsok, feslik róluk a bőr. Odaégett emberárnyék a falon. És csend, mérhetetlen csend, emészthetetlen csend.

Nem szabad elaludnom, túl nagy a csend... Fel se ébrednék talán...

*

Két titok

Kihívás (Challenge) I.

Ebédidő, vagy ha úgy tetszik, le kell ülni, kilihegni a három óra síelést. Belibegek a kis Hütte elé Hauser Kaiblingon, csatolom le a talpakat, odaüget hozzám egy szép, nagydarab német juhász, kutya képében, mezőgazdász barátom később becsmérli: keverék, nem hegyezi a fülét. Erőteljesen, a szemembe nézve ugat párat és néz rám kíváncsi szemekkel. Kértem az odalépő gazdi-asszonyt, nem szeret a kutya? Nem ért angolul, én németül. Annyit kihámozok a válaszából, hogy a kutya nem haragszik, csak szereti a havat. Akkor még nem esett le, miről szól a dolog. Megettem az Oma's Suppe-t, engedem ki az izzadságfelhőket a galléromon, amikor látom, hogy kijön az egyik pincér-fiú, gyúr egy testes hólabdát és felhajítja a szemközti rézsűre, jó magasra. A kutya pár hatalmas ugrással fent terem és kapirgál, vadászként keresi a neki vetett jószágot.

Na, leesett! Velem is azért incselkedett, hogy dobjak neki hólabdát. Komm! – mondom a kutyának, gyúrok egy hógolyót és feldobom én is, nekem fele magasságra sikerül. Ugrik kettőt, aztán viassompolyog. OK, lássuk újra! Megint csak fele magasság sikeredik. Most már csak egyet ugrik a juhász, komolytalan dolog, sugározza minden porcikája. Kijön újra a pincér-fiú és dob egy méretezt, kutya barátunk, mint a villám terem ott, az 5-6 méteres hófal tetején.

Hoppá, megfajdódott életem egyik nagy rejtélye. Én is csak olyan vagyok, mint ez a kutya, nem érdekelnek a komolytalan feladatok, csúcsra szeretek járni. Ha kutya lennék, ugranék a magasra dobott kedvenc után, így csak addig síelek, amíg nem érem el a „kilehelem a lelkem” fáradtságszintet. Lehetnek kutyának, embernek azonos génjei?

Kihívás (Challenge) II. – avagy megfűjják a harci kürtöt

Obertauernben újra győzködnöm kellett, miért is olyan fontos számomra, hogy az első között legyek fent valamelyik sípálya tetején? Magyaráztam, hogy akkor tükr a pályák felülete, attól másfél-két óra hosszat lehet igazán élvezni a lesiklást, akkor kevésbé veszélyes az egész: kevesebb a nép, nincsenek buckák, amik megdobhatják az embert. Hümmögés. Reggel kinézek az ablakon, látom a hegycsúcson tükröződni a felkelő Nap sugarait és megértem, mi az igazi ok? Bizseregni kezd bennem valami, a látvány, mint mágnes vonz, a lábam mozgása azonnal fürgebb, sietek reggelizni. Megfűjták a harci kürtöt, menni kell. Kell! Ilyen egyszerű, emberek, ne kérdezzétek többé, miért?

Kérditek a harci paripától, miért kapál a patájával, miért fűj lángot, amint elharsan a riadó kürtszava?

*

Egy csepp humor

Csernobúgyet v. helyesen Chernobudet, de így nem sül el azonnal

Nem sűrűn érzi magát halálveszélyben az ember profi sofőr mellett, akkor viszont kapkodtam a fejem.

Megyek taxival a Seremetyevoi reptérre, beszédes pilótával hozott össze a sors. Kérdi, ki vagyok, mi vagyok, mit csinálok errefelé, ahol atomerőművek csak úgy eldurranak?

– Van-e maguknál is atomerőmű?

– Persze, van.

– És mi a neve?

– (Magyartól tanultam, mondom): Csernobúgyet.

A taxis életében nem röhögött olyan jól, mint ezen a zseniális aforizmán (ha annak nevezhető). Aki nem tud már (vagy akár még) oroszul: a Cserno fekete, a byl (bül) volt, a bűgyet lesz. A kocsí a széles sugárút egyik szélétől a másikig ugrabugrált, a sofőr feje hol a kormánynak ütődött, hol az ülésbe verte. Újjászülettem, hogy nem végződött balesettel.

Ez a röpirat egyben tisztelgés a pihent magyar agyvelő előtt, amelyik idegen nyelven ilyen remekművet alkotott. Cserno-humor a javából!

*

Két Brezsnyev (ez is humor, két csepp)

A kitüntetései

Brezsnyev, mint új cár összehívja a Prezídiumot, reggel nyolcra.

Mind vigyázzban ülnek, csak ő késik. Sietősen érkezik, elfoglalja trónszékét, rendez magára maga előtt az üres tolltartót, foglalatot, teáscsészét, kicsit arrébb tolja Lenin és Sztálin mellszobrát.

A teremben köhécseles, krákogás, majd suttogás üti fel a fejét.

Az adjutánsa észreveszi, hogy mindenki a főnöke mellé dülleszti a szemét. Odanéz ő is, megrázza a fejét, és a főnöke fülébe súg: „Brezsnyev elvtárs! A kitüntetései?”

Brezsnyev a mellét tapogatja, majd felkiált: „Ó, istenem, hát nem a pizsamámon felejtettem?”

Az aranyhal

Brezsnyev a heti pihenőnapját a dácsájában tölti, Trikóban, gatyában, de szemellenzős marsall-tököfödőben kiül a parkvégi patakpartra, és horgászik. Sokáig nincs harapása, aztán rándul egyet a zsinór, teker egyet, teker kettőt, és máris ott ficáncol az orra előtt egy csillogó villogó halacska. Kicsi ugyan, mégis zsákmány, '56 óta az első, hezitál, miközben fejt le a horogról, megtartsa-e, vagy dobja vissza?

Megszólal a halacska: „Brezsnyev elvtárs, én vagyok az aranyhalacska, akihez imádkozni szokott. Ha visszadob a patakba, három kívánsága teljesülni fog!”

Hm, Brezsnyev elgondolkodik, valóban, rossz pillanataiban (ó, szinte csak olyan van!) szokott imát mondani az aranyhalnak. Eddig nem igen segített, most talán itt a nagy pillanat! Nagy ívben bedobja a halacskát a patakba, és visszavonszolja magát a dácsa hatalmas, üvegfallal a parkra néző nappalijába. Belehuppan a párnás fotelbe és felsóhajt: „Na, de jól esne egy kis vodka!” Még ki se mondta, már ott ereszt halovány párát a deresre hűtött üveg vodka az asztalkán, mellette a jól megtermett pohár, kovászos uborka. Teli tölti a poharat, és egy hörpintéssel felhajtja a vodkát, szagolja az uborkát, majd harap is belőle. Nyög egyet: „Hát ez bizony jólesett! Most aztán kedvem lenne szép asszonyt ölelgetni!” Még ki se mondta, máris ott fickándozik az ölében egy dúskeblű, széles tomporú szőke maca. Meglepődik nagyon, és rájön, hogy a férfiasságával nem áll jól tán már évek óta. Két tenyérre fogja a maca keblét és mélyet sóhajt: „Most már csak egy jó nagy fasz kéne!” Még ki se mondta, nyílik a hátsó ajtó, és illő meghajlással belép Losonczi elvtárs.

*

Igazi (moszkvai) orosz humor

Mi a szocializmus?

Az eszme diadala a józan ész fölött.

*

Odessza 1970

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy rettentő polgárháború a Szovjetunió létrejötte körül, amit – a hihetetlenül rossz higiéniai körülmények, rossz ellátás és orvos-gyógyszerhiány miatt – olyan tífuszjárvány kísért, ami több áldozattal járt, mint maga a pokoli polgárháború. Az vitte el a nagyobbik lányom analfabéta, őstehetség dédpapáját is. A nehéz körülmények között stabilizálódó szovjethatalom egyik legfőbb gondja volt ennél fogva az epidemiológia hatékony működtetése. Ezt talán minden egyébnél sikeresebben hajtották végre, még a II. világháború alatt se törtek ki végzetes ragályok.

Történt aztán 1970-ben, jó ötven évvel a pusztító járvány után, hogy Odesszában, a kikötővárosban lázas, sűrű híg széklettel, hányásokkal kísért megbetegedések fordultak elő. Gyomorrontással kezelték a betegeket. Se az orvosok, se az ápolók nem jöttek rá, hogy koléráról van szó, csak miután már több halálos esetre került sor. Hiába a húszas-harmincas évek kemény küzdelme a járványok ellen, hiába a széles körben biztosított szakirodalom, a hetvenben gyógyítók emlékezetébe nem vésődtek már bele a szimptómák. Hetekre lezárták a várost, blokádot hirdettek ki: egy lélek se be, se ki. Eltartott egy darabig, mire felszámolták a járványt.

Miért vettem fel ezt az eseményt a mesék közé? Két oka is van:

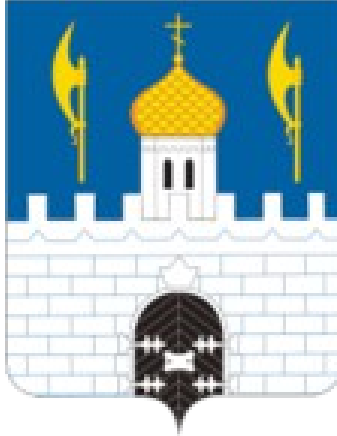
1. Mert már latin közmondás is hirdette: repetitio est mater studiorum, azaz ismétlés a tudás anyja. Az epidemiológia tudományát se szabad elaltatni.
2. Kínában a mesterséges intelligencia már teremtett olyan diagnosztikai rendszert, amelyik kétezernél több fontos betegséget a gyakorló orvosoknál nagyobb biztonsággal állapít meg. A vidéki ellátás elmaradottsága miatt ott már használatba vették. Biztos nagy vita fogja kísérni a fejlett régiókban alkalmazását, de egy biztos: az ilyen hibák elkövetésének a lehetőségét kizárja.

*

A pravoszláv egyház fejei

Volt alkalmam kísérni az 1970 évi, moszkvai magyar kiállítást meglátogató pravoszláv egyházfejeket, tolmácsolni a tiszteletükre rendezett ebéden, majd ugyancsak tolmácsként élvezni az egyház akkori székhelyén, Zagorszk-ban (ma Szergijev Poszad) a kiállítás vezetőinek tiszteletére szervezett viszontlátogatáson, az ott is megrendezett ebédet.

Furcsán érdekes népek voltak. Szorgalmasan végigjárták a kiállítást, meglepő érdeklődést mutattak olyan kiállítási tárgyak iránt is, amelyek messze estek a hívők világától.

Ami meglepőbb volt, nem illett még a világ főpapjairól bennem addig kialakult képhez, hogy hatalmas étvággyal ettek, és katonatisztekhez, lumpenekhez hasonló tempóban és mennyiségben vedelték a vodkát.

Nyilván azóta is, már korlátjaikat veszítve, hasonlóan, szivacsokként isznak.

A meséimbe illő ebben a történetben a csoda, hogy az egyszerű, változatlanul nem gazdag népek körében a pravoszláv egyház a cári időkhez hasonló népszerűségnek örvend.

Még ennél is mesésebb, hogy a kapitalista Oroszország vezetése is teljesen behódolt a papságnak, nyugodtan alhatnak a gazemberségeik fölött az eszeveszett hit párnáján.

*

Február 15 – a varrástiltó nap (tabu)

Az asszonyoknak ezen a napon tilos varrniuk, mert bevarrják a tyúkok lyukát, és nem fognak tojni!

*

Képzőművészeti bifrang

*ha nem tudná mi ez én se tudom ez jutott eszembe az éjjel
vagy ki mondja meg végre a fenébe is mi történt a lányommal
mindegy hol írom és akkor amikor elfog a rémület
szabad a gazda azt csinál vele az olvasó, amit akar*

nem jött álom a szememre forgolódtam az ágyban míg nem villant egy kép két autóval indult el a családom ki tudja hová megálltunk egy jól ismert helyen díszes bejárat lépcsők lefelé a könyvesboltba mellette kis előkelő kávézó a feleségem a lányomékkal tartott én lementem a könyvek közé az első polcon mindjárt találtam kiváló antik könyvet Vergilius összes a gerincen a vászonkötés rojtos a színe fakó de jó lesz a gyerekeknek ha egyáltalán olvasókká válnak két másik antik már nem emlékszem miről szóltak rakom az eladó elé berobban a feleségem siess baj van a lányunk eltűnt nem találják pedig már sokan keresik utolsónak szállt ki a kocsijukból mondta rögtön jövök azóta sincs jó kifizetem ezeket és jövök a fickó asztalhoz ül megnyálazza a ceruzáját kacifántosan körmöl körmöl sose lesz kész újra jön a feleségem siess a gyerekek már megrémültek sírnak fizetek és rohanok a három könyvvél a vejem tépi fel az ajtót megvan rögtön jön csak segítségre szorul támogatják megjelenik a lépcsők felett tornyosulva igen ő az de furcsa légies nincsenek éles körvonalai falfehér és a hajkoronája az a szép göndör haja idegen testként tapad a fején mint valami fejjel lefelé hatalmas tölcser itt vagyok megjöttem mondja határozottan látva a döbbenetet az arcomon ne kérdezz semmit súgja a feleségem két férfi csalta el és nem tudja mi történt vele nem emlékszik semmire rendőrség csupasz falak sehol egy kép sehol egy felirat erős fények a helyiség túlsó sarkából csak az egyenruhákról tudni hogy rendőrök mozognak össze-vissza sietősen hogy nem katonák sejteti a pisztoly gumibot spray és elektrosokkoló a sokkoló ott hever a főtiszt asztalán bárki felkaphatja nőt hallgatnak ki nő még sincs az egyenruhások között az egyenruha elegáns mélyzöld zakó paszománttal a karon is a zsebek tépőzárasok a vasalt nadrág világosabb árnyalat a cipő szinte utcai sétáló csak a magas tányérsapka cicomás zöld szemernyő és korona fehér állórész arany sapkazsinór vörös paszpol két jelvény a sapkarózsa férje a férje csak gyanút foghatott hát nem egy húron rezeget az agyuk az érzékeik inkább a gyerekekkel zengünk együtt talán a főrendőr erre leül és bámul az eléje hordott sáros-mocskos tárgyakra kezébe vesz egy fület forgatja forgatja ámulattal néz a lányomra és mi történt miután követte őket a sarok mögött belém karoltak kétoldról és az orromra nyomtak egy kloroformos zsebkendőt és nem tudta hogy ha elalélnak tetteti magát és nem vesz lélegzetet két-három percig akkor elveszik a zsebkendőt

hacsak nem akarják a halálát igen villant az agyamban de mire rájöttem mit kellene tennem már elkéstem mire emlékszik még az ébredésre egy kerti padon ébredtem a közeli parkban pofozott aztán elszaladt egy nevetős szőke copfos kislány kiáltani akartam hogy jöjjön vissza de nem jött ki hang a torkomon és ki talált magára hát nem tudják fiatal rendőr hagyományos magyar egyenruhában nem ilyenben mint a maguké rendben honnan tudta hogy maga az akit keresnie kell nem tudott semmit legalábbis úgy tett rám mosolygott ő is megkérdezte miért fekszem itt a padon nem akarta elhinni amit elmondtam de oda vezetett ahol folyt a keresgélés a házak között mondta hogy jelentenie kell azért mert az nem úgy van hogy valaki csak úgy rendben rendben aztán jelentett is jóváhagyták amit tett miért jóváhagyták hát nem az Önök embere volt hát gondolhatja nézze mi van itt az asztalomon kínozóeszközök körömhúzó krokodil olló ujsajtoló melltépő bilincs meg kisebb emberi testrészek nem egy emberé nem messze magától találták egy magasból ejtett szögesládában a testrészek külön potyoghattak az égből mert levelek virágszirmok sőt kis ágacskák tapadtak hozzájuk mit akar ezzel mondani egyelőre szinte semmit csak úgy véljük magát is áldozatnak szánva csalták el de ha fentről hullottak ezek a borzalmak mivel vitték volna oda ezt keressük keressük és kik maguk hogy most itt faggatnak idegen egyenruhában mindjárt elmondom de most nyugodjon meg üljön vissza nem értem nem értem nagyon szimpatikus emberek voltak de hiszen azt mondta sötétbarna bőrük volt ez nem jelent semmit legfeljebb jómódú cigányoknak lehetett nézni őket de hiszen itt nincsenek is cigányok hogy érti ő semmi semmi befejeztük köszönjük hogy eleget tett a hívásunknak ez a köd honnan ereszkedik alá szinte semmit se látok de lassan elfújja valami lenge szellő kibontakozik köd-szálakkal a szélein egy emberi alak cifra több sújtással kapcsos szíjjal díszített egyenruhás alak az egyenruha kanárisárga és kék alliterációja sietve lép felé a főrendőr jaj elszóltam magam Szálim te tudod fedett terület vagyunk mióta ez az ország kilépett a nato-ból és csatlakozott svájchoz ausztriához beszüntetve minden kifelé irányuló katonai akciót hm hogy is mondjam mi a független közép-keleti országok szövetsége fedett területeket kaptunk amelyekről információkkal segíthetjük az usa-gengszterizmus áldozatait ezeken a területeken ügyelünk arra hogy sötét bőrűek ne mozogjanak meg akarjuk őrizni leplezett voltunkat ezért van nektek is világos bőrűtök igen egyrészt régóta tudjuk fehéríteni a bőrünk másrészt sok fehér ember csatlakozik hozzánk és akkor miért viseltek az ittenitől eltérő egyenruhát nem is tudom talán hogy belül fegyelmezzük magunkat saját szokásainkat őrizzük idióták vagytok hogy lepleznétek magatokat eltérő dologgal térjetelek át azonnal az itteniek egyenruhájára csettintett a jobbjaival a mennyezeten megnyílt egy herke zuhogtak belőle az egyenruhák a csizmák nagyokat koppantak a padlón és most mit csináltok a nővel aki félig tudja a titkot elvárásoljuk duruzsolni fogjuk a fülébe az ezeregy éjszaka csodás meséit elfelejti az egyenruhát is meg miért nincs cigány errefelé leültek valahányan vízpipára tett parázssal ketten kezdték szívni az ópiumot hogy került ide akkor két arab ha vigyáztok a bőrszínekre csak provokáció lehet két meszticet küldhettek elvegyülhettek a nyári nap alatt napbarnított emberek között a nő apja is sötétbőrű honnan tudjátok hát ő is kereste majdnem sírt amikor meglátta a lányát és mi folyik tulajdonképpen honnan ez a sok szerszám meg ujjak fülek skalpok sok mindenre derült már fény az körvonalazódik hogy mióta trump kifejezetten megkövetelte a terrorista-gyanús elemek kínzását olyan felháborodás tört ki a békésebb országokban hogy nem merték a kínzások exportját folytatni allah akbar akkor megszűnt ez az állatszág nem de export helyett cloud-programot dolgoztak ki az meg mi a fene a felesle-

gessé váló úrhajókba lövik fel a félholtakat nagyrészt polgári fejlesztések kísérleti rakétaiban furcsa módon ott állítólag könnyebb kipréselni belőlük vallomásokat mert tudják nem fognak már találkozni a bajtársaikkal és mi történik a vallomást tett szerencsétlenekkel hát ez az amin még dolgoznunk kell van néhány megmagyarázhatatlan dolog például például hogy nő vezeti a programot bizonyos gina haspel és a világ még nem látott ilyet élvezi a kínzásokat utasításokat ad a legbarbárabb kínzásokra feldarabolásokra és miért hullanak testrészek az égből ha kibányásztak mindent egy testből információkra gondolok kilökik az ürbe nem értjük miért szakadnak darabokra és miért csak a kisebb testrészek maradnak meg van még valami nem sok de tudjuk például hogy ha nagyobb úrállomáson végzik a munkát sokszor vegyi elemésztést alkalmaznak a nő parancsára a még élő roncs lábánál kezdve középkori inkvizíció lehet a minta az a férfi ki lehet aki most lép a társasághoz hisz ez én vagyok mit keresek köztük csak nem akarok vallomást tenni vagy mi a fenét akarok megint nem jöttem még rá hogy aki az igazságot keresi többnyire pórul jár rákennek valami fekáliát aztán vakarhatja le magáról ha tudja nem nem vallok kérdezek mondják már meg mi a fene történt a lányommal a másfél óra alatt mielőtt rátaláltak volna nem tudjuk még kutatjuk akkor mit tudnak egyáltalán például hogy a láda nem eshetett az úrból nem esett darabjaira csak az egyik sarka sérült milyen ládáról beszél ja nem tudja még kínzóeszközöket és testrészeket találtunk közel a padhoz a kínzóeszközök szögesládában voltak mi az hogy szögesláda az maga is kínzóeszköz lehetett minden oldalából szögek állnak ki embriópózban felnőtt is belefér belegyömöszöltek szerencsétleneket és rájuk csukták a fedelét úgy pusztultak el vagy vallottak vizsgáljuk a szögeken maradt vérnyomok dns-ét hátha eltűnt emberünk sorsába látunk nem ember aki ilyet kitalál biztos állati lelkek mint a fundamentalista öskeresztények meg a mi elfajult fundamentalistáink akik élvezettel fejezték le védteleneket és akkor honnan eshetett le a láda azt gyanítjuk itt is volt kihelyezett kínzókamra itt a város közepén miért ne lehetne nem sok kell hozzá egy csendkamra meg pár vadállat annak a felszámolásából eredhet a láda is meg a két alak is szimpatikusnak látszó jólöltözött fiatalok igen miért mit gondol hogy néztek ki a német holokaust hóhérai vagy a katyini mészáros aki bőrköténnyel védte a ruháját a fröcskölő vértől vagy a szovjet munkatáborok őrei akik gondolkozás nélkül lőttek ha valaki kilépett a sorból nem olvasta szolzszenyicint de igen mégis nehéz megérteni ez az amerikai nő is aki rátesz egy lapáttal az amerikai meg guantánamói kínzásokra hazamegy megöleli megcsókolja a kislányát megsimogatja a szomszéd kisfiú fejét igen minden bizonnyal a férje is megöleli szexelnek mint áldott jó lelkek akkor lehet hogy most is épp születik valahol valaki kék szeme van szép szőke haja szopni akar huszonév múlva meg kitépi valaki körmeit áramot vezet a péniszébe pofán köpi ha nem üvölt a fájdalomtól igen soha sem lesz vége amíg ember lesz a földön és akkor a lányommal is csináltak valami aljasságot nem nem nem találtuk a nyomát semmiféle erőszaknak lelkeinek se az csak később derülhet ki figyeljék figyeltessék pszichológussal de hát mondja meg már valaki a fenébe is mi történt a lányommal amíg nem találta meg a szőke kislány

*

Álomséta

Salamon fia Antos eltévedt a majorosi erdőben. Lépegetett hamvas gyepen, levélaljon, cuppanóson, nézegette, merről jön valami napfény. Elbotlott egy gyökérben, hasra esett, megharapta a nyelvét, kóstolgatta, milyen kellemesen sós a vére.

Eltelt sok idő, mire fel tudott tápászkodni, nem ismert a vidékre. Balra sűrű az erdő, pedig arról látott ritkulást, fényt, mielőtt elesett volna, jobbra leszakadt part virított barnán, sűrű fekete gyökérháló tarkította, szemben pedig patak csordogált, a túloldalán sűrű nádassal, buzogányerdő hullámszórt a gyenge szélben, mintha ringatná valami, erősebb a szélnél.

A szél mögül, patakcsobogás fölül időnként csendes hang hallatszott, mintha Morgó kiscicája dorombolt volna az ölében. A doromb néha felerősödött, üzenetet hordozott. Ha cicától jön, az bajban lehet, mintha vinnyogna szegény. Bizony siránkozik ott valami, tán valaki, segítségért folyamodik.

Mit volt mit tenni, Antos levetette vastagtalpú, erőssarkú cipellőjét, belegyömöszölte a zokniját, feltúrta a nadrágját, és nekiindult a nádasnak. A patak térd föléig ért, éles kavicsok törték a lábát. A túlsó omlós volt, csak gyökerekbe kapaszkodva tudott kilépni a süppedő talajra. De jó, hogy ennyi gyökér van erre, gondolta. A süppedő alig bírta, a második lépésnél már ágyékig süllyedt bele. Istenem, elveszejt ez a nádas, gondolta, de a nyivákolás felerősödött, pontosan érzékelte az irányát. Akármilyen szerencsétlen, kimentem, valami foglyul ejthette. Nádszálakba kapaszkodva húzta ki magát, a sáslevelek éle meg-megvágta, kákacsomók zárták el az útját.

Már vissza akart fordulni, amikor a nyávigógás halk énekké nemesedett, és a sáskalevelek között megvillant valami fehér folt. Na, megvan, és milyen szép a hangja? Mély lélegzetet vett, hasra húzta magát, jó erős nádszálakba kapaszkodva, és odahúzta magát a hófehér hattyúhoz, aki halkán, szépen dalolta:

Rászállott egy hattyú vármegye házára,
Mosdó vizet hozott a rabok számára.
Rab vagy, rózsám, rab vagy, én is beteg vagyok,
Ha te megszabadulsz, én is meggyógyulok!

Hinnye, kapott véres zöld kezével a fejéhez Antos: „Hát te meg miféle csodabogár vagy, aki énekelni tudsz? Szárnyad is van, széles, miért nem repülsz ki innen? Hiszen rabság ellen énekelsz, miért maradsz rabja e nádasnak, szép angyalom?”

„Azért, lelkem szép virága, mert a tó királyának békafiát elraboltam, egy darabban le is nyeltem, itt fickándol gyöngyhasamban. A király kikötött ide, ehhez a kákához, és meghagyta, dédelgessem ökelmét, ringassam, ha nem éli túl, kitekeri a nyakamat, én leszek a halotti tor dísz, de ha nagyra nővesztem, és visszaböföntem, hozzá ad, megkoronáztat, nekünk adja fele királyságát.”

„De hát az emberéneket hogy tudod előadni gőgösnyakú hattyúként?”

„Azért, nemes lelkű ifjú, mert valaha királykisasszony voltam, csak nem fogadtam a szomszéd lapuajkú, dülledtszemű, kopasz királyfiának udvarlását, akinek boszorka volt az anyja, aki elátkozott. Károgó varjúnak kezdett varázsolni, de térdre esve könyörögtem, hogy legalább hattyú lehessen. Hiszed, nem hiszed, így történt.”

Megsúgok még neked valamit, a füledbe, hogy a boszorka meg ne hallja: „Bennem maradt a királyi kegyelem joga! Aki kiszabadít innen, annak egyetlen kívánságát teljesíteni tudom. Vágd le a lábamról a horgászszinórt, bőséggel megjutalmazlak!”

Antosnak nem kellett kétszer mondani, előkapta bicskáját, és elvágta a szinórt. A hattyú fel is szállt rögtön, széles szárnyai súrolták a nádat. Tett egy kört, aztán fentről kérdezte, kiáltva: „Mi a kívánságod, nemes, nemzeti ifjú?”

Antos álmélkodva nézett a csodaszép hattyúra, megkívánta a repülést, és így szólt: „Királykisasszony, hadd repüljek én is a magasba, talán a mennyországba is, ha lehet?”

Jól szóltál, legény, repülni fogsz, de menj be abba a pajtába ott, az erdő alján, hogy a boszorka ne lássa, ott megtanulhatsz repülni.

Antos lelke azonnal repült is. Hason csúszva vonszolta vissza magát a patakig, ott belecsúszott a hús vízbe, forgatta magát. Partra szállva letúrta a nadrágját, de a többit hagyta a csudába, mezítláb szaladt a pajta felé. A kapu tárva-nyitva volt, előtte sétára váltott. Amint elért a pajta árnyékához, megérezte, hogy könnyebbé vált: a lába puhán rugaszkodott el a gyeptől, a lépései megnyúltak, minden lépés hosszabbra és könnyedebbre vált. A kapu előtt már a levegőben lépegetett, emelkedett és emelkedett, egyetlen evezőmozdulattal megfordult, és a mennyezeten folytatta a járást, mígnem arról is el nem emelkedett. Járkált a levegőben, pörgött-forgott, a szíve a torkában dobogott, elöntötte valami emberfeletti öröm. Repülök, repülök, kiáltotta a nyitott hátsó kapuban. Kiröppent, de alig hagyta el az épületet, a lépései elnehezültek, felgyorsultak, ereszkedni kezdett, míg végül csodálatos, szemkápráztató kert közepén találta magát, sétálva a tó felé. Csodálatos mélykék színe volt a tónak, kolokán, vízijácint úszott a tükörsima felszínén, tarka színekben pompáztak a lótoszok. A tó közepén kis sziget, zezzugos fahídon tudott felsétálni rá, ahol levegős pavilonban vízpipázott fehér köpenybe burkolózva egy őszöreg alak.

„Adj’isten jó napot!” – köszönt Antos. „Merre járok errefelé, eltévedtem tán? És ki vagy te, jóember?”

„Szépen köszöntél, üdvözöllek az igazság szigetén. Én vagyok a megmondó ember. Öreg vagyok, nincs mitől félnem. Én kértem a világot, küldjenek ide, hadd magyarázzam el, min mentél keresztül. Amikor elestél a patakparton, elájultál, majd álmodtál. Megálmodtad a nagy vágyad, hogy repülhetnél. Hát teljesült a kívánságod, de csak egyszer, az álmodban. Figyelmeztetésnek szántuk: ne fuss teljesíthetetlen vágyak után, keserű szájjánál többet nem érhetsz el. És most menj békével, dolgozz, és élvezd, ami nem csak vágyálom lehet.”

Intett a kezével.

Antos a patakparton térdre emelkedett, felnézett az égre, és rácsodálkozott a hattyú-rajra, amelyik suhogva húzott el felette.

*

Furulya, fuvola és tuba

Volt egyszer, hogy próba után a teremben maradt három hangszer: a furulya, a fuvola és a tuba.

Megszólint a furulya: „Hű, de besötétedett, félek, van itt még valaki?”

Halk sustorgás, mozgolódás után felcsendült a fuvola hangja: „Itt vagyok én is, biztos bedrogozott a gazdám, hogy itt felejtett. Téged miért hagyott itt valaki?”

„Hát, ki tudja? Kicsi vagyok, elférek egy zsebben, tán azt hitte, zsebreágott. Nem baj, ha jól játszom magamnak, eljön értem Jancsi, a pásztorfiúcska, hallottam a múltkoriban, nagyon szépen intonált, pedig a hasát fogta volna, ha megtudja, hogy blockflöte aerofon-on játszik.”

Rá is kezdett, élénk futamot fújt, de a hangok mellett kis madárcák is kiröppentek a furulyából, zavarodottan röpködtek a székek fölött, neki-nekiütköztek az ablakoknak. A furulya leállt, döbbsen figyelte a madárcák röpködését, aztán azt is észrevette, hogy van madár, amelyik fonalat húz a furulyából, vannak párok, amelyek közös fonalat tartanak a csőrükben. Volt köztük riadt is, ijedten csiripelt, vadul csapkodott a szárnyával.

„Jaj, jaj, el vagyok varázsolva, úgy látszik. Mit tegyek, hogyishívnak barátom?”

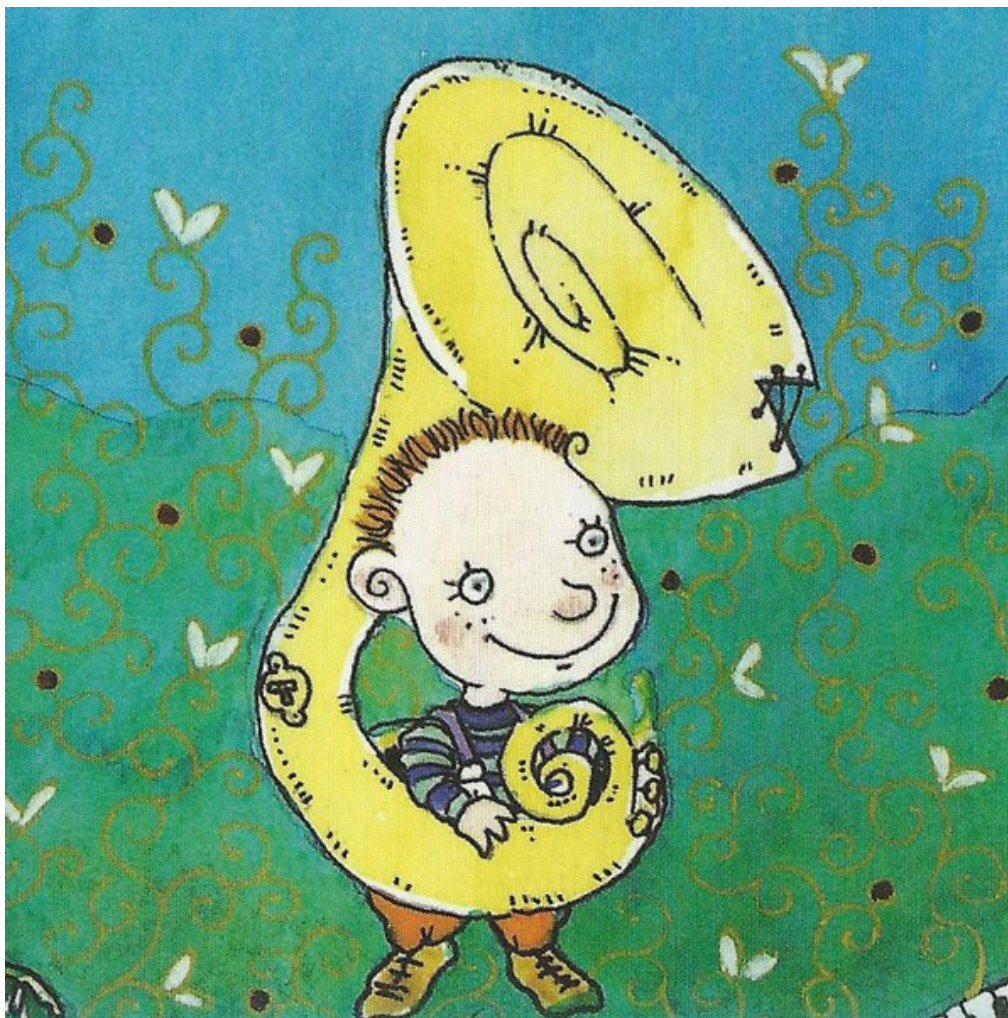
Fuvola vagyok, Krisna isten hangszerének leszármazottja, aranyból készültem, nehogy elhangolódjak. Ha ezt valaki tudná, bizonyára betört volna már értem. Régebben Kovács Lóránt művész úr hangszere voltam, aki oly sokat szerepelt Sebestyén János orgona- és csembaló nagymesterünkkel, szerették egymást. Mesemondó barátunknak is játszottak, amikor távoli Indiában találkoztak. Aztán kapott újat, meseszépet, mesejót, én meg el vagyok feledve. Várj, ne ijedj meg nagyon, mindjárt itt teremnek kék Krisna és a gopijai. Alig mondta ki a király nevét, ajtón-falon keresztül belibegtek, mosolygósan, a gopik tánclépésben. Fogta Krisna a fuvolát, és elmesélte rajta a meséjét, ahogy Vrindávan gyönyörű erdeiben mulat pajtásai, a tehénpásztorfiúk és a gópik társaságában. A félelmetes Kamsza király ezalatt démonokat küld Vrindávanba, hogy pusztítsák el, mert egy jóslat szerint ő vet majd véget zsarnokságának. A csodálatos kisfiú azonban győzedelmeskedik minden gonoszság felett. Íme, most is kinyílnak az ablakok, megnyílik az ajtó, mind a madár kiröppen csivítelve a szabadba.

A tuba mérgesen durrog-brummog, ő maradt egyedül, akivel nem foglalkozik senki, semmi. Óriás pedig, mégse veszik észre, hiába emeli meg a hangját. A baj tán onnan ered, hogy maga se tudja, ki is ő, mi is ő, még azt se, ki lehet a gazdája, aki csak úgy itt feledte. És nemcsak nagy, csodaszép is, hét világra tündököl, a hangjától meg ledermed a vihanc mókusz is!

El is kezdi morogni a panaszát: a legmélyebb hangú rézfúvós vagyok, 5m csőből hajlítottak, sok levegő kell hozzám, hogy egyáltalán megszólaljak. Még mesét is írt rólam valaki: Tuba Tóbiás a címe! Szeretik a gyerekek! Ha akarjátok, itt meg is hallgathatjátok:

<https://www.youtube.com/watch?v=fYOsNp4O7AU>

<https://www.mediaklikk.hu/produkciok/donto/video/2018/06/01/extraprodukcio-perenyi-miklos-andreas-ottensamer-szentpali-roland-es-lukacs-gergely/#>

Mese bizony, szép mese Tuba úrfi kalandjairól, mintha rólam írták volna. Várjatok csak, lehet, hogy én szerepeltem ott is, figyeljétek csak meg a tölcsérem csillogását, és alatta a feliratot, én vagyok az, biza én. Híresség lehetnék, és elhagy a gazdám! És a játékbán is csak viccelődnek velem, bánatomban már akkor világgá akartam menni, csak az mentett meg, hogy aranyos barátom volt, a picinyke piccoló, Pici. Megfogott, adott egy puszit, nyakunkba vettük a várost, ellátogattunk az Állatkertbe és a Cirkuszba, találkoztunk a kígyókkal, a majmokkal, a tigrissel, a mackóval, az elefánttal, láthattunk artistákat és találkoztunk a bölcs pizza-futár lóval is.

Most is a legjobb, ha búcsút mondok ennek a világnak, elbujdokolok hitehagyó gazdámtól, ha lenne, aki kinyitná az ablakot, ki is ugranék.

A furulya és fuvola ámulattal, mind mélyebb szomorúsággal hallgatta a tuba basszus mondókáját, a furulya pityergőre is hangolódott. Amint a tuba befejezte kesergőjét, a nyakába ugrottak, jobbról-balról megpuszították, aztán kézenfogva kísérták a kertbe, letelepedtek a vidám szökőkút melletti szomorúfüz alá, és elkezdtek keresni, mit is játszhatnának együtt.

A mesémnek ezzel vége, fuss el véle. A fűzfa alá, bizonyára még mindig keresik a közös dalt, hacsak valamelyikük nem zeneszerző.

*

Zenebona

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember, szakálla volt, de nem kender. Nem mászott fel a fára, csak szeretett ott sündörögni, ahol a füleit, lapos, nem tölcséres füleit muzsikára hegyezhette. Zenebonaként ismerte a fél világ!

Egyszer éppen kabóca variációira fülelt, hanyatt vetve magát az erdei tisztás gyepén, a híres muzsikusra, aki zengzetes dalával csábítja nőnemű társait, amikor megjelent az erdő kerubja. Bokáig érő fehér tunikája szórta a fényt, a hajában kristálcsillag tündökölt, a lába pirosan virított, mint a kacsaláb. Imígyen szóla:

Kedves Zenebona, nincs jobb dolgod, mint itt tengetni a napodat, ezt a mitugrász jószágot hallgatva. Tán dúdolódsz is a dalt hozzá:

zöld erdőben a tücsök
házasodni készül,
ölelgeti a legyet,
kéri feleségül

Énekes kabóca

Ugyan, isten drágalátos küldönce, hát nem is tücsök énekel, hanem kabócák nagy kara, és nem ölelget még senkit, csak szeretne. Kedves erdők őrangyala, szemrehányás helyett inkább varázsolj át Apám csodálatos zenevilágába, hisz tudod: kántor volt szegény, és a templom híres orgonáján kívül több hangszeren játszott: csellista volt zenekarban, otthon hegedülgetett, néha klarinéttal is szórakoztatta magát. De elrepíthetsz az orosz muzsikushoz is, ha él még Richter, Ojsztrah, vagy Szokolov. Ha egyiket se tudod elővarázsolni, vigyél el a gyönyörű Zeneakadémiára, ott minden bizonnyal kárpótol, amit látok-hallok!

A szépséges kerub tágra nyitotta mindkét szemét, nem szólt egy szót se, csak elmerengve nézte Zenebonát. A tunikája redőjéből előhúzta aranypálcikáját, rákoppintott vele Zenebona fejébúbjára, és mint a hajnali szellő, elsuhant a fák felett.

Zenebona pedig abban a minutumban ott ült a csupa arany zenepalota, a bravúrosan kellemes művészi alkotás ölelő termének hetedik sorában. Álmélkodva figyeli a fények változását: halványulnak a nézőtérén, erősödnek a zongora felett. Kissé előre hajolva besétál egy férfi, felhangzik a taps. Zenebona csak néz, nem érti, ki ez, mi ez?

Ámulata csak nő: az ősz férfi, szertartásos meghajlások után leül a zongorához és csak pillanatokig koncentrálni, lendületesen csap le a billentyűkre. Hangvihar, fantasztikus zivatar, hogy tud valaki ilyen bámulatos muzsikát elővarázsolni valahonnan a zongorából és felette lebegve? Zenebona becsukja a szemét, színek, formák jelennek meg a békés szemhéjak mögött, a legszebb pillanatokban bizseregni kezd a gerince. Lélegzetelállító varázslat. Megjelennek az első képek: a zongora felől felcsapnak a hullámok, mintha napkitörés tarajai akarnának rárontani! De nem, lágyabbak és nem vérvörösek, kék-rózsaszín-sárgába omló gömbök, az arcához érve kihunynak. Forrongó, zöldes, szürkébe forduló láva-gejzírek váltják a gömböket, mintha a Solaris felszínét látná Tarkovszkij filmjében. Bugyognak kerek felszín-foltok, elsimulnak és békésebben forognak, belesimulnak a nyugodt tengerbe, majd fellobbanva kilövellnek valami ragacsos láva-csóvát. Nyugalom. A távolban feltűnik a horizont, zöldesen fátyol-fénylik valami növény-sor, fénylő gyöngyök futnak végig rajtuk, villogva, mint ahogy a tenger buborékai válnak le az úszó ujjairól Latakia kikötőjében, holdfényes éjszakai fürdőzés közben. Ne tűnjetek el, maradjatok!

Kis szünet, mintha álomból ébredne, úgy érzi. A művész ujjai újabb sziporkákkal lepik meg. A váltakozó színek és bugyogó terek egyszer csak átváltnak befagyott tóba. Zenebona felett áttetsző jég-burok zárul, tele van szöve növényliánokkal, levelekkel, körötte nagy csend, nincs víz, csak lebegés. A burok váratlanul, mintegy varázsütésre szétpattan és a helyén polip-csápok kúsznak feléje a zongora felől. Tekergőznek, nyúlnak, mintha magukba akarnának fonni, váltják a színüket, haloványzöldet, sárgába hajlót vált fakókék, majd az tengerkébe mélyül. Soha szebb élményt.

A művészt tomboló taps köszönti. Zenebona meglepődik: mosolyt lát bujkálni az ajka körül. Lehet, a művész számára is nagy élményt jelentett?¹

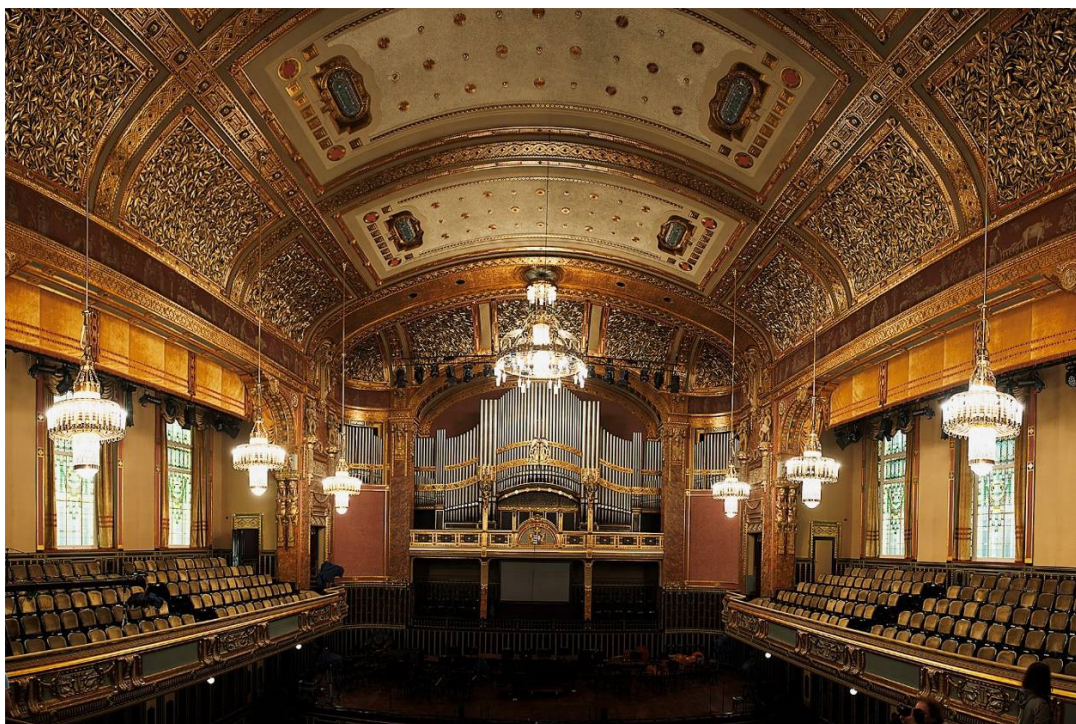
Ó, az erdők őrangyala szélesebb, sziporkázó mosollyal hajol Zenebona fölé, aki felült. Hogy tetszett? – kérdi, fejét oldalra billentve, mintha hallgatózna.

Gyönyörű volt, isten küldötte, de jó is lenne újra meghallgatni.

A kerub már kezében villogtatta az arany varázspálcáját, megérintette az ifjú homlokát.

Csak egy villanás, és Zenebona ott ül ismét a zenepalota székében.

A látvány újra csodálatos, de most nem az a nagy, fekete hangszer áll árván, fent, a színpadon, hanem sokan, széken ülve, csillogó-villogó valamiket tartva a kezükben. Most is besétál egy férfi, feláll a közép-re helyezett pódiumra, varázspálcát vesz ő is elő, csak nem aranyat, hanem barnát, és int.

Alig hangzottak el az első akkordok, amikor Zenebona már tudta: csukott szemmel kell hátradőlni. A zongora! Annak a hangjai emelik magasba. Dús trópusi erdő felett találta magát, látta a sűrű indákat, folyondárokat. Üveghangok! Abban a pillanatban hófödte hegyek emelkedtek előtte, amilyeneket eddig csak képeken látott. Új gyors váltás: felhőbe tömörülő, madarak ezreihez hasonló repülő éket alkotó, előre szegezett szuronyokkal így rohamozó színes, nem, csak mocsárzöld hadsereg tört elő a völgyekből. Háború, ilyen borzasztó a háború? – hallotta saját halk, szinte sutogó hangját. A hadsereget toronymagas, tarajos hullámok söpörték el, de jaj, a tarajok is feketék, mint a hullámok maguk, itt a vég, ez egy pillanat alatt eltemet! De nem, megálltak, megdermedtek, Jézusom, fölülük előúszik valami tintakékből vörösbe vedlő lepény. Eltakarja, úszik tovább, de ő is – ki lehet, mi lehet – megáll, lebeg egy pillanatig, aztán összeomlik. Nyugodtabb, halk futamok: a homokos tengerparton, a lassan görgő hullámokból kis állatok, patkányok vagy pockok futnak feléje, majd el jobbra, a semmibe, a lemenő Nap sugaraiba. Miért nyitotta ki a szemét, nem tudja. Megtört a varázslat. A zene és előadás tovább is mesébe illő, de újra becsukott szemei már csak szürke gombolyagokat látnak. Így is csoda volt, rég megálmodott csoda!²

Ülve tért magához. Nézegetett körbe a tisztáson, a fölötte billegő ágacsán meglátta kabóca-barátját, az eddig nagyra tartott muzsikust. Ejnye-bejnye, de csacsi is vagyok, hogy ezt a cirpelést tartottam eddig a zene csúcsának. Hess, kabóca, majd máskor...

Lemenőben volt a Nap, ferdén hatottak át a fákon a sugara. Zenebona felkelt, ropogtatta a csontjait, és elindult hazafelé, a kis falucska zsindelytetős házikójába. Ott várja repesve Juli néne, a nagymamája zsíros kenyérrel, uborkával és jó forró teával.

Itt a zenemese vége, fuss el véle, én már régen nem futok.

-
1. A mesélő élménye, 2006. május 26.-i előadás volt a Zeneakadémián: Ránki Dezső Schubert zongoraestje. Három szonáta: A-moll szonáta, D 537 (Op.164), A-dúr szonáta, D 664 (Op.120) és A-moll szonáta, D 845 (Op.42).
 2. Ugyancsak saját élmény: 2011. február 19-én hangzott el a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Egész napos „Maraton” része volt, Schubert-Liszt: Wanderer-fantázia, op.15, Báll Dávid – zongora, Pannon Filharmonikusok – Pécs, vezényelt: Peskó Zoltán.

*

Namaszté, Bapu

Volt egyszer egy ember, szakálla nemcsak nem volt kender, hanem nem volt szakálla egyáltalán. Bajsza volt, sűrű, tömör, hamar őszes, és olyan hosszú, amilyen széles a szája volt. Pedig az elég széles volt. És kopasz fejét vékony keretű, nagy, kerek szemüveg emelte ki. Mondhatnám akár, hogy csúnyácska emberként élte világát. És bár Indiában, ahol élt, a szörzetet fontosnak tartották, a szakáll és haj hiánya semmit se rontott a népszerűségén. Bölcs ember hírében állt. A bölcsokről általában nem tudják, szeretik-e a gyerekeket, mert mindig elvész az őt tisztelő felnőttek körében, akik nagyon-nagyon megtisztelő nevet is ragasztottak rá, de akik igazán jól ismerték, azok csak Bapunak hívták, ami annyit jelent, hogy Apa, Papa. Miért hívhatták Bapunak? Hát, mert szerették, mert ő is szeretett. A gyerekeket is nagyon szerette. Amikor megöregedett, két rokon kislány segített neki járni, viccelődve mankóinak szokta nevezni őket.

Érdekes történet szól arról, hogy nem tiltott olyat, amit maga is tett:

Egy anya elvitte Mahatma Gandhihoz a kisfiát. Így könyörgött:

– Kérlek Bapu, mondd meg a fiamnak, hogy ne egyen cukrot.

A bölcs egy pillanatra megállt, aztán azt mondta:

– Két hét múlva hozd vissza a fiadat. – A meglepett asszony megköszönte a dolgot és azt mondta, így is fog tenni.

Két héttel később az asszony visszatért a fiával. A bölcs a gyerek szemébe nézett és azt mondta:

– Ne egyél cukrot!

Hálásan, de meghökkenve kérdezte meg a nő:

– Miért mondtad azt, hogy két hét múlva hozzam vissza? Akkor is megmondhattad volna neki ugyanezt.

Bapu azt válaszolta:

– Két héttel ezelőtt még én is ettem cukrot...

A gyerek nőtt-nőtt, sosem feledte el Bapu tisztességét. Amikor csak lehetett, meglátogatta Baput, lekuporodott mellé, a fonószerk közelébe, és hallgatta, miket mond a kezüket namaszté köszöntésbe kulcsoló, és előtte mélyen meghajló embereknek. Jobb volt, mint iskolába járni.

És sosem feledte gyermeki memóriájában mély gyökeret vert mondásait. Néha egyszerűsítette a Nagy Lélek tanításait, hogy pajtásai is – barnák, feketék, szőkék – vele együtt élvezhessék, amikor meséket mondtak egymásnak.

Hogy is, mik is voltak?

– Csak akkor beszélj, ha a csendnél értelmesebbet tudsz mondani.

Majdnem olyan okos tanács, mint a mástól hallott „beszélni ezüst, hallgatni arany”. Ez tömörebb. Mindkettő ugyanazt tanítja: feleslegesen ne fecsegi, jól gondold meg, mit akarsz mondani, mielőtt kinyitod a szád. Nem is lett belőle fecsegő felnőtt.

Sokat morzsolgatta ezt a gondolatot is:

– Boldogság az, ha amit gondolsz, amit mondasz, és amit teszel, összhangban vannak egymással.

Morzsolgatta, morzsolgatta, mígnem egyszerűbbre nem faragta: ne ferdíts a szavaiddal, tetteiddel, úgy élj, ahogy jó gondolataid kérik tőled...

Bapu sokszor emlegette az igazságot.

– Nincs magasabb rendű vallás, mint az igazság és az igazságosság – szokta mondogatni.

Már gyerekként sok bántalom érte, amikor ezt a bölcsességet összevetette a saját élményeivel, sehogy se találta meg az igazságot. Igazságnak hitte, hogy mind egyformák vagyunk. Megosztották a suliba vitt harapnivalókat egymással, nem keresték egymás gyengéit, aztán mindig akadt valaki, nagyobb, erősebb, aki elvett tőlük valamit, megkergette, aki ellenállt... Hát hogy van az, hogy mindig az erősebb győz, nem az okosabb. Ez egyben kétséget ébresztett benne, létezik-e egyáltalán igazságosság, ha az igaznak vélt dolgok összetörhetnek a lelkében. Ahogy nőtt, okosodott, rájött, hogy csak az igazság, amit ő vagy a legközelebbi barátai annak tudnak, igazságosság pedig nem létezik, csak az erősek osztják azt, azoknak, akik nekik szolgálnak.

Azt is sokszor hallotta Baputól, hogy nem szabad másokat bántani, aki másokat bánt, nem alkalmas az evilági létre. Ám ahogy megrendült az igazság és igazságosság mantrába vetett hite, úgy rájött arra is, hogy Bapunak ez a nagy gondolata fordítva érvényesül a való világban! Minél könnyebben bánt meg valaki másokat, ha elég erős, hogy teljesen szétzúzza a személyiségüket, annál gyorsabban emelkedik a hatalmi piramis lépcsőin.

Felnőtt, sokszor eszébe jutott, hogy ez az ember, az óriás elme, a világtörténelem egyik legfontosabb fordulatainak vezére is tévedhetett az emberek lelkivilágának a megítélésében? Amikor csak tehette, felkereste Baput az asramában, namasztéval köszöntötte, és térdre ereszkedett előtte. Nem vallotta be soha a kétségeit, ezzel a mozdulatával hódolt az igazság meg-megbotló bajnoka előtt.

Néha úgy gondolta: lehet, hogy Bapu maga az igazság!

*

A hegedű

Lehunyta kék szemét az ég,
Lehunyta sok szemét a ház,
Dunna alatt alszik az ég,
Aludj el szépen, kis pajtás...

...mormolta, dúdolgatta franciául a vörös luc színű, álomszép hegedű, akit szülőatyja, a berni hegedűmester keresztelt el Copain-nak. Magas ívben repült az égszínkék burok alatt... Kedve lett volna áttörni rajta, hogy legalább bekukucskálhasson oda, ahová neki nem, csak a muzsikájának sikerült betörnie. Nem tudta, most milyen szárnyakon repül, valahol Távol-Szibériában hangzott el az ukáz: nekem pedig azonnal hozzatok egy mesterhegedűt, hogy most született fényességes unokám fülébe húzza imáját Ojsztrah báró, aki itt nyugszik a mélyben, a legjobb szolgám kunyhójában...

Fantasztikus ez a repülés, mintha saját varázslatos hangja hullámain emelkedne a felhők fölé, majd halkuló ritmusokon ereszkedne vissza. A felhők felett sötétlila az ég, tele csillagokkal, alatta hószőnyeg fölé emelkedő csúcs, gyönyörű, bele is szédül. A felhők alatt, fölötté zord felhők gomolyognak, alatta a föld, mintha frissen húzott ágynemű volna, fehéren csillog széles e világ, néha megrázzák fejüket a fák, olyankor por kavarog a szélben, szélesen, kéken, fehér taréjokkal hömpölyögnek a folyók, néha zöldbe csapnak át.

A sötét felhőkből, mint a világ madara csap le Gorkij Viharmadara, büszkén hirdetve a vihart:

Viharmadár büszkén szárnyal,
mintha sötét villám volna,
olykor nyílként fellebbe für,
szárnya víz hullámát tépi.
Ott suhan, mint zordon démon,
vihardémon...száll sötéten,
most kacagva, majd zokogva...
fellegek fölött kacag most,
örömében zokog máskor.*

A hegedűt lassan félelem tölti el, a vihar csak hordja, hordja, de mi lesz, ha földhöz csapja? És a félelem haraggá sűrűsödik, mert a szél, vagy mi a csuda tényleg ejti le a bádoggötös, hagymakupolás település felé. A templom mellett soktornyú palota díszeleg, a kapujában két rőtszakállú, tollsüveges, bárdos őr vigyáz, földig érő kaftánjuk vöröse megfesti a talpuk alatt csikorgó havat. Hopp, az egyik elejti a bárdot, és ölében kapja a hegedűt. Ijedten rántja hátra a fejét: mit akarhat ez a fura jószág, hogy csak úgy nekirepül, majdnem lecsapva a süvegét.

– Komám, monddjad, mit tartok itt a keblemen? Láttál már ilyen kacifántot? Nagy, cifra hasa van, hosszú nyaka, kis feje... Honnan a fészkes fenéből repült ide, szultáni palotánk elejibe?

– Nem én komám... De tán fényességes szultánunk tudni fogja... Mutassuk meg neki.

Fogja magát a süveges, félkarra veszi a váratlan zsákmányát, felemeli elejtett bárdját, és a sorban mélyen meghajló szolgák mellett besiet a trónterembe. A szultán épp igazságot oszt, de azon íziben int a vezírjének, vegye át a bíraskodást, maga pedig kikapja az ör kezéből, és keblére öleli a várva várt hegedűt. Aztán eltartja magától messze, és nézegeti, forgatja, csodálja a szép rajzolatokat, színeket, megpengeti a húrokat, mire az ör hanyatt esik, a szolgasereg pedig len lekapja a süvegét. Mert csodások a hangok, mint a csalogány legszebb zengő dala.

Hívja rögvést a varázslóját: keltsd életre nagy hegedűsünket, mondd meg neki, hogy új életre kelhet és addig él, míg régi élete varázslatos hegedűszavát újra el tudja játszani. És jött a testes, rövidujjú ember, és dédelgetve forgatta a hegedűt, meg-megpengetve a húrokat, hangolva őket, ferdére hajtott fejjel, aztán elővette a sírjába vele temetett vonót, az álla alá kapta a hegedűt és rázendített [Paganini 24 Capriccio](#)-jára. A karja megnyúlt egy teljes arasszal, az ujjai egy-egy íznyire, a haja megnőtt a vállán túl, a szeme szikrázott, mint a tűzből épp kivett parázs. Az ör tátott szájjal felült az ájulásból, aztán visszahanyatlott, az ámulattól újra elvesztette az uralmat maga felett.

Teltek-múltak az évek. A mester fent lakott a palota tornyában, kapott csillogó szemű, vidám szeretőt, a hegedűt a szultán ágya mellett, zár alatt tartották, a feltámadt muzsikusk csak ott gyakorolhatott, néha a szulán szerelmeskedését kísérve a csodahegedű trilláival.

Aztán kitört a sárban, mocsokban, éhezve élő emberek felkelése. A szultánt kardhegyekre hányták, a mestert visszakísérték a sírjába. A hegedűt nem ismerte senki a felkelők közül, kézzől kézre vándorolt, mígnem a Jekatyinburgi Állami Gimnázium zenetanára meg nem vette az ócskapiacn, ahol a húrjain lógott egy sátorponyva alatt. Szerette nagyon, dédelgette, szépen muzsikált vele, míg meg nem halt.

A fiára maradt, aki magával vitte Moszkvába. Neves egyetem kollégiumában lakott, néha megpróbálta ő is utánozni az édesapját, de nem örökölte a legfontosabbat: a muzsika lelke nem költözött a szívébe. Egy szép napon elkártyázta a havi ösztöndíját. Amikor magyar barátja elmesélte neki, hogy édesapja több hangszeren játszott, hegedűn is, de azt csak kölcsön kapta néha a szomszéd város hegedűkészítő mesterétől, gondolt egy nagyot, előkapta a hegedűt a szekrényrekesze aljából, és felmutatta a nyakánál fogva: a havi ösztöndíjam kérem, és a tiéd. A magyar diák ösztöndíja háromszor annyi volt, mint az orosz legényé, rámosolygott, kinyitotta a bukszáját, leperkálta a kért összeget, és magához ölelte a mesés vándort, mint anno a szultán. Tudta, milyen óriási örömet fog okozni édesapjának, amikor nyári szünetidőre hazaér, és 53. születésnapj ajándékként átadja neki.

Úgy is történt: az édesapja könnyekre fakadt, amikor kézbe vehette a hegedűt, mint 35 évvel ő maga, amikor 70. születésnapján a felesége és lánya a kezébe adta első nyomtatásban megjelent könyvét.

Teltek-múltak az évek, a tanító apa sokszor ringatta jobb kedvre magát a hegedűvel sétálgatva, amikor azon szomorkodott, mi mindent vesztett el a háború alatt. Az idő azonban őt se hagyta fiatalon. A szíve, tüdeje, izmai szilárdan állták az idő múlásának sarát, az agya azonban komótosan, szépen-lassan homályosodott. Először a lépései sűrűsödtek össze, mintha az előre dülő testet akarnák utolérni, aztán képzelődni kezdett, zavaros képek üldözték, vádaskodott, elfelejtette, ki is ő valójában, hol is él...

Meglátogatta fiatalabb fia, megkérdezte, akar-e még hegedűlni? Az értelmetlen, zavaros válasz felbátorította a legényt: megkérdezte, nem ajándékozna-e oda a hegedűt a lányának, aki még tojáshejjal a popsija alatt élte gyermeki világát. Soha senki se fogja megtudni, hogy

történt az ajándékozás, de a hegedű átvándorolt pár községgel arrább. Senki se látta, tudja, megtanult-e hegedülni a kislány, vagy akárki más... A hegedűnek lába kelt.

Bizonyára szomorú szegény, nem igazi muzsikus kezében sugározza virtuóz hangjait. Meg talán ő is megöregedett, bár a hegedűk évszázadokig fiatalodnak, de a bánat beszivárog a legkisebb zugokba is, és rombol, rombol.

Mint ahogy a két testvér se szereti látni egymást többé.

Csak a nagyobbik testvér tudja:

„Ha Isten, mint mondják, a maga képére teremtette az embert, akkor bízvást állíthatjuk, hogy az ember saját képére alkotta a hegedűt, helyesebben a nő képére, mert a hegedű gyönyörű istennő.”**

* Lányi Sarolta fordítása

** Yehudi Menuhin

*

Csókos tavasz

Csókos tavasz partján elmerengtem zöld hullámin, barna kását kevert a mélye, s hó borította virágait. Mit is lestem zúgó csendben, meg nem mondhatom. Szívem repesve vágyott melege, ő meg leple alá rejté, gondolom.

Csókos tavasz, csókomra hiába vágyasz így, búcsút intve hosszú karommal csendben távozom megint.

Jövőre ismét megnézek, hátha szebb meleget sugallsz, s egymásba borulva keltjük csörömpölő virágodat.

(Mint Ady mondá a Fekete zongoráról: ha újra ilyen kedvem lesz, megmondom, miről szól ez a mese.)

*

Golf, humor is, meg nem is

1. Halmos Antal és a 11-es víz...

Nevezett golftárs második ütése a gödi 11-es szakaszon a mumusként tisztelt víz-akadályba gurult, és a labda ott virított a sekély vízben. Halmos úr levette a cipőjét, zokniját, feltúrta a nadrágját, beállt a vízbe, és miként Nagy Sándor a gordiuszi csomót, egyetlen suhintással kiütötte a labdát a fairway közepére. Nem az innensőre, hanem a túlsóra, a zászló felőli oldalra. A vízből átütötte a vizet, és nemcsak úgy alig, éppen hogy, hanem rendesen. Ráadásul öten látták, mert a 12-es elütőhelyről a hídon visszafelé tartó másik csoport is végignézte. Halmos Antal ezzel kiérdemelte a „Vizes” előnevet. Nem egyből-a-lyukba, de mégiscsak ide tartozik.

(boti)

2. Mi a golf?

A golf örült játék! Bocs, golf, nem te vagy örült, hanem akik játszanak. Magamat is beleértve, természetesen.

Megütsz egy picinyke labdát egy bottal (elnézést, ütővel), elképesztően bonyolult fogást alkalmazva, 90 fokkal elfordulva a fairway-nek nevezett pályaszakasz irányától (a fairway minden, csak nem fair a játékoskal szemben), a labda elrepül tőled (ha repül egyáltalán), többnyire rough-ban (magas fű, gaz, bokrok) landol vagy sűrű erdőben, elütöd újra, abszolút reménytelen pozícióból (pozíció = lie = fekvés, de ki látott már békésen fekvő labdát, mind beássa magát!) és pontosan tudod, hogy vízbe vagy homokba fog esni, ha van hazard (hazard, jó szöveg, nem?) közted és a green között...

Ha vízbe esik, megengedett, hogy megkeresd és természetesen keresni fogod, nem azért, mert az a labda átkozottul drága, hanem mert az idegeid már a robbanás határán vannak. Sohasem találod meg, tehát veszítesz egy labdát, de ez nem elég, egy pontot (büntetést) hozzá kell adnod az (amúgy is rossz) eredményedhez és új labdát kell „ejtened” pontosan olyan rossz helyzetben, mint amilyen az előző volt....

Ha homok-bunkerbe esik, az érzés, hogy teljesen hülye vagy nem elég, meg is büntetnek miatta (nem érintheted, kóstolgathatod a homokot az ütővel, meg egyebek). A harmadik ütéssel evickélsz ki a bunkerből és véged van.

Nem adhatod fel a játékot, mert ennek az egyértelműen bölcs döntésnek a választása, amely egycsapásra véget vethetne a szenvedéseidnek, szégyenteljes lenne. Szégyen a pályát káromkodva, a botot (ah, ütőt) eldobva vagy a talajt és a bokrokat csapkodva vele ballagni a klubház felé: nem tekintenének többé sportolónak, a szürke társadalom hétköznapi, bölcs, nyugodt, türelmes tagjává degradálódnál. Nem engedheted meg magadnak, hogy szégyenben maradj a körülötted csellengő hölgyek és más minőségű lusta nézelődők előtt.

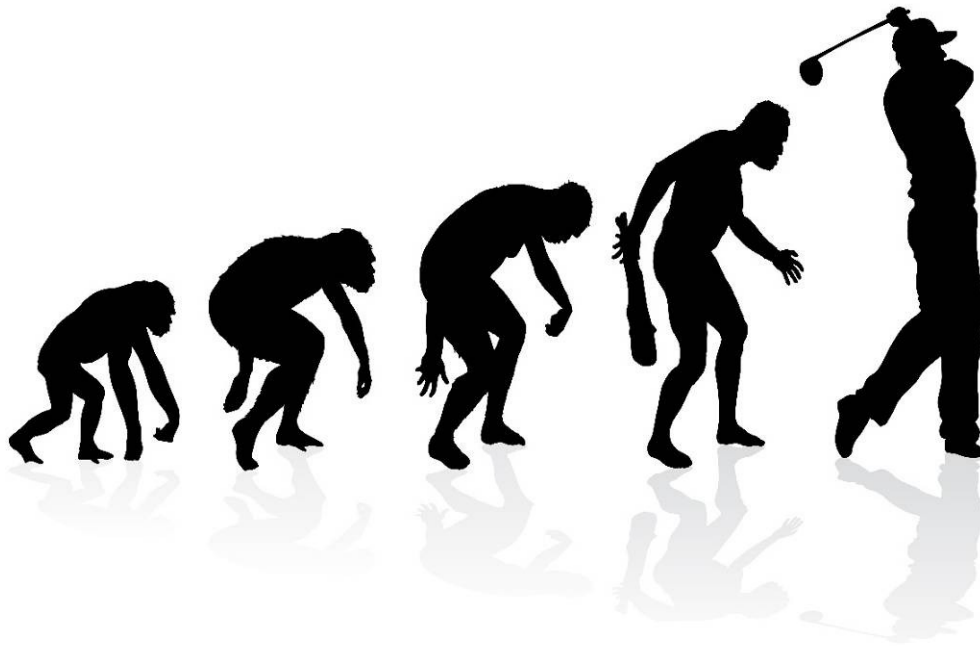
A vázolt megszégyenülés folyamatán 18-szor esel át és az egyetlen dolog, ami megment az öngyilkosságtól, a 19. lyuk, a kocsma. Nem kell magyaráznom, miért mennek olyan jól ezek a kocsmák.

Sokadszor megesküdsz, hogy nem érintesz többé semmit, ami bothoz, ütőhöz, vagy focilabdánál kisebb golyóbishoz hasonlít és pityókásan botladozol haza.

Két-három nap múlva úgy érzed, szükséged van barátaid bátorító mosolyára, veszel egy zsák aranyból készült labdát és elkezded tervezgetni a következő hétvégi játékot.

Van egy remek angol mondás, amit a golfra gondolva alkottak meg: „Az ostobaság korlátlan!”

Ha nem érted a golf csodálatos szakzsargonját, megsúgom, láttam egyszer a golf körül pörgő angol filmet, amit a lökött szinkron-csapat izzadva megmagyarított. Életemben nem röhögtem olyan jól, mint a magyar golf-nyelven.

*

Indiai bölcsességek

Mahatma Gandhi

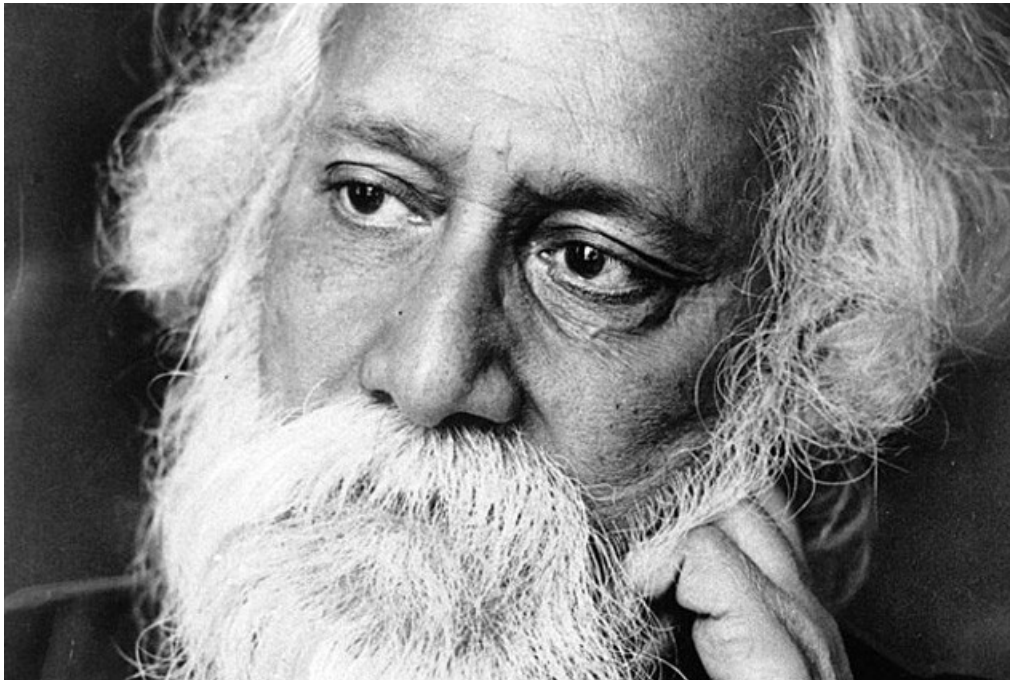
1. A külső szabadság akkor adatik meg nekünk, ha képessé válunk belső szabadságunk kibontakoztatására.
2. Az igazi erkölcsösség nem abból áll, hogy a kitaposott ösvényen haladunk, hanem abból, hogy saját magunk megtaláljuk a számunkra legmegfelelőbb helyes utat, amit aztán elszánt módon követünk.
3. Amíg az ember nem áll az utolsó helyre a saját akaratából, addig nem üdvözülhet.
4. A legrejtettebb szenvedélyek leküzdése számomra nehezebbnek tűnik, mint meghódítani a világot fegyveres erővel.
5. Ha az erő az erkölcsi bátorság szinonimája, akkor a nő végtelenül kiválóbb a férfinál. Hát nincs benne több megérzés, áldozatkészség, kitartás és bátorság? Nélküle a férfi nem tudna létezni. Ha az erőszakmentesség létünk törvénye, a jövő a nő kezében van... Ki tudna szívből szólóbban beszélni a nőnél, s így a legérzékenyebb pontunkra tapintani?
6. A semmit nem birtoklás és a semmit nem lopás között nagyon szoros a kapcsolat.

Szvámi Vivékánanda

1. A hindu filozófia lényege, hogy az ember szellem, amelynek teste van; nem pedig test, amelynek olykor szelleme is lehet.
2. Meg kell tanulnunk szeretni azokat, akik teljesen ellenkező módon gondolkodnak, mint mi. Az emberiség tagjaként mindenki saját egyéniséggel és gondolkodásmóddal rendelkezik. A felekezeteket a végsőig kell növelni, míg végül minden egyes ember nem válik önmaga is felekezetté. Meg kell tanulnunk, hogy a különbözőség élteti a gondolkodást. Egyetlenegy közös célunk van: felismerni az emberi lelket, az istenit önmagunkban.
3. Most már tudjuk, hogy nem elég a pusztá tolerancia egy másik vallással szemben: teljesen el kell azt fogadnunk. Ez nem a kivonás kérdése, hanem az összeadásé. Az igazság különböző nézőpontok összeadásából származik. Minden vallás egy nézőpontot képvisel, a teljességhez a nézőpontok összessége szükséges.

Rabindra-Nath Tagore (1861. május 7. – 1941. augusztus 7.)

1. A szereteten alapuló kapcsolat teljes. A szeretetben maga a különbözőség érzése tűnik el, és az emberi lélek eléri célját a tökéletességben, átlépve saját korlátain és a végtelen küszöbén.
2. Az ember zűrzavarban és félelemben élt addig, amíg fel nem fedezte a törvény egyetemességét a természetben; mindaddig idegen volt számára a világ. Márpedig a felfedezett törvény egyben a harmónia észlelése is az értelem – ami az ember lelke – és a természet játéka között. Ez az a kapocs, amely összeköti az embert a világgal, amelyben él. Amikor felfedezi ezt, hatalmas örömet érez, mivel ekkor felfedezi önmagát környezetében. Megérteni bármit olyan, mint rátalálni valamire, ami a miénk; és ami bennünket boldoggá tesz, az önmagunk felfedezése önmagunkon kívül.
3. Az én dalom:
Az én dalom lesz a szellő muzsikája, amely körülfon téged, gyermekem, mint a százkarú szerető szerelem. Az én dalom, mint áldó csók, érint majd homlokon. Magányodban melléd surran, és belesuttog a füledbe, melletted lesz a tömegben, és szelíd tartózkodással övez. Az én dalom lesz a szárny, ha álmodsz, álmaidban ezen a szárnyon száll közelebb a szíved az ismeretlenhez. Ott ragyog feletted, mint hűséges csillagod, ha életutadon az éj sötétje borong. Az én dalom ül szembogaradon, és ráirányítja a tekintetedet a dolgok mélyére. És ha a halál csendje elnyeli hangom, az én dalom – a te élő szívedben – tovább dalol.

Ősi indiai írásokból

Kálidásza

Ez az ősz:

Megjött az ősz, s gyönyörű, mint a szerelmes asszony:
orcája friss vízivirág, üde fű a fátyla,
ért rizsmező kifeszülő derekán a köntös,
s hattyú rikolt, amikor ékszere csörren egyet.

Mírá bái (*Mírábáj, Míránbáj, hindu misztikus költőnő, XVI. század első fele*)

Az erény és a meglegedettség sáfránya
Összeolvad a szerelem és a szeretet áramában.
Rózsaszín és vörös érzésfelhők vonulnak
Végtelen színekkel borítva mindent.
Földi hajómnak, testemnek dísz szélesen kitárul:
Minden szégyenemet a világba vettem.
Mírá Ura a hegyet tartó, az édes szerető.
Áhítattal áldozom fel magam Lótusz lábai előtt.

Bhagavad-gítá (a hindu Biblia, a Mahábhárata egyik fejezete)

Én vagyok a dallam a zenében.

Források:

Cultura Magazin, fordító: Kopácsy Margit és

Danielle és Olivier Föllmi: Bölcsességek, 365 gondolatok Indiából az év minden napjára, Alexandra,

Pécs, 2004, magyar fordítás: Varga Enikő. És csodás fotók Indiáról!

*

II. Indiai és oroszországi népek meséi (adaptációk)

India

A meséket az 1970-ben megjelent „Folk Tales of India” sorozatból válogattam. Azóta India államai többször változtak, Asszám például ma Meghálaja néven ismert. Nem foglalkozom a változások lekövetésével, mert egy-egy állam számtalan etnikumot képvisel, és azok nem változtak (se az etnikumok, se a mesék).

Őfelséged a negyedik ostoba

(Himachal Pradesh-i népmese átírata)

Hol volt, hol nem volt, ott, ahol az ég és föld egybeolvad, volt egy bölcs uralkodó. Ráparancsolt legjobb emberére, állítsa elő a birodalma négy legostobább emberét.

Mit volt mit tenni, a vezír elindult vándorútjára.

Alig telt el egy nap, látja, hogy egy vándor pónilovat vezet, de a fején viszi a nehéz terhet. Hát ez nagyon bolond, hiszen áttehetné a terhet a lovára. Megkéri, hogy csatlakozzon hozzá.

Ballag hegyeken innen, hegyeken túl, egyszer csak látja, hogy egy férfi édességeket szór szét a falu főutcáján ujjongó embereknek. Félrevonja, és megkérdezi: milyen öröm ért, hogy ennyi édességet szórsz szét? Elváltam, és a feleségem újra férjhez ment, és most kisfiút szült. Boldogsággal tölt el az esemény, és a fia feletti örömöm készített erre. Na, ez is bolond, gondolta a bölcs uralkodó bölcs szolgája, és megkérte, hogy kövesse őt.

Mint aki eredménnyel bevégezte dolgát, a vezír hazafelé vette az útját.

Bemutatta a két ostobát, elmagyarázta, miért tartja őket bolondnak. Az uralkodó kérdőre vonta: és hol a többi?

Uram, én vagyok a harmadik, mert sok egyéb dolgom lenne, de az időmet ostobák keresésére pazarlom.

Az uralkodó megrázta a fejét, aztán kérte, mutassa be a negyedik bolondot.

Uram, ments fel ez alól a válaszáds alól, nem könnyű a válaszom.

Az uralkodó azonban hajthatatlan maradt. Nincs közöttünk titok, válaszolhatsz nyugodtan, mondta.

Jó, uram, akkor feltárom a véleményem: Őfelséged a negyedik bolond, idiótákat kerestetsz velem, helyett, hogy bölcsök után vadásznál.

Az uralkodó elszégyellte magát, és magas kitüntetésben részesítette hű szolgáját.

*

Mama

(Himachal Pradesh)

Nálunk az anyai nagybácsit hívják mamának. És a vendéget, akit ugyanolyan tisztelettel kell kezelni, mintha idős rokon lenne.

Kumaon községben élt, éldegélt egy [garhwali](#) család, apa, anya és egyetlen fiúgyermek. A szülők összeveszték, melyikük végez nehezebb munkát. A feleség kifakadt: mivel ő végzi az összes háztartási munkát, hordja a vizet a messzi patakból, részt vesz a heti vásáron, amik jó tíz kilométerre szoktak lenni, főzi az ebédet, tartja tisztán a házat, jóval keményebben dolgozik, mint a férje. Az meg nagyot nevetett rajta, és csak odavetette gúnyosan, hogy az asszony munkája sokkal könnyebb az övéénél. Megjegyezte, hogy ő gondozza az állatokat, a földet, ő biztosítja a termést. Vége-hossza nem volt a veszekedésnek, majd hónapokig nem beszéltek egymással.

Arra járt egy idegen, a faluban ballagva úgy döntött, hogy náluk tölti az éjszakát. Szólongatta a ház urát. A háziasszony azt hitte, hogy a férje barátja az illető, és kényelembe helyezte. A kisfiú szóba elegyedett a vendéggel, és jó barátság alakult ki köztük. Megkérdezte, ki fia-borja? A vendég, aki minden porcikájával idegen volt, egy pillanatra elgondolkodott, aztán azt mondta, hogy ő „mama”. Hallván ezt, a fiúcska elmesélte az anyjának, amit a vendég mondott. Mivel az anyának nem volt anyai nagybátyja, úgy gondolta, hogy a vendég a férje „mamája”. Ünnepi vacsorával köszöntötte a rokont.

Amikor a férj hazatért, és meglátta az idegent, megkérdezte a fiát, ki ez az ember? Megtudva, hogy „mama”, azt hitte, hogy a felesége nagybátyja.

Éjszakára kényelmesen elhelyezték, és átköltöztek aludni a másik szobába. Az idegen korán felébredt, nem várta meg a háziakat, eltávozott.

A házigazda, amint fölébredt, átment a vendéghez, megnézni, hogy jól érezte-e magát az éjjel. Nagy meglepetésére üresen találta a szobát. Gondolta, jól megszidja a feleségét, hogy ilyen udvariatlan nagybácsija van, aki nem várt se a házigazdára, se a háziasszonyra, hogy megköszönje a vendéglátást. Mivel nem beszéltek egymással, a fiát kérte meg, menjen az édesanyjához, és mondja meg, hogy a nagybátyja úgy távozott, hogy el se köszönt. Az asszony ezúttal kifakadt: így akarsz megszégyeníteni? A te nagybácsid, nem az enyém! A férj visszakérdezett: hát nem a te nagybátyád volt. Amikor végre kiderült, hogy nem állnak semmiféle rokoni kapcsolatban az idegennel, jót kacagtak a saját butaságukon. A férj átkozni kezdte a vendéget, hogy elhitette velük a rokoni kapcsolatot, és elköltöttek egy jó adag pénzt a fényes vacsorára.

A feleség azonban vidáman védelmébe vette az idegent, mondván, hogy a vendég olyan, mintha isten lenne, és legalább megtörte a némaságukat több hónap után.

(A garhwali etnikum több rétegből áll. A rádzsputok, az egyik fontos réteg, vitéz harcosok voltak a mogulok elleni csatákban. A cigányok legvalószínűbb ősei.)

*

Munka és arany (Himachal Pradesh)

Sok híve van Sívának és Párvatinak Himachal Pradesh-ben. Számtalan templom épült a tiszteletükre. Párvatit a jóság istennőjeként szokták emlegetni az egyszerű emberek.

Egy nap, amint Síva főisten és Párvati istennő sétáltak hazafelé, Párvati így szólt Sívához: Nagyon gonosz vagy, és sohasem esik meg a szíved a szenvedő embereken. Nem figyelsz az imádságaikra. Sokan vannak a földön, akiknek betevő falatjuk sincs.

Hallva Párvati panaszát, Síva megkérdezte: Most mi történt éppen? Ki szenved?

Párvati nem akarta elszalasztani az alkalmat. Rámutatott egy földön ülő koldusra, és azt mondta: Ő nagyon szegény, és valamit kellene tenni érte.

Síva elmagyarázta így is, úgy is, hogy nagyon sok ember szenved így a földön, és ez a karmájuk, a cselekedeteik eredménye, és ahogy élnek, az vagy az evilági, vagy a múltbéli cselekedeteik gyümölcse.

Párvati azonban hajthatatlan maradt, és kérte Sívát, könyörüljön meg ezen az emberen. Síva végül leejtett egy aranytéglát a koldus útjában.

Síva

Párvati

A koldus zsákkal a vállán haladt hazafelé az útján, közben a szegénységén morfondírozgatva. Az a furcsa gondolata támadt, hogy ha nem hal meg, mielőtt megöregedne, elvesztheti a szeme világát. Ballaghat becsukott szemmel is, megtapasztalhatja, milyen is lehet vakként élni. Úgy is tett, becsukta a szemét, és így átlépett az aranytéglá fölött.

Párvati figyelte, mit fog tenni a koldus, amikor megtalálja az aranyat. Rettenetesen elkeseredett, látván, hogy a koldus elmegy a kincs mellett.

Síva kacsintással fordult Párvatihoz: Na, látod, a nyomorult koldusod rá se nézett az aranyra. Így történik sok hasonló lehetőséggel, amit nem használnak ki az emberek. Csak a jó cselekedeteket ajándékozza meg az élet. Megértetted? Párvati bólintott, bár a szíve mélyén nagyon sajnálta a koldust.

*

Az áldozat

(Szantál mese)

(A szantálok őslakos indiai népcsoport. Kasztonkízüliek, azaz igen hátrányos helyzetűek. Szegények. Közép- és Kelet Indiától kezdve Bangladesig, Nepálig és Bhutánig fordulnak elő. Érdekes módon a mese-rege világukat külön kötetben adta közre a Sterling Publishers.)

Élt egyszer messzi földön hét szantál legény, asszonyaikkal együtt. Egyszerű népek voltak, mint általában a szantálok. A legények a jószágot minden reggel kiterelték a mezőre, meg felszántották borsszemnyi földjüket. Az asszonyok ételt-italt hordtak nekik, hogy bírják a munkát.

Fene tudja, mi oknál fogva a legények fogadalmat tettek a Nagyszellemnek, hogy kecskeáldozatot mutatnak be. A hetipiacon vettek egy kecskét, és a közösség sámánjával kitűzték az áldozat bemutatásának időpontját. A kitűzött nap előtti este azonban a maharadzsza zsandárjai értük jöttek, bekísérték mind a hét legényt az udvarába, azzal vádolva őket, hogy nem fizették ki az esedékes bérleti díjat a szántóért, amiért is a maharadzsza meg fogja büntetni őket.

Az asszonyaik nagy bánatba estek. A legények figyelmeztették őket, hogy az áldozatot mindenképp be kell mutatni, mert ha nem teszik meg, nagy szerencsétlenség fogja érni a nemzetséget.

Másnap az asszonyok elővezették a szerencsétlen kecskét, megfürdették, bekenték olajjal, és a homlokára cinóbervörös pöttyöt festettek. Tudatában voltak, hogy végre kell hajtaniuk az áldozatbemutatót, de nem tudták, kire hárul a feladat? A hat fiatalabb sógornő felkérte a legidősebbet, vállalja ő, mivel most ő a család feje. Az asszony rá is adta a fejét.

Eddig rendben lévőknek látszott a dolgok folyása, az asszony meg is markolta az áldozati kés nyelét, de fogalma sem volt, a kecske melyik testrészét kell lecsapnia ahhoz, hogy minél kisebb szenvedést okozzon neki. Asszonytársaihoz fordult tanácsért.

Először egyikük se tudott hasznos tanáccsal szolgálni. Aztán – kis gondolkodás után – a legfiatalabb előlépett: „Addig kell várnunk, amíg valamelyik testrésze meg nem mozdul, mert úgy hallottam, az élet soha sincs nyugalomban. Amelyik testrésze megmozdul, abban van az élet, azt kell levágni.” Égő szemmel figyelték a kecskét, egyszer csak meglengette a farkát. „A farkában van az élete!” – kiáltott fel egyszerre mind a hét asszony. Hárman-négyen lefogták a kecskét a nyakánál fogva, a rangidős asszony pedig többször odavágott a farka tövéhez. A kecske fájdalomában rángatózva kiszabadította magát, és bégetve, oázva, visítva elrohant. Az asszonyok mind rohantak utána, mert meg kellett azon nyomban ölniük, az istenség részét beszolgáltatniuk, hogy a maradékot aztán elfogyaszthassák. A nyomorult menekülő gyapotföldeken át, gyapotvirágok tömegét legázolva rohant az erdőbe, nyomát vesztették. Azt hitték, hogy a gyapotvirágok a kecske hájának cafatjai, összeszedték mind, amit tudtak, és hazavitték.

Főzték gonddal a gyapotvirágokat, meg a kecske farkát, amikor hazatértek a legények. A maharadzsával megállapodtak, hogy a feláldozott kecskét szolgáltatják be a büntetés fejében. Nagyot nevettek, amikor asszonyaik elmesélték a kalandjukat, a tudatlanságukat. A kecske előbb béget, és csak aztán lengeti a farkát, tehát az élet a szájában van, ezért a fejét kell levágni.

Még harsányabb nevetésre fakadtak, amikor meglátták, hogy gyapotvirágok főnek a fazékban.

Otthagyták az asszonyokat, követték az áldozat nyomait, meg is találták a farka helyét nyalogató kecskét az erdőben. Hazavitték, levágták, a Nagyszellem hányadát leadták a sámánnak, a kecskét pedig beszolgáltatták a maharadzsának.

(Hiszitek vagy nem, ilyen buta emberek is élnek a világon.)

*

Hothal királynő, Kutch-ból

(Gudzsaráti népmese)

(Kutch az állam legnyugatibb vidéke. A fővárosa is Kutch. Amikor arra jártam, valamikor a múlt század hetvenes éveinek a közepén, a várost éjszakára még kulcsra zárták. A „7 év a csodálatos Indiában, és két nepáli túra” c. könyvemben írtam róla.)

A királynő a palotája ablakából nézte a tájat. Hallgatta a dobok és a [shehnai](#) ismerős dallamát. Megkérdezte a szolgálatos szobalányt: miért szól zene, mit ünnepelünk, érkezik valaki? „Odho Jham” tér vissza a királyságba többhónapos távollét után – felelte a lány. A fák virágfüzéreként hordtak, a palota kapujában lányok sorakoztak, hogy sáfránnyal ékesíthessék a homlokát. Hamarosan meg is érkezett, gazdagon díszített öltözékben, a királyi zászlót lengetve, lovasai kíséretében. „Éljen Odho, éljen Odho!” – kiáltozta a tömeg, köszöntve a hazatérő hőst.

Másnap reggel Odho és kíséretének tagjai a palota tróntermében üldögéltek. A razspu-tok ünneplő ruházatban hallgatták Odho beszámolóját a kalandjairól és ezüst serlegekből itták a kasumbát (bódító ital).

A palota örömeit azonban nem sokáig élvezhette. A sógornője áskálódásainak köszön-hette, hogy kitiltották az udvarból és száműzték.

Kétszáz fő kíséretében Dholkába vonultak át, ahol unokatestvére, Visaldeo várt rá. Elmondta Odhonak, hogy megígérte, kiterel száznegyven tevét Kanra községből. Odho fel-ajánlotta lovasai segítségét, és neki is vágtak a feladatnak. A Nap forrón tüzelt, meg is álltak menet közben egy vízmedencénél. A távolban egy lovas közeledett. Lándzsát és lobogót hordott, és a pajzsa csillogott a napsugárban. Odho emberei úgy gondolták, itt az alkalom, hogy kirabolják a lovast, a gazdag ruházata és annak díszítményei gazdag zsákmány lehető-ségét jelezték. Egymás közt értékelték az eset nagyszerűségét, de a lovas meghallotta, és így szólt: „Hé, bátor razspu-tok, miért nem támadtok meg, és raboltok le rólam mindent, tán féltek? Gyertek egyenként, vagy támadjatok együtt, annyian vagytok! Ott az a szép khijra fa, – mutatott a távoli fára –, belé lövök egy nyílvezzőt. Ha bárki közületek ki tudja húzni, odaadom nektek a ruhámat, lándzsámat, pajzsomat és összes díszemet.” Azzal kivett egy nyílvezzőt a tegezéből, megfeszítette az új húrját, és kilőtte a nyilat. Süvített a nyíl repülés közben, becsapódott, és oly mélyen fúródott a fába, hogy csupán arasnyi maradt belőle kívül. „Próbáljátok kihúzni!” – mordult a lovasokra. Azok sorban felmásztak, és szégyenteljesen ereszkedtek vissza, meg se tudták mozdítani. Az idegen odalépett, könnyedén kihúzta, és visszatette a tegezbe. „Üdvözöllek, bátor razspu-t!” – mondta Odho, és kezét nyújtva segített neki leszállni a lóról.

Hogy hívnak? Ki vagy? – kérdezte Odho.

Ekalmull vagyok – felelte a lovas. És ki vagy te?

Odho Jham a nevem.

Hallottam rólad – szólt Ekalmull. Mindenki tudja, ki is Odho Jham. Merre tartasz?

Odho elmondta, hogy Bambania királyának palotájából kell kihajtania a tevéket, amire ígéret kötelezi. Ó, én is éppen arra megyek, ugyanazzal a feladattal, megesküdtem apámnak a

halálos ágyán, hogy kiszabadítom a tevéket, mert tönkreteszik a vidéket. Odho nagyon megörült, és megkérte Ekalmullt, csatlakozzon hozzá. Egyetlen feltétellel, mondta az, ha a munkát is és az eredményét is megfelezzük. Odho rábólintott és indultak tovább.

A palotához érve a kaput zárva találták. Ekalmull felszólította a kétszáz lovas: vagy törjék be a kaput, vagy hajtsák el a tevéket. Ők az elhajtást választották. Ekalmull nekiveselkedett, a hátát nekifeszítette a kapunak, amelyik, mint a gyökerestől kitépett fa, kiszakadt a falból. A lovasok nekiláttak a tevék elhajtásának, de azok nem engedelmeskedtek, óriási ricsajt csaptak süvítő hangjukkal, és harapdálni próbálták a paripákat. A harcosok Ekalmull segítségét kérték. Rájuk mordult: nem volt tervetek, hogy tudhatjátok elhajtani a tevéket? Kivett egy nyílveszőt és meglőtte az egyik tevét, majd a kendőjére csöpögtette a véré. A véres kendőt a tevék orra alá nyomta, akik a vérszagtól megvadulva követték a kapun kiszáguldó Ekalmullt.

Közben óriási menet indult el a várból, a királlyal az élén, aki fenséges *ernyő** alatt ült. Ekalmull gyorsan átadta a dárdáját a lovasoknak, és megkérte őket, hajtsák tovább a tevéket, aztán várják meg, nem nagyon messzi távolban. A királyhoz kaptatott, és megállította a menetet. Belelőtt egy nyilat az ernyőbe, megemelve azt, majd ledobva a földre. A király úgy elámult az ügyességén, hogy felajánlotta, csatlakozzék a királysághoz. Óriási jövedelmet helyezett kilátásba. Ekalmull nem fogadta el az ajánlatot, visszament a lovához, és Odho Jhammel együtt a lovasokhoz és tevékhez galoppíroztak.

A lovasok közben kiválogatták a legjobb tevéket maguknak. Itt a részed, – mutattak a maradékra, amint Ekalmull odaért. Ő csak mosolygott: nézd, milyen tevéket adtak nekem az embereid, szólt Odhonak. Ő óriási haragra gerjedt: „Nem hívhatjátok többé razspuťnak magatokat, megszegyenyítették engem, magatokat és szülőanyátokat.” Felpattant a lovára, belovagolt a tevék közé, és két egyforma félre választotta szét azokat, felajánlva a felét Ekalmullnak, aki legyintett: nincs szükségem tevékre, az én részemet is neked adom, mennem kell. Ezzel búcsút intett Odhonak és elvágtatott. Odho sokáig nézte a csillogó dárdát és a ló csapkodó farkát.

Odho nehéz szívvel döntött: elküldte a lovasait a királyi udvarhoz, kérve, közöljék, hogy ő Bambania királyának erőihez csatlakozott. Elfordította a lovát, és lassan elügetett. Nem volt hová mennie. Megsimogatta a paripája nyakát, és a fülébe súgta: nem tudom, hová menjünk, vigyél oda, amit jónak látsz. A paripa – mint aki érti – felnyerített és ügetni kezdett. Szépen elporoszkált egy hegy tövébe, egy csodálatos tóhoz. Odho árnyékos fát keresgélt, ahol megpihenhet, amikor – nagy meglepetésére – Ekalmull lovára talált, kikötve egy fa mellett, és a ruháit a fa ágairól lógva. Gondolta, a vitéz fürdik a tóban.

Kereste, nem találta. A tó mellett megjelent egy asszony, és megszólította: Ekalmull nincs itt, én vagyok csak, Hothal. Kérlek várj, felöltözöm, és jövök. Odho nem értette, ki lehet az asszony, honnan tudhatja, hogy Ekalmullt keresi. Nem kellett sokat várnia, megjelent az asszony szép ruhában, teljes szépségében. Az arcán és karján gyöngyöző vízcseppek igazgyöngyként csillogtak. Én vagyok Ekalmull, – mondta –, de az igazi nevem Hothal. Istennő vagyok!

Odho azonnal feleségül akarta venni, de Othal azt mondta, sohasem hagyhatja el ezt a hegyvidéket, és senki se tudhatja meg, hogy férjhez ment, mert nem e világból való.

Még aznap, naplementekor Odho Jham és Hothal, a harcos királynő megesküdték. A hegy volt a királyságuk, és az erdő madarai, meg vadai voltak az egyetlen alattvalóik. Sokáig éltek, míg meg nem haltak a hegy barlangjában. Két fiúk született, akik a király udvarában szolgáltak, hős vitézekként, amint felnőttek.

* Az ernyő hatalmi jelkép Indiában.

*

Miért hajolt meg a brit kapitány egy felkelővezér előtt?

(Orisszai mese, akár igaz is lehet!)

(Orisszában emlékezetes kirándulást tettünk, Puri világhírű templomáról, a körülötte zajló hindu ünnepség-sorozatról az Indiáról szóló könyvemben részletesen írtam.)

Kétszáz évvel ezelőtt – mondja a mesekönyv 1970-ben – a maráthák voltak Orissza urai. Az egyik helyi törzsfőnököt királlyá kiáltották ki, de ők maguk messze az országtól nyugatra éltek. A király adót gyűjtött a kinevezői, a maráthák nevében. Sok harcos küzdött a király zászlaja alatt, és jutalmul földet kaptak, ami után nem kellett adózniuk.

Amikor a britek leigázták Orisszát, elfoglalták a katonák földjét is. Nagy volt ezért az elégedetlenség. Ez az elégedetlenség hamarosan futótűzként terjedt szét, és a harcosok csoportokba tömörültek a britek ellen.

Naranagarh faluban élt Dalabehera, akinek a nevét sokan ma is tisztelettel emlegetik Orisszában. A község feje volt, a szívére pedig hercegiként emlékeznek. A nép a szegények barátjának tartotta: a megszorultak sohasem távoztak tőle üres kézzel. Messzi híre volt, távol élők is inkább istenként, mint emberként beszéltek róla.

A felkelés kitörésekor Dalabehera az élére állt, vezette a britek elleni harcot. Sokáig győztesként vívták a harcot, nagy területeket foglaltak vissza, a britek azonban erősítést kaptak, és a zendülést keményen elnyomták. Brutális büntetés követte a vereséget. Sok felkelőt elfogtak, többet felakasztottak, bebörtönöztek. Számtalan volt az őserdőbe menekültek, ott rejtőzködők száma. A brit kapitány azonban elégedetlen volt, Dalabehera fejét akarta! Ő azonban olyan jól elrejtőzött, nem tudtak a nyomára akadni. Ezer rúpia **váltásdíjat** tűztek ki a fejére, ha valaki elfogná. Alapos kutatások ellenére sem sikerült megtalálni, sűrű erdőben élt, vad gyümölcsökkel és gyökerekkel táplálkozott, az erdei patakok vizét itta. A ruházata szakadozottá vált, a hosszúra nőtt hajával és szakállával rendkívül nyomorult benyomást keltett.

Barangolásai közben találkozott egy nagyon elkeseredett képű vándorral, aki odalépett hozzá, és megkérdezte, hogy juthat el Naranagarh faluba. Dalabeherához igyekszem, – tette hozzá.

Ismerem őt, jó ember, de miért akarsz találkozni vele? – kérdezte Dalabehera.

Uram, nagy szerencsétlenség ért. Ganjam-ban élek. Egy csónakban, minden vagyonommal igyekeztem hazafelé, de a csónak elsüllyedt a Chilka tavon. Csupán az maradt meg, amit rajtam látsz. Nagy családom van, de mindenem elvesztettem. Nincs aki segíthetne rajtam. Hallottam Dalabehera nevét. A szóbeszéddek szerint a reményüket veszítették barátja. Biztos vagyok benne, ha találkozunk, nem fogja elutasítani a segítséget – fejezte be a könyörgését.

Dalabehera megrendültem hallgatta a vándor mondókáját, és pillanatokra szótlan maradt. A jóságos szíve elolvadt. A vándor reménytelensége fájdalmat okozott neki, és határozott.

Kövess, barátom. Jól ismerem a te Dalabeherádat. Most Khurdában él, és elvezetlek hozzá. Én is úgy hiszem, segíteni fog rajtad – mondta.

Dalabehera azonban Khurdában egyenest a brit kapitányhoz vezette a vándort, ahhoz, aki az ő fejére vadászott. Félelem nélkül a kapitány elé állt. Az azonban el nem tudta képzelni, hogy Dalabeherát látja maga előtt.

Kíváncsian kérdezte: ki vagy, és mi hozott ide?

Uram – kérdezte vakmerően Dalabehera –, való igaz, hogy ezer rúpia vérdíjat tűztél ki Dalabehera fejére?

Igen, igaz. Tudod, merre található ez az ember? – tudakolta a kapitány.

Dalabehera így válaszolt: Halljad, uram, én vagyok Dalabehera, akit az embereid képtelenek voltak megtalálni. Magam jöttem hozzád. Tartóztass le, és álld a szavad. Fizesd ki az ezer rúpia jutalmat ennek a szerencsétlen embernek. Megrendítő szavakkal ecsetelte a vándor sajnálatraméltó történetét: nem maradt mása, csak amit a testén látsz. Nem viselem el ennek a nagy szerencsétlenségnek a gondolatát, ezért kérlek, ejts foglyul, és fizesd ki ennek az embernek a jutalmat.

Néma döbbenettel hallgatta a brit kapitány a vándor nagy szerencsétlenségét, és Dalabehera annál is nagyobb önfeláldozását.

Emelkedett lélekkel a brit kapitány vallomást tett: Dalabehera, sokáig tévedésben éltem. Elképzelni se tudtam, hogy ilyen nagylelkű vagy! Hogy lehetnék bosszúálló ilyen nagyság előtt? Vedd az ezer rúpiát a barátodnak, és vele a szabadságot magadnak.

A szerencsétlen ember, aki szemtanúja volt a hihetetlen eseménynek, Dalabehera lábához hullott, és így szólt: Uram, eddig azt hittem, hogy csak egy vagy a gazdagok közül, akik segíteni szoktak a szegényeken, most azonban látom, inkább istenhez hasonlítasz, mint emberhez.

(Mind Ganjam, mind a Chilka tó ma is megtalálható India térképén. Naranagarh helyett Naragarh jelenik meg, a Chilka tótól északra, valószínű erről van szó. Khurda csak útelágazásként szerepel, pöttöm hely lehet. A kapitány ma százados lenne.)

*

A Ka Likai vízesés (Asszámi népmese)

Ka¹ Likai az egyik legszebb vízesés a Khasi hegyvonulaton. Messziről jól látható, ez India legmagasabb (leghosszabb méretű) vízesése. Ősszel a glóriája csúcsán tündököl, csodálatos. Szomorú esemény fűződik hozzá.

Réges-régen egy közeli faluban élt a Ka Likai nevű szegény asszony. Özvegyen élt a kislányával. Küzdelmes életet élve nevelte a kislányt, aki nőtt-nőtt, elkezdett totyogni, aztán selypítve ugyan, de beszélni. Hamarosan szaladgált, más gyerekekkel játszadozott. Micsoda öröm volt nézni! Szegény öregasszony minden gondját elfeledte, amikor szép kislányát nézhette.

Az élet úgy hozta, hogy újra férjhez ment. A mostoha apa azonban nem szeretette a kislányt. Féltékennyé tette, hogy Ka Likai annyi időt szentel a kislányának a gondozására. Elhatározta, hogy megöli.

Történt, hogy Ka Likai távol maradt, vasércet cipelve pénzt keresett. A férje élt az alkalommal, és megölte a mostohalányát. Feldarabolta és curry-t² főzött belőle. Félretette a curryt és főtt rizst Ka Likai számára, hogy ebédre fogyassza el, amikor hazatér. Kidobta a fejét és csontjait, de elfelejtette az ujjait is kidobni. Abba a kosárba tette, amiben a bételdiókat³ tartották.

Ka Likai fáradtan és éhesen érkezett haza, és hangosan kérdezte: „Főztél rizst és curryt ebédre?”

„Igen, itt van.” – mutatta a férje.

Aztán Ka Likai körülnézett: „Hol a lányunk?” – kérdezte.

A férfi könnyedén felelt: „Kiment, talán játszik valahol.” És ezzel el is távozott.

Az asszony nekilátott az ebédnek. Nagyon ízletesnek találta, és azt gondolta, hogy a férje kapott húst valakitől, áldozatra levágott malacból.

Ebéd után szeretett volna bételdiót rágni, ezért előhúzta a kosarat. És mit látnak a szemei? Az édes kislány ujjait a bételdiók között. Felvisített, és rettenetes bánatában felszaladt a magasban nyíló szakadékhöz.

A falubéliek döbbenten figyelték, de senki sem merte megérinteni, mert *dao*⁴ volt vele. Ledobta magát a tajtékzó vízbe. Azóta hívják a vízesést Ka Likai zuhatagnak. A hangja pedig olyan, mint a szerencsétlen asszony sikolyai.

1. A nők előneve a khasi nyelvben.

2. Igen népszerű fűszeres húsetel, szerte Indiában.

3. A bételpálma gyümölcse, emésztést elősegítő utóétel.

4. Hosszú, széles kés, macséta. Valószínűleg a bétellevelek szeletelésére szolgáló kés, amit az esztét vesztő asszony a kosár mellől kaphatott fel.

(Emlékeztem, hogy ennek az erőszakmentességet valló népnek a meséi tele vannak szörnyűséggel, különösen a hegyi őslakosok körében, mégis döbbenet volt újra a gyerekből főtt curry-ről – kárrinak mondják – olvasni!)

*

Bölcsesség vagy vagyon – melyik fontosabb?

(Kasmíri mese)

Valaha volt két barát, az egyik éles eszéről és bölcsességéről volt híres, a másik a vagyonáról. A beszélgetéseiket mindig egyetlen kérdés vezérelte ki magasabb rendű, a bölcs ember, vagy a vagyonos? A gazdag állította: „Kétségtelen, hogy a gazdag ember messze fontosabb mindenki másnál, legyen akár bölcs, akár tanult.”

A bölcs ezt hallván mindig csak mosolygott, és azt mondta: „Nincs helye a földön az ostoba embernek, még akkor se, ha olyan gazdag is, akár a király. Van egy bölcs mondás: ‘Ó, istenem, ments meg az orvosoktól és az uralkodóktól.’ Ehhez én hozzáteszem: Ó, istenem, ments meg az ostobáktól, különösen a gazdag ostobáktól.”

A vitájuk nem zárult le ezzel. Többször vitték a kérdést vének elé, hogy döntsék el, kinek van igaza, de eredménytelenül jártak. A vén bölcs bírák úgy döntöttek, hogy a bölcsesség magasabb rendű, de a gazdagok, mondhatják, hogy az a fontosabb. Mit tehettek ezután? Valakinek el kell döntenie, egyszer s mindenkorra, ki a fontosabb, ezért a vitájukat a király jobb kezének tartott miniszter (vezír?) elé tárták. A miniszter se tudott azonban dönteni, ezért – üdvözlétével – a királyhoz küldte őket.

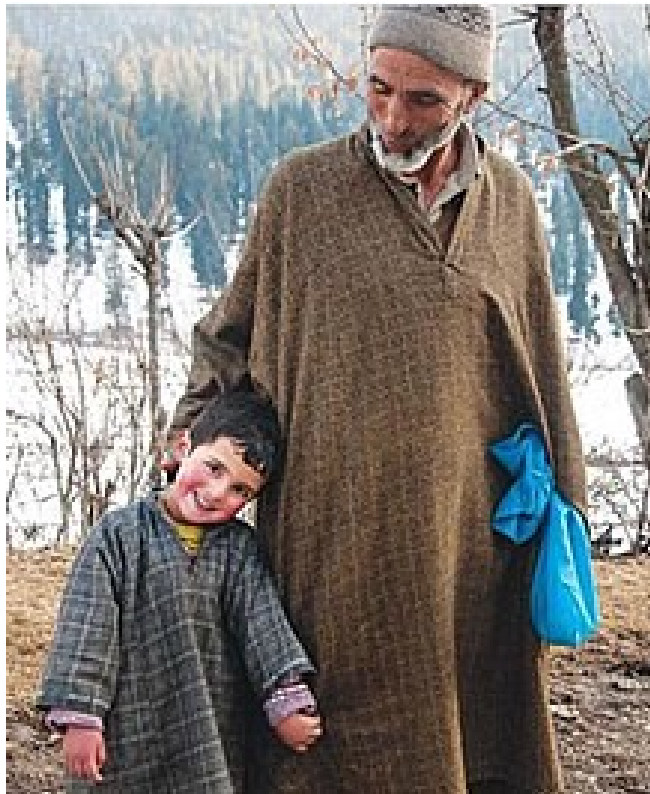
A király néhány napon belül maga elé parancsolta őket. Óriási türelemmel meghallgatta az érvelésüket, majd papírt kért, a miniszterhez fordulva, aki hozzá küldte őket, és ráírta a papírra: „Végezd ki őket.”

A miniszter elolvasta a király parancsát, és börtönre vetette a barátokat. Hát, ez bizony nem az volt, amiért alkudoztak. Meghaladta az értelmüket, hogy az ártatlan kérdésük miatt juttatta őket börtönbe, és a hóhér kezeihez. Ledobták magukat a cella kemény padjaira, és minden vitát szélnek eresztve, sajnálkoztak a viselkedésükön. A gazdag sóhajtva nyögte ki: „Ó, gonosz csillagaim, mi haszna most a vagyonomnak, amikor a halál az ajtó előtt áll? A vagyonom felét adnám annak, aki megment a sorsomtól.

A barátja ezt hallva élesre hegyezte a fülét. „Ha ez így van – mondta – akkor írd ide erre a papírra az ígéreted, és írd alá.” A bölcs ember a kezébe nyomott papírt és tollat, amire a barátja ilyen szövegű levelet írt, és visszaadta. A bölcs ember jól félretette a levelet a köpenye (pheran) belső zsebébe. Aztán szólt az őrnek, hogy a miniszterhez szeretnének menni. El is vezették hozzá, ahol a bölcs ember, legszívrehatóbb hangon könyörgött: „Uram, könyörgünk, fejezz le minket ma este. Kérjük, ne utasítsd el az utolsó kívánságunkat!”

A miniszter döbbenten meredt a kérelmezőre. Sohasem hallott ennél elképesztőbb kérést. Megkérdezte: „Miért kéred tőlem ilyen komolyan, hogy fejeztesselek le? Mi, emberek szeretjük az életet, és pár óra életért képesek vagyunk mindent feláldozni. Te miért akarsz akkor meghalni?”

A bölcs így felelt: „Uram, az ember halandó, valamikor meg kell halnia. Vajon sokat számít-e, mikor történik? Másrésről meg van írva a szentírásokban, hogy az ártatlan ember halála helyet biztosít neki a mennyek országában. Mi ártatlanok vagyunk, abban a pillanatban, amint elhagyja az élet a testünket, angyalok visznek fel bennünket az égbe.”

Pheran

Szemét az égre emelve, a bölcs ember bólintott. A miniszter elgondolkodott. Ő nem lesz két ártatlan ember halálának eszköze. Levelet írt a királynak, miszerint képtelen végrehajtani a parancsát, mert azok a lelkiismeretének törvényei ellen valók.

A két embert ezzel az üzenettel felvezették a királyhoz. A király kíváncsi lett. A minisztere sohasem vette a bátorságot, hogy ne teljesítse a parancsát. Mi lehet az ok, ami arra kényszerítette, hogy így cselekedjék. Megkérdezte, és a bölcs ember előadta, ami köztük, majd a miniszter előtt történt. Bemutatta a levelet, amiben a barátja a vagyona felét ígérte annak, aki megmenti az életét.

A király jót szórakozott az eseményeken, és nem tudta nem elismerni a bölcs ember zsenialitását, amivel ilyen sikeresen becsapta a miniszterét. Szabaddá tette a két embert, megjegyezve: „Szabadon távozhattok. A gazdag elismerte a bölcsesség felsőbbrendűségét, amikor vállalta, hogy fele vagyonát adja annak, aki a zsenialitásával megszabadítja a halál karmaiból. Nemcsak elérted, hogy mindketten szabaduljatok, de egész vagyont is biztosítottál magadnak. Menjetek, és isten legyen veletek.”

A két barát megosztozott a vagyonon, és békében éltek, míg meg nem haltak...

A pheran kasmíri öltözék.

A mesében zavaró, hogy valószínűleg az angol megszállás után vetették papírra, mert tele van nyugati (és keresztény) fogalmakkal: király, miniszter, mennyek, angyalok, papír és toll... Mindez elhomályosítja a mese ősi jellegét.

*

Tolvajok és csillagjós

(Tamil nadui, azaz tamil mese)

(Dravida világ, érdekes nyelv. Neves orientalista állította, hogy az finnugor és a dravida nyelvcsoporthoz rokonok, különösen vonatkozik ez a magyarra és a tamilra, mert mindkét nyelv három domináns eleme azonos: a szóvégi ragozás, az e uralma a magánhangzók között, és kiválóan alkalmasak a költészetre. Vitatható megállapítás, de azért bemutatok egy tamil verset, ha sikerül találnom. Óriási írást találtam, de túlnő a könyvecske keretein. Csupán annyit még, hogy India költészetében három nyelv magasodik ki: urdu, bengáli és tamil.)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy város, amiben több tolvaj és egy asztrológus is élt. A tolvajok konzultálni szoktak az asztrológussal, hogy mikor jó az időpont tolvajláshoz. Ha a jó időpontban mentek lopni, mindig tekintélyes zsákmányt szereztek. A zsákmányból mindig adtak ajándékot az asztrológusnak.

A csillagjós elhatározta, hogy elmegy a tolvajokkal lopni, hogy közvetlenül részesedjen a zsákmányból. Tanulmányozta az almanakját, kiválasztotta a legjobb időpontot, és szólt a tolvajoknak: „Barátaim! Szervezem a fiam esküvőjét, és komoly összegre lesz szükségem. Elkísérlek benneteket, aztán elosztjuk egymás közt a zsákmányt. Fogadjatok be magatok közé társnak.”

A tolvajok azt felelték: „Miért kellene akkora stressznek kitenned magad? Nem tudsz akkora lelki fájdalmakat elviselni, mint amekkorákat mi. Adunk neked négyszáz píz (Varakan-t). Meg tudod szervezni a fiad esküvőjét ennyivel.” Az asztrológus azonban nem hallgatott rájuk. „El kell kísérnem benneteket.” – mondta, és valóban meg is tette.

Egy madhava (madhwa) brámin házába törtek be. A madhavák a brámin osztály egyik kasztját alkotják, Madhvacharya követői. A teljes hold utáni tizenegyedik napon (Ekadashi) történt. A család minden tagja böjtölt, és mindent előkészítettek, a következő, tizenkettedik napi (Dwadashi), kiváló étkek sorát felvonultató ebédre. Az éjszaka második szakaszán valamennyien mélyen aludtak a fáradtságtól.

A tolvajok a ház minden sarkát átkutatták, 1 500 Varakan értékű ékszert szedtek össze, aztán átmentek a konyhába, hátha ott is találnak valami értéket. Az asztrológust ott találták, buzgón főzőcskél. A tolvajok rászóltak: „Gyerünk, brámin, menjünk, nincs tovább maradásunk.” Az asztrológus nem mozdult: „Várjatok tíz percet. Az ebéd kész. Már csak a Rasam-ot kell átforralni, és el kell készítenem a Pacchdi-t.

Rasam

Pacchdi

Ezzel ki is ment, banánlevelekért, mert délen azokon találják az ételek javát. Látna a harangot és a bazsalikomot (**Madam Basil**), úgy gondolta, nem illő dolog a főztjeit púdza (**pooja**) nélkül elfogyasztani. Kivitte a főztjeit a Madam mellé, és megszólaltatta a kis harangot. A lakók felébredtek, és mielőtt a tolvajok el tudtak volna illanni, elfogták őket, és átadták a rendőröknek. Az asztrológust megsajnálta, és nem adta át a rendőröknek. Meghívták a tizenkettedik napi ünnepi ebédre, és miután meghallgatták a meséjét a történekről, adtak neki száz Varakan-t és szabadjára engedték.

A tolvajok megkapták a méltó büntetésüket a tettükért.

A mese tele volt helyi szokások, gasztronómia, kertészet, ünnepek kifejezéseivel. Egyszerűsítettem, de a maradék így is magyarázatot igényel. A Varakan nyilván régi pénznem, nem találtam nyomát; a Madam Basil-ban a basil = bazsalikom, a Madam négyszögletű, a környezetből kiemelkedő kertrészlet, amiben a bazsalikomot termelik; a púdza (pooja) többnyire vallási ünnep, gyakran családi eseményekre is használt kifejezés. A többi vagy a mese maga, vagy a képek magyarázzák.

Az a fajta rasam, aminek a képét feltettük, pokolian erős lehet. Minél délebbre és keletebbre megy az ember Indiában, annál erősebb a főztjük. És Tamil Nadu mindkét trendben benne van. Ez nem magyar erős paprikával, hanem chilivel készült. Aki eszik belőle, méteres lángot fúj utána órákig.

*

Az adott szó értéke

(Radzsasztáni mese)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy aranyos király, Szidh Radzs. Hindu és Dzsain templomok sorakoztak a földjén, soknak a tornya az eget karcolta. Égszínkék, tiszta patakok mosta a partjait a fővárosban. Egyszer szokatlanul gazdag terméssel örvendeztette meg az ég az országát. Aranszínű, egészséges és érett gabonaszemek várták a türelmetlen földművesek aratását. Az egyik marwari (népcsoport) földművesnek jókora földterülete volt, és a learatott gabonakévék felmérhetetlen számban foglalták el a szántókat. Boldogtalannak érezte magát, mert nemcsak ő takarított be hatalmas termést, hanem valamennyi földműves. A gazdag kínálat elárasztotta a piacot, és letörte az árakat. Úgy értékelte, hogy ha ilyen áron értékesíti a termést, még az elvetett gabona ára se térülne meg, ami sohasem történt meg vele, és úgy gondolta, nem is fog. Így viszont új gond merült fel, mit csináljon a váratlan kincessel? Álmatlan nappalokat és éjszakákat töltött a gondolattal. Végül meglátogatta a guruját, aki egyben nevelője is volt, és járatos volt a mágia tudományában is. A guru meghallgatta a panaszát, és csak annyit mondott:

– Menj, és hozz nekem egy fekete antilopot.

– Fekete antilopot? – kiáltott fel a megdöbben marwari. Honnan szerezzek én fekete antilopot?

– Nem az én gondom – hangzott a rövid válasz. – Ha a segítségemre van szükséged, szerezd meg az antilopot.

– És kizárólag fekete lehet?

– Igen!

Mit volt mit tenni, segítségre volt szüksége, mégpedig nagyon. Szétküldte az embereit azzal az egyértelmű utasítással, hogy csak fekete antiloppal térjenek vissza, semmi mással. Nagy kő esett le a szívéről, amikor meglepően hamar vissza is tértek, és gyönyörű, élete teljében lévő fekete antilopot tettek le elé. Elvitte az antilopot a gurujához. A guru írt valamit egy darabka vastag papírra, és elveszíthetetlenül rákötötte a szépséges állat jobb szarvára, és szabadjára engedte azt. Az antilop egy szempillantás alatt eltűnt, de ami következett, az katasztrófát okozott az egész királyságban. Aszály tört ki, olyannyira, hogy amikor eljött a vetés ideje, a földből alig kibújó gabona megaszalódott, elpusztult. A hónapok csak múltak, és a gabona eltűnt a piacról. Elérkezett a marwari ideje: szélesre tárhatta a tározói kapuit, és eladhatta a jobb időkre betárolt kincset. Az ár az aranyéval vetekedett.

Sidh Radzs tanácstalan volt. Nem tudta tehetetlenül nézni alattvalói szenvedését, de nem találta meg a bánatuk orvoslásának módját.

Akkoriban jutott a király tudtára a hír, hogy felfedeztek egy fekete antilopot, és többször tapasztalták, hogy ahol megtelepedett, a környék gyorsan kizöldült és termékenyvé vált.

Valaki összekötötte az esőt ezzel az antiloppal – állapította meg a helyi asztrológus. A király, követőinek néhány tagjával lóra pattant, és elgaloppírozott oda, ahol utoljára látták. Mit tesz isten, a pompázatos zöld, ahol a zsenge, lédús növényekből falatozott, igéző látvány volt számukra, akik hónapok óta csak cserepes földet láttak. A király és emberei elfogták az antilopot és feltűnt nekik a szarvára kötött papír. Levették és elolvasták: eső lesz, ha ezt a papírt vízbe áztatják.

A király azonnal az arany kelyhébe ejtette a papírt. Mintha a semmiből keletkezett volna, vakító vihar keveredett, sötét felhők takarták el az eget, és alig értek menedékhez, zuhogó eső ömlött a felhőkből. A mindenki a maga ura mottót követve, összevissza rohantak, egy méterre se látva az orruktól, és féltek fa alá állni, mivel a vakító villámlás nem akart elállni. A király leszállt a lováról, és kötőféken vezette a lovát az esőben, botladozva, és el-elesve. Talán két óra fárasztó menetbe is telt, mire fényt vett észre a messzeségben. Felbátorodva haladt tovább, miközben az eső könyörtelenül áztatta a vállát. Inkább halott volt, mint élő, amikor egy kunyhóhoz érkezett. A kunyhó a szomszéd királyság egyik leszármazáskutató bárdjáé volt. A bárd nem volt otthon, csak Rupmati, a felesége. Kopogtatást hallott, kinyitotta az ajtót, amiben egy bőrig ázott emberi alak jelent meg. Behúzta a házba, megitta meleg tejjel, betakarta vastag pokrócba, mire megjelent valami szín a sápadt arcon. Adott neki enni is, köles-kenyeret és babcsilit tett elé az asztalra. A király meg se tudott szólalni a fáradtságtól. Hallgatagon evett, és csak aztán kérdezte meg.

- Ki vagy és hol vagyok?
- Rumpati vagyok, egy bárd felesége, és ez egy kis falu, Choti Saghdi (Csoti Szagdi).
- Tudod, hogy ki vagyok én?
- Nem.
- Sidh Radzs király vagyok. Megmentetted az életem. Kérj, amit csak akarsz, és a kívánságod teljesülni fog.
- Uram királyom, most nincsen kívánságom. Fel foglak keresni, ha lesz.

Az eső alábbhagyott, a király hazatért a fővárosba. A bárd is megjött, és éktelen haragra gerjedt, amiért távollétében idegen tartózkodott a kunyhóban. Sértegette a feleségét, és nem volt hajlandó meghallgatni a meséjét. Ettől meg az asszony gurult méregbe és kiabálni kezdett:

- Legyek leprás, ha nem mondok igazat, és legyél te az, ha rosszat gondolsz.
- Persze, hogy a bárd lett leprás, és nagyon bánta, hogy nem hitt a feleségének.
- Késő bánat! – válaszolt Rumpati, mire a férje elhallgatott.

Telt-múlt az idő, felkerekedtek. Megérkeztek a királyi palotához, az asszony megkérte az őrt: Menj, és mondd a királynak, hogy a húga, Rumpati várja a kapuban.

A király azon nyomban meg is jelent a kapunál:

– Húgom, mit tudok tenni érted?

– Emlékszel az ígéretedre, hogy teljesíteni fogod a kívánságom?

– Hogyne, emlékszem.

– Ez itt a férjem. Leprás, és csak úgy gyógyulhat meg, ha olyan ember vérében fürdetik meg, aki huszonöt erény birtokában van.

– Ki lehet az az ember?

– A fiad! – felelte az asszony.

– A fiam! – szinte visította a király. – De hiszen egyetlen fiam van, és ő a trón örököse. Hogy ölhetném meg, hogy meggyógyítsam a férjedet?

Az asszony csak megvonta a vállát, és azt mondta:

– A rádzsput ígérete fontosabb az életnél is. Jótéteményt ígértél, én megmondtam a kívánságom. Ha úgy érzed, nem tudod teljesíteni, távozom.

– Várj! – kiáltott a király. Meg fogod kapni, amit ígértem. Ne mondhasa senki, hogy egy rádzsput kihátrált a szava teljesítése alól.

Visszament a palotájába. A királynő, látva az arcára kiült szomorúságot, megkérdezte, mi az oka? A király mindent részletesen elmondott, rettegve az anyai felháborodástól.

Nagy meglepetésére a királynő így szólt:

– Miért kellene ezen szomorkodnod? Teljesítsd a kötelességed rádzsputhoz illőn. Csak egy rádzsputáni anya szíve áldozhatja fel egyetlen gyermekét az adott szó megtartásáért. Menj, ne késlekedj!

Ímígyen a fiatal herceg fejét le is vágták, és meleg vérében megfürdették a bárd testét. Mit tesz isten? A bárd gyógyultan lépett ki a fürdőből.

Rumpati a királyhoz fordult:

– Sidh Radzs, igazi rádzsput vagy, méltó a királyságra. A fiadat ezért visszaadjuk neked. Fogta a levágott fejet, hozzáillesztette a testhez, és a hercegbe visszatért az élet.

Aki nem hiszi, fogja be hét fehér paripáját csodahintájába, és repüljön el a rádzsputok messzi földjére.

Ha jól emlékszem, a marwarikra a zsugoriság, kapzsiság árnyéka vetődik Indiában.

*

Szerelem

(Szikkimi mese)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Rododendron fa, aki meglátta az [Utis fa](#) lányát és rögtön belé is szeretett. Nem csoda. a magas, karcsú szépség annyira megbabonázta a tömzsi, púpos Rododendront, hogy a szegény legény képtelen volt akármi másra gondolni. „Örülten szerelmes!” – mondta mindenki, aki csak látta.

Rododendron fa

Utis fa

A Rododendron úgy döntött, nem élhet tovább a nyúlánk Utis ([Utisz?](#)) szépség nélkül, és meglátogatta az öregapját. „Tisztelt uram! Szerelmes vagyok a lányába és el akarom venni feleségül!” – mondta ünnepélyesen.

Az öreg Utis kacajra fakadt. „Valóban, szeretnéd?” – mondta, gondolva, hogy jól kigúnyolja. „Mit gondolsz, hogy fogja fogadni? Nézd meg jól magad! Van egyetlen pont a testeden, amelyikben nincs kanyar, vagy éppen csavar? Hogy álmodhat egy ilyen akár egy pillanatra is arról, hogy elvegye az én elbűvölő lányom?”

A Rododendron nagyon elkeseredett, de tovább könyörgött: „Kérlek, uram! Tedd meg a kedvemért, hogy egyetlen egyszer megkérdezed a lányod, hozzám jön-e? Annyira szerelmes vagyok!”

Az öreg Utis úgy gondolta, ez az egész história nagyon mulatságos: „Azt hiszed, olyan bolond vagyok, hogy megkérdezzem tőle? Azt mondom, kedves barátom, ne reménykedj a lehetetlenben, verd ki a gondolatot a fejedből. Felejtsd el őt, és ne gyere ide többé, nyugtalanítani engem. Azt tanácsolom, rá se nézz többé. Most pedig szedd össze magad, és ne mutakozz máskor a környéken!”

„Igen, azt hiszem, igaza van, uram. Jobb, ha elfeledem a lányát” – mondta a szegény Rododendron letörten. „Lehet azonban, uram, egy utolsó kérésem?” – tette hozzá.

„Rendben, rendben” – egyezett bele az öregapa, türelmetlenül, remélve, hogy a legény azonnal elmegy, amint előadta a kérését.

„Tavasszal engeddd át a lányod egyetlen látogatásra a ligetünkbe, hadd nézzen körül” – kérte a Rododendron.

„Egyetlen látogatás és semmi más?” – gondolkodott az öreg. „Mi baj történhetne?”

„Igen, csak hogy körülnézzen” – ismételte meg az ifjú, reménykedve.

„És megígéred, hogy akkor soha többé nem fogsz a lányom elvételére gondolni?” – kérdezte meg újra az apa.

„Ez ígéret, uram, nem fogok a lányoddal kötendő házasságra gondolni többé, azután” – erősítette meg a Rododendron.

„Rendben, jövő tavasszal átküldöm hozzátok. Most pedig isten veled!” Boldogan nézte, ahogy a legény távolodott.

Tavasszal az öreg Utis-nak eszébe jutott az ígérete, hogy átküldi a lányát a hegyoldalban virágzó rododendron ligetbe. Hívta, és így szólt hozzá: „Menj, lányom, látogasd meg azt a bolond társaságot. Megígértem, hogy átküldelek, most akkor szedd a lábad.”

A szépséges Utis lány átment a rododendron ligetbe, és valamennyi fát Pazar virágzásban talált. Olyan csodálatosak voltak, hogy le se tudta venni róluk a szemét. Különösen hatott rá az egyik fiatal fa, amelyik sokkal szebb virágokat hordott, mint a többi. Annyira vonzotta a szépsége, hogy beleszeretett.

Annyira szerelmes lett, hogy szemérmességét levetve odalépett hozzá és vallomást tett: „Szerelmes vagyok beléd! Mily szép vagy!” – sóhajtott.

„Ó, szépség, nincs szerencsénk!” – felelte az ifjú Rododendron, elkeseredetten. „Annyira, de annyira szeretlek, régóta, hogy tavaly felkerestem jó öregapád, hogy megkérjem a kezdet, de elutasított, sőt, megígértette velem, hogy sohase foglak feleségül kérni.”

Az elbűvölő lány nagyon elszomorodott. „Hogy utasíthatott el egy ilyen jóképű legényt?” – sírt keservesen.

Az ifjú Rododendron azonban becsületes volt, nem szeghette meg az ígéretét semmiért, még szerelme beteljesedéséért sem.

A kedvét vesztett Utis leány pedig ott vándorolt a liget körül, nem akart elszakadni a szerelmétől.

És akkor megérkezett a monszun és vele a szokásos földcsuszamlás. Az elutasított Utis lány leugrott a földcsuszamlásba, és megölte magát.

Azóta, amikor földcsuszamlás van, azt mondják az emberek, hogy egy utis fát is elvisz. És ha látnak benne utis fát, elmesélik a szerelmi történetét, és felkiáltanak: „Utis lánya lett öngyilkos!”

Mese, mese, meskete, vigyázz, mikor, kibe szeretsz bele. Ha jól vigyázol, boldogabb leszel a fáknál!

Az egyik fa hangaféle. Valamikor írtam egy röptét a hangáról:
Letéptem azt a hanga-szálat,
Ó balga költő, de minek?
Eb kutyával macskát hálat,
Ki fájdalomában széttépi a szálat,
S én néked nandu-madarat viszek.
S már régen nem hiszek, nem hiszek.

*

Oroszország

Az orosz nép meséi

A hitelező ördög

A muzsik bajba került, és bajban csak pénz segít. Közben persze pénze nincs, honnan vegyen?

Megrágta a dolgot a muzsik, és elment az ördöghöz kölcsönt kérni. Elérkezik hozzá, és aszongya:

– Ördög, adj már kölcsönbe kis pízt.

– Minek az neked?

– Bajban vagyok!

– Sok kell?

– Adj ezeret.

– Mikor adod vissza?

– Holnap.

– Parancsolj, – mondta az ördög, és leszámolta az ezret. Másnap elment az ördög a muzsikhöz a kölcsönt visszakérni.

– Gyere vissza holnap! – mondja neki a muzsik.

Elment az ördög a harmadik napon is. A muzsik megint arra kérte, jöjjön holnap. Így tartott ez több napon át. Egy szép napon aztán azt mondta neki a muzsik:

– Minek járnál annyit hozzám, kiakasztok egy táblát a kapumra, ráírom, mikor gyere a kölcsönödért.

– Rendben, – felelte az ördög, és elment.

A muzsik felírta a táblára: Gyere holnap, – és kiakasztotta a kapujára. Az ördög jött egyszer, jött máskor, a kapun ugyanazt a táblát találta.

– A pokolba is – mormogta magának az ördög, – nem megyek el holnap a muzsikhoz. És nem ment el.

A harmadik nap odamegy, és másik feliratot talál a táblán: Gyere tegnap.

– Nincs szerencsém! – mondta az ördög. – Nem tudtam tegnap jönni, úgy látszik, elvesztettem a kis pénzecském!

(Itt a vége, fuss el véle. Sok mesét hallottam már az ördögről, na, de ilyet? Hogy az ördög bárgyú lenne? Soha, gonosznak gonosz, de mindig van esze, nem? Aki el is hiszi ezt a mesét, szóljon, elzarándokolok hozzá, jól megnézem magamnak!)

*

Az ördög és a baka

Őrséget állt a baka, de bánatosan vágyott haza.

Akár az ördög is elvihetne oda – gondolta. Az ott is termett egy szempillantás alatt.

– Hívtál? – kérdezte.

– Hívtalak.

– Parancsolj, – mondta – cserébe add a lelked!

– És a szolgálatból hogy szabadulok, hogy hagyom itt az őrséget?

– Hát majd én állok őrséget helyetted.

Megállapodtak: a baka egy évig otthon él, az ördög pedig teljesíti a szolgálatot helyette.

– Na, repülj innen!

A baka mindent ledobott magáról, és észbe se kapott, máris otthon találta magát.

Az ördög pedig beállt az őrségbe. Odamegy a tábornok, és látja, minden az előírások szerinti rajta, kivéve egyet: a mellen keresztbe vetett szíjak helyett nála mindkettő az egyik vállán feszül.

– Ez meg mi? – kérdi.

Az ördög meg sehogy se tudja felvenni. Hol a fogát verik ki, hol deresre húzzák. Ütötték az ördögöt minden nap. Így aztán katonának jó volt, de a szíjakat az egyik vállán viselte.

Mi a csuda ütött ebbe a bakába, – törték a fejüket a parancsnokok, – esztét veszttette? Most semmire se jó, pedig eddig minden rendben volt nála.

Verték az ördögöt egy éven keresztül.

Letelt az év, visszatért a baka, felváltotta az ördögöt. Az meg még a lelkéről is megelégedezett, mindent ledobott magáról.

– Az ördögbe veletek – ordította, – a katonai szolgálatokkal együtt! Hogy túritek?

És elrepült.

(Megint bárgyú az ördög! No, de ilyet!)

*

Tatár mesék

Surale = Fa goblin = Fa kobold, manó, gonosz szellem, az erdő szelleme, lelke
(Tatár mese)

Régen volt, tán igaz se volt, élt egy favágó. Elment az erdőbe. Vágta magának a fát, vidám dalokat énekelt – messzire hallatszott.

A sötét sűrűségből hirtelen ott terem az erdő koboldja – az egész testét fekete szőrzet borítja, a homlokából csontszarv áll ki, a farka, mint a rókáé, kígyóként kavarog, görbe ujjai, mint a faágak, mozognak. Meglátja a kobold a favágót és felröhög: Itt van, akivel jó csintalan játékot fogok játszani, rajta fogok tiszta szívvel nevetni.

– Hogy hívnak? – kérdezte.

A favágó megértette, hogy rosszul áll a szénája, a koboldok nem tréfálnak. Ki kell valamit találnom. És kitalálta:

– Bültürnek hívnak, Tavalynak.

– Gyerünk akkor, Tavalynak, játsszunk egy kicsit, csiklandozzuk meg egymást – jól begörbíti a karmait, – ki kit győz le csiklandozásban?

A koboldok pedig mind – a csiklandozás nagymesterei. Tőlük nem menekülsz, nem rejtőzöl el.

– Nincs időm veled játszani, meg hahotázni, nyakig vagyok munkával, fát kell vágnom, – feleli a favágó.

– Vagy úgy! – bosszankodik a kobold. – Nem akarsz játszani velem? Hát, akkor én halálra csiklandozlak, örökre itt maradsz az erdőben.

– Rendben – egyezett bele a favágó, – csak előbb segíts nekem ezt a nagy tuskót szétvágni.

A feje fölé lendítette a fejszét, és rásújtott vele a tuskóra – ami szét is repedt.

– Na most segíts gyorsan – kiáltott fel a favágó, – dugd be gyorsan az ujjaidat a repedésbe, hogy az ne záródhasson vissza, és akkor én újra odacsapok!

Az ostoba kobold bedugta az ujjait a tág repedésbe, a favágó pedig gyorsan kirántotta a fejszét. A kobold ujjai azonnal becsípődtek. Rángatózott, de nem szabadult – a tuskó halálos szorítással ejtette foglyul az ujjait. A favágó pedig kapta a fejszét, és útjára indult.

A kobold az egész erdőt riasztva felordított:

– Jaj, nagyon fáj! Ú, de nagyon fáj!

Az erdő minden sarkából odarohantak a koboldok.

– Mi történt veled, miért kiabálsz?

– Az ujjaimat Tavalynak becsípte!

– Mikor csípte be? – kérdezik a koboldok.

– Most csípte be, Tavalynak csípte be!

– Nem értem – komorodik el az egyik kobold, – nálad egyszerre van most is, meg tavaly is.

– Igen, bizony! – ordít a kobold, és rángatja az ujjait. – Tavalynak, tavaly! Értétek utol! Büntessétek meg.

– Hogy lehet utolérni a tavalyt? – csodálkozik egy másik kobold. – És hogy lehet megbüntetni?

– Tavalynak csípted be, és most hirtelen ordítasz? És tavaly miért hallgattál? – kérdi tőle a harmadik kobold.

– Gondolod, hogy most meg lehet találni, aki becsípte az ujjaidat? Hiszen olyan régen történt! – magyarázza a negyedik kobold.

Az ostoba kobold képtelen volt elmagyarázni nekik, mi is történt, és mind a kobold visszavonult a sűrű erdőbe. Ő pedig hörögve vállra vette a nehéz tuskót, azzal járja a világot máig, és ordítja szerte az erdőben:

– Tavalynak becsípte az ujjaimat! Tavalynak becsípte az ujjaimat!

*

Tatár népmese

Élt egyszer valahol a világ végén, vagy kicsit azon is túl egy bácsika a két fiával. Elérkezett az öreghez a halál órája. Magához hívta a gyermekeit és így szólt hozzájuk: Drága fiaim, hagyok rátok hagyatékot. Nem a hagyatéktól lesztek azonban gazdagok. Pénznél is, vagyonnál is drágább három tanácsom. Ha emlékezni fogtok rájuk, egész életeteket jólétben fogjátok eltölteni. Íme, a három tanácsom, tartsátok meg jó emlékezetetekben. Először is: senki előtt ne hajoljatok meg, mások hajoljanak meg előttetek. Aztán: Minden ennivalót egyetek mézzel. Végül: Mindig tollaságban aludjatok. És azzal el is hunyt.

A fiai nem törődtek a tanácsaival, és éltek a saját kényükre, kedvükre – ittak és barangoltak, sokat ettek és aludtak. Az első évben az öreg minden pénzét felélték, a másodikban minden jószágot. A harmadikban mindent eladtak, amit csak találtak a házban. Nem maradt mit enni. Az idősebb fiúnak eszébe jutott: de hiszen apánk a hagyatékot kívül három tanácsot is hagyott ránk. Azt mondta, hogy azokkal az életünk végéig bőségben fogunk élni. Az öccse csak kacagott: Emlékszem ezekre a tanácsokra, de vajon mire jók? Azt mondta: „Elsőnek senki előtt se hajoljatok meg – mások hajoljanak meg előttetek.” Ehhez gazdagnak kell lenni, mostanság azonban az egész járásban nem talál szegényebbet. Azt is mondta: „Minden ételt egyetek mézzel”. Hallod, mézzel! Nekünk meg rágós lepényünk sincs, nemhogy méz! Azt mondta: „Aludjatok mindig tollaságban”. Jó is lenne tollaságban. Nekünk viszont nem maradt rongyos nemezszőnyegünk se.

A báty sokáig gondolkodott, aztán megszólalt: Kár nevetned, öcskös. Nem értetted meg apánk tanácsait. Pedig a szavaiban bölcsességeket rejtett el. Azt akarta, hogy mi, ahogy pirkad, menjünk ki dolgozni a földekre, és akkor mindenki, akivel kereszteződik az utunk, elsőnek fog köszönteni bennünket. Ha jól kidolgoztad magad egész nap, és hazatérsz fáradtan és éhesen, a rágós lepény is édesebb a méznél. És akkor minden ágy nemű kíváncsi és kellemes lesz számodra, édesen fogsz aludni, mintha tollaság lenne.

Másnap alig virradt, a testvérpár kiment a földre. Elsőnek érkeztek. Értkeznek az emberek a munkára, elsőként köszönnek nekik, jó napot és kellemes munkát kívánnak. Egész nap dolgoztak, a hátukat ki se egyenesítették, este pedig a tea és lepény édesebb volt, mint a méz. Aztán elaludtak a padlón, és úgy aludtak, mintha tollaság lett volna.

Így dolgoztak minden áldott nap, ősszel pedig gazdag termést takarítottak be, és ismét jólétben éltek. A szomszédok is újra tisztelettel viselkedtek velük. Sokszor az eszükbe jutottak az öregapjuk bölcs tanácsai.

(Nem tudom, bölcs-e ez a mese? Az életben a fárasztó munkával keresett kenyérrel nem lehet sokra menni!)

*

Az utolsó sámán (Jakut legenda)

Régen volt, talán igaz se volt élt az országunkban egy nagy sámán, Tuluurdaah. Azután lett sámán, hogy *kut*, a jószelleme leereszkedett az Alsó világba, és egy család befogadta, hogy nevelje. Ott felerősítették, kitanították sámánnak, aztán azt mondták neki: „Emelkedj fel a Középső világba, a napsütötte országba, egyesülj a gazdáddal.” A jószellem felszállt, és a gazdája testébe hatolt, ami után megjelent a világunkban Türelmes Tuluurdaah, a nagy sátán.

Az Alsó világban maradt család egy vénasszonyból, a lányából és hatalmas bikából állt. A vénasszony a világ összes neves sámánjának anyja volt. Nevelgette, kitanította sámánnak, nagyokká tette őket. A vénasszony lánya mindenben segítette. A bika meg csak heverészett a ház körül. A szőrével kibélelték azt a bölcsőt, mintegy madárfészket szőve, ahol csak feküdt, gyűjtve az erőt, az eljövendő sámán lelkét.

Egy szép napon a vénasszony azt mondta a lányának:

„Rég nem ettem édeset. Menj fel a Középső világba, keress valami ízletes dolgot, és hozd ide.”

A kislány felment és hamarosan vissza is jött:

„Itt van, anyus. Felemelkedtem a napos világba. Ott bementem egy neves családhoz. Kiderült, hogy nekik is van lányuk – aki rendkívüli asszony. Megijesztettem, a rémülettől elszállt a lelke, amit én rögvest el is fogtam.”

„Szerencsével jártál, – mondta a vénasszony, – add csak ide, megkóstolom.”

A kislány kotorászott a dekoltázsában (ruhakivágásában), és kiemelt onnan valami gömbölyű tárgyat, csodálatos átlátszó kristályra hasonlót. A vénasszony átvette, és megnyalta. Ahol a nyelve érte, azonnal megfeketedett. Visszavette a lánya, és ő is megnyalta. Minden egyes nyalása maga az élet!

„Sokáig fogjuk élvezni ezt az eledelt.” Alig, hogy kimondta, a bódéjuk mind a nyolc oszlopa megremegett, majdnem szétszóródott minden irányba a mennyezet, megrogyantak a falak. Aztán felhangzott a nagy sámán három üvöltése. Meghallva ezt a vénasszony a lányához fordult:

„Na, néemberem, úgy látszik eljött az ideje, hogy végett vessünk a dorbévolásunknak. Gyorsan rejtsd el ezt a finomságot.”

„Hová is tudnám elrejtetni? Mondd azonnal.”

„Dugd a bikánk orrlyukába.”

A leányzó azon nyomban be is dugta a gömbölyű, félig már fekete tárgyat a bika orrlyukába. Aztán izgalom nélkül szétszéledtek a hálóikba.

Mind közelebb mennydörgött a nagy sátán csörgődobja, csilingeltek a miseruhájának (leplének, köpenyének, ornátusának?) medáljai (medalionjai). Szétrúgta a bódé ajtaját, térdre rogyott, és elkezdett könyörögni a vénasszonyhoz, hogy adja vissza az asszony lelkét, amit előző nap hozott a lánya.

„Fényességes, mint a Nap, Anyám! Vaskutyává alakulva lekövettem a meleg nyomokat, és felfedeztem, hogy az asszony lelke lezuhant ide a te utadon, aminek hétféle átka van. Leereszkedtem ide, bikává alakulva, végig jártam az utadat. Lágyulj meg, mint a különleges coboly szörméje, válj finommá, mint a menyhal mája, add vissza, amit elraboltál. Anyám, fényességes, mint a Nap! Ne kényszeríts arra, hogy szégyenkezzek a jakutok előtt, ne tégy nevetség tárgyává a napos világ emberei előtt.

„Becsületesemre mondom: semmit sem vettem el – mondta a vénasszony, – távozz, sátán, égi lények testvére!”

A sámán felugrott és követelte:

„Nem tisztelted a kérésemet! Csíkokra vágom a hátad, megfordítom a fényes napodat, rád borítom a matracaidat. Add vissza némán, ahogy a fák adják!”

Felcsavarta a kezére a vénasszony dróthaját, és elkezdte ostorral püfölni. Az meg jajveszékelt: „nem vettük el, megrágalmaztál minket”. Később azonban felsikoltott:

„Állj már meg, hallgass meg! Lehet, hogy ott, az a lány tudja, kérdezd tőle.”

Erre a sámán eleresztette a vénasszonyt, és elkezdte a lányt püfölni. A lány is megpróbált hárítani. A sámán tovább verte, és a lány nem viselte el:

„Várj! Lehet, hogy a bölcsőben heverésző fiú tudja.”

A sámán odament a fiúhoz, ki akarta korbácsolni, de az a szeme láttára kővé változott. Megértette, hogy ezt a követ nem tudja kikergetni, és beszélgetni se tud vele. Ezért újra a lányt kezdte korbácsolni. Ő végül kegyelmet kért:

„Elég! Ne verj engem, látod azt a bikát, az biztos tudja, kérdezd tőle.”

A sámán odament a bikához, és kezdte azt verni, a bika azonban a füle botját se mozgatta. A sámán fogta az ostorát, és bedugta a bika orrlyukába. A bika hangosat fűjt, és az orrlyukából kirepült a nagy, félig megfeketedett tárgy. A sámán reptében elkapta.

„Ajaj, vénasszony, pokolbéli fajzat, az agyafúrtak törzséből való! Nézd, mennyire bekoszoltad az asszony átlátszó lelkét, teleittad magad a friss vérével! Ha továbbra is becsapod az égi lények айыы rokonait, magadra vess, ne rám! Akkor jajgatni fogtok mindketten az utódoddal, köddé varázsollak és szétfűlök benneteket, – mondta végül a sámán és eltűnt.

Amikor elcsendesedett a sámán csörgődobjának a hangja, az elkeseredett vénasszony elátkozta a sorsát:

„Ösidőktől fogva meg van határozva, hogy a kiszáradó folyók és pusztuló fák világában nagy sátánoknak kell megjelenniük. Ezért gyűjtöm össze a lelküket a születésük után, fektetem őket acél bölcsőbe, és bikanyállal táplálva varázslok belőlük hatalmas sámánokat, akik halhatatlan lélekkel és varázserővel áldottak. Hogy egynek is eszébe jutna, hogy lám, lehet, hogy a mi szegény anyácskánk teljesen kiéhezett, és hozna nekem valamilyen vénembert vagy vénasszonyt, akik a végüket járják. A fenéket! Ehelyett az idősebb fiam, akit tisztes-séggel felneveltem, feldarabolta a vastag bőrömet, kiöntötte a fekete véremet, csíkokra vágta a hátamat. Ha egyszer így van, legyen örökre vége a kötelességemnek, hogy nagy sátánokat neveljek a napfényes világ lakói számára.”

Ilyen esküt fogadott. Aztán kibontotta az acélbölcső huzaljait, és kifújta a kisfiú lelkét a Középső világba:

„Emelkedj fel a gazdádhoz a napfényes világba, hatolj be a testébe, és amikor eljön az idő, válj a nagy sámán Tuluurdaah-há. Híresüljön el becses neved széles e világon, széles körben terjedjen el a dicsőséged!”

Miután mindezt elmondta, Tuluurdaah sátán így szólt:

„A vénasszony betartotta az átkát, és többé nem nevelt nagy sátánokat. Ezért a világunkban többé nem lesznek varázserővel rendelkező sámánok. Meg fognak jelenni gyenge sámánok, akik csak kis démonokat tudnak elűzni, és hazug sámánok, akik megélhetésért fognak varázsolni, sámánkodni. Én vagyok az utolsó igazi sámán.

[айыы. létezik ilyen nevű gimnázium: „Айыы Кыһата,]

*

Az analfabéta költő, Ancsa lányom dédpapája, Hudjakov írta:

Égszínkék álmoknyhóban

Senki se jöjjön hozzám.
Csendben fogok szomorkodni egész nap -
Virágokról, mezőkről, tavaszról,
A szívemnek kedves falvak végtelen teréről.

Nyugalmam megtartva
Ma elhagyom börtönöm,
Szép álmokra vágyva,
Boldogság – hallgatagon elaludni magamban...

Ki tudja: látomás vagyok-e vagy árny?
Magam sem értem sehogy.
Égszínkék álmoknyhóban élve
Falvak csendes világába rejtőzöm.

Ott ölelkezem a mező szelével,
És szívem adom az erdei csendnek,
Hol partszéli nádasban
Pusmog boszorkával a vízi sárkány.

Hol az álmos folyó felett,
Ruganyos kezével játszva,
Kettészelt borostyán ívvel
Borzolja sötét fonatait a sellő.

De alig zeng fel a madártrilla
S éled az erdei szárnyalás,
A csapásokon bújok el oda,
Hol az erdei manó se talál rám.

*

III. Teremtés-, születés-legendák

Teremtés-születés legendák

Több írásomban foglalkoztam a teremtés kérdésével. Legalaposabban a „Vádirat a vallások és egyházak ellen” című vádiratomban. Onnan is kiemelem a mesébe illőket, de elbarangolunk másfelé is.

Kezdjük talán Indiával, ahonnan 21 mesekönyvet hoztam magammal, aztán majd ellátogatunk más vidékekre is, például a volt szovjet népek közé, akik közül többel sikerült találkoznom. Talán azon belül is – az oroszok kívül – kiemeljük Tatarsztánt és a tatárok testvérnépeit, akiket a Kazányban dolgozó nagyobbik lányom könnyen elér.

India

Szantálok (regék, mondák, eredet)

A szantálok őslakos indiai népcsoport. Kasztonkízüliek, azaz igen hátrányos helyzetűek. Szegények. Közép- és Kelet Indiától kezdve Bangladesig, Nepálig és Bhutánig fordulnak elő. Érdekes módon a mese-rege világukat külön kötetben adta közre a Sterling Publishers.

A teremtés-legenda

Az első legenda az a tradíció, amely szerint „napkelet felé van az ember születésének a helye”.

A második az a mitológia, amely szerint a két hattyú (hans és hasil), miután egy fiút és egy lányt keltettek ki a tojásaikból, és táplálták őket egy ideig, nyugtalanná lettek: hová is helyezzék el őket? Megkérték az istent, segítsen nekik, aki azt tanácsolta, repüljenek, és keressék meg a két emberpalánta helyét. Elrepültek a felkelő nap felé, és rátaláltak HIRI PIPIRI-re, jelentették ezt az istennek, aki azt parancsolta, vigyék oda a hátukon a fiút és lánykát.

A harmadik az a tradíció, amely szerint az ember a tengeren született.

Másutt a tradíciók azt állítják, hogy a migráció kelet felé haladt, kivéve talán a Khoj-Kaman-hoz és Sasan-beda-hoz vándorlást.

Hogy választották szét a nappalt az éjszakától?

Valahogy úgy, hogy a Teremtő látta az embert látástól vakulásig, pihenés nélkül dolgozni a földön. Megkérdezte, miért nem pihen. Mert nem tudok, a Nap örökké világít.

Megparancsolta a Teremtő a Napnak, hogy este hagyja el a világot, reggel pedig jelenjen meg újra.

Megtörtént. Ekkor viszont az ember hazafelé botladozott, gödrökbe esett, mert nem látott. A Teremtő felrakta az égre a holdat, és minden jó volt.

*

Szikkim

A lepcsák teremtés-legendája

Az ő hiedelmük szerint *Rom* isten felmászott a Kancsendzönga csúcsára, gyúrt egy hógolyót, és azt a jobb kezében tartva így szólt: Légy férfi. És ott állt a férfi. Majd gyúrt újabb hógolyót, és azt a bal kezében tartva mondá: Légy nő. És ott állt a nő.

A férfit elkeresztelte *Phadong Thing*-nek, a nőt *Najyonguyu*-nak. A lepcsák a mai napig a nép ősszüleinek tartják őket. Mivel isten szülöttei testvérekként tekintettek rájuk. Ezért *Rom* magához rendelte és kioktatta őket: Gyermekeim, a testvéri szeretetek nem lépheti át a tisztesség határait. A szeretet olyan dolog, hogy nő nem maradhat egyedül férfi társaságában. Ha nem fogadjátok meg a parancsot, elátkozlak benneteket, és letaszítalak titeket a nyomorúságos földre. Mindkét gyermekét egymástól távoli hegycsúcsra telepítette.

Telt-múlt az idő, és *Najyonguyu* gyönyörű nővé vált, és mint minden nő, arra vágyott, hogy férfit szerethessen. Nem létezett azonban férfi a világon, a bátyján kívül, aki jóképű, erős emberré nőtte ki magát, így hát azt kívánta, hogy a bátyja legyen a szerelme.

Kitalálta, hogy felmászik a hegyre, ahol *Phadong Thing* él. Lépcsőket vajt ki a hegy oldalán és *Rom* isten tudta nélkül feltornázta magát. Sűrűn találkoztak, végül olyan barátság szövődött közöttük, amitől a teremőjük tiltotta őket.

Rom persze tudomást szerzett a dologról. Nagy haragra gerjedt. Magához rendelte a két teremtményt, akik csüggesztett fejjel járultak elé.

Szóval bemocskoltátok a teremtesemet? – mondta szomorúan. Megszegtétek a parancsot, hogy a tiltott élvezetet éljétek. Nem engedhetem meg többé, hogy itt éljétek. Hagyjátok el a hegyeket és éljétek a fenéken. Majd megátkozta őket: Sokat fogtok szenvedni a bűnök miatt!

Le kellett ereszkedniük a hegyek lábához, ahol házastársakként éltek tovább. Alig telt el egy év, és fiúgyermekük született. *Phadong Thing*, a teremő átkára emlékezve így szólt: „Ez a gyerek istentelen, nem élhet velünk egy fedél alatt!” És ezzel kihajította a csecsemőt a

dzsungelbe. Hét éven keresztül minden évben fiú gyermekük született, és mind a dzsungel kegyeire hagyták.

Amikor megszületett a nyolcadik gyermekük is, a férfi őt is ki akarta dobni, az anyja azonban sírásra fakadt. „Igaz, hogy bűnben éltünk, amit semmi sem tud lemosni rólunk, viselnünk kell a következményeit. Ez a gyermek azonban nem követett el semmi rosszat. Ne kövessünk el újabb bűnt azzal, hogy őt is a vadak közé hajítjuk.”

A férfi megtört, ő se tartotta többé szükségesnek, hogy megváljanak a gyermekeiktől, az isten átka miatt. Még húsz gyermekük született, fiúk, lányok egyaránt.

Megnőttek, összeházasodtak, és bőséggel szaporodtak, benépesítették a Kancsendzönga déli lejtőit. Ők a lepcsá nép ősei.

Diszkrimináció: miért kapta a férfi a jobb és a nő csak a bal kezét, kérdezhetjük.

Az „És ott állt a nő” mondatig emlékezetem őrizte meg a legendát, aztán a Szikkim meséi között megtaláltam a teljes legendát. Valamelyest tömörítettem.

Ázsia Ádám-Éva legendája, és a szerelem bűnként kezelésének egyik forrása.

A rege külön mesében folytatódik: a kegyetlenül kitagadott gyerekek sátánná válnak, megtámadják a szüleiket, akik csak kemény harcban tudják leverni őket!

*

Sophet Beng legendája

(Az ember születésének asszámi legendája)

A világ ma zsúfolásig tele van emberekkel. Voltak azonban idők, amikor nem létezett emberi lény ezen a Földön. A Földet sűrű erdőségek takarták, amik zamatos gyümölcsöket teremtek. Voltak végtelen színvilágban pompázó fák is. Léteztek mormogó hangú folyók, nyugodt, mélykék tavak, tomboló azúrkék tengerek, de ember nem volt sehol. Számtalan hegy és domb rajzolta a tájat, közéjük tartozott Sophet Beng is. Ma is létezik. Kupolának látszó kopasz hegy, Shillongtól északra, mintegy harminc mérföldre (cca. 50 km). Jól látható a Shillong-Gauhati főútról. Sophet Beng khasi nyelven a mennyek központját jelenti.

Azért kapta ezt a nevet, mert jelentős szerepet játszott az ember földre hozatalában.

Rendkívül magas fa állt a hegyen, égis ért. A mennyekben élő istenek csodálták a Föld szépségeit, és elgondolkodtak azon, hogy egy ideig látogatást kellene tenniük erre a csodára. Ahogy ez a fa felnőtt, már nem volt kérdés, hogy megvalósítható-e a vágyuk. Sétálnának a zöld mezőkön, ennének a lédús, zamatos gyümölcsökből, fürdenének a folyók hús vizében, nagy csokrokat állítanának össze a színpompás virágokból, és amint leszállna az este, ennek a fának a segítségével felmennének az égbe.

Telt-múlt az idő, az istenek megfigyelték, hogy a Sophet Beng talaja nagyon termékeny. Miért ne lehetne kultiválni? Magot vetni, és learatni a termést kellemes foglalatosság. Úgy döntöttek, hogy az istenek tizenhat családja elkezd művelni a Sophet Beng hegy földjét. Annak ellenére, hogy művelték a földeket, nem akartak véglegesen letelepedni.

Ebben a helyzetben az egyik isten nem volt megelégedve a helyzetével. Nem szerette, hogy valamennyien *egyenlők*. A Teremtőt meg akarta tagadni, és *uralkodni akart* a felebarátain. Csak az alkalomra várt, hogy végrehajtsa a tervét.

Egy szép napon a földet kultiváló tizenhat családból csak *hét* ereszkedett le a Földre. Amíg el voltak foglalva a munkával, az ambíciókat ringató titokban elillant, és kivágta az égis érő fát.

A hét család így a Föld örökös rabjává vált. Ezt a hét családot „Ki Hinniew Skum”-nak, a hét gyökérnek hívják, ők a világ összes népének az ősatyái.

(Hm, mennyi érdekesség egyetlen legendában: a világ gazdagsága, szépsége, a földművelés kezdetei, az egyenlőséget elviselni nem tudó isten és aljas lépése, a hét törzs – a magyarok is hét vezérről regélnek!)

Sophet Beng-ként nem sikerült megtalálnom, de Shillongtól délre helyette Shillong View Point (kilátó), Laitkor Peak (csúcs) jelenik meg (nem északra, és nem kopasz, csak a csúcsa), ami talán ugyanaz!

Tatárok és rokonaik

A világ teremtése (Udmurt legenda)

Az *udmurtok* az uráli, azon belül a finnugor népek *finn-permi* ágához tartozó nép. Legközelebbi rokonaik a komik (*zürjének*), velük együtt alkotják a *permi* ágot. Oroszország európai részén, elsősorban a Káma és a Vjatka alsó folyása közötti térségben élnek, túlnyomó többségük az Udmurt Köztársaságban. Nagyobb csoportjaik élnek még a Baskír és a Tatár Köztársaságban, valamint a kirovi és a permi területen. Az udmurtok többsége zárt tömbben él, nyelvjárásaik között nincs nagy különbség.

Kezdetben a világon semmi sem létezett, mindenütt csak víz volt. És a világon mindössze két lény élt: az égi Inmár és a földi sátán. Egyszer csak eszébe jutott Inmárnak, hogy megteremti a világot, és megparancsolta a sátánnak, hogy merüljön le a víz mélyére, keresse meg a fenekét, és hozza fel a szájában, amit ott talál.

Lemerült a sátán, de nem érte el a víz fenekét. Még egyszer lemerült, sikertelenül. Harmadszor is lemerült, és találkozott a rákkal. Az megkérdezte:

– Merre indultál?

– Keresem a feneket, és amit ott találok, azt felviszem a szájamban.

– Én régóta itt élek – felelte a rák, – de a feneket még sohasem láttam.

– Mit tegyek? – mondta a sátán. Megpróbálok még egyszer lemerülni. Sokáig, nagyon sokáig merülgetett a sátán, de végül csak elérte a feneket. Telerakta a pofáját a fenék homokjával, és elkezdett emelkedni. Dagadt arccal és összeszorított szájjal jelentkezett Inmárnál. Azt a parancsot kapta, hogy köpjön ki mindent a vízre, egy porszemet se hagyjon a szájában!

A sátán azonban megsértődött: „Én csak merültem és merültem, alig értem el a fenékre, és ez az Inmár nem akar egyetlen porszemecskét se nekem ajándékozni!” És bent hagyott egy csipetnyi homokot a szájában.

Amikor a homok a vízre ért, a szemük láttára elkezdett nőni, nőtton-nőni, lapos és sima földet képezve. De – milyen elképesztő dolog! – a homok a sátán szájában is elkezdett nőni. Inmár, látva, hogy a sátán pofája megint gömbölyűre dagadt, rájött, hogy becsapta, és haragra gerjedt:

– Miért nem fogadtál szót nekem? Köpj ki mindent azonnal!

A sátán kénytelen volt engedelmeskedni. Nagy és kisebb sárcsomók repültek szerte-szét a szájából, és a földön magas hegyek, lankás dombok és mocsaras teknők képződtek – a homokcsomók méretétől függően. Ha a sátán nem csapta volna be Inmárt, a föld lapos és sima lenne, mint a palacsinta.

(Furcsa teremtés: gyenge és butus sátán, és nem végtelen víz, van fenéke, és élnek benne rákok!)

Létezik tatár változata is. Majdnem szóról szóra azonos, csak a Sátán helyett kacsá szerepel, az merülget, hozza fel a homokot.

*

Udmurt regék

Hogyan váltották föl az óriásokat az emberek?

Udmurt (votják) monda

Hajdanában másfajta emberek éltek ezen a világon – olyan igen nagyfélék, zerpalo. Mikor egyszer egy ilyen óriás az erdőt járta, megpillantott egy akkora embert, amilyenek magunk is vagyunk. Az emberke egy fán ült, és éppen méhkast állított fel.

– Harkály lesz ez! – szólt a zerpalo, és átalvetőjébe dugva a kis embert, hazavitte.

– Hej, anyám – kiáltotta otthon –, fogtam egy harkályfiókát, de valahogy nagyobbnek látszik az igazinál!

– Hát, fiam, ez bizony nem harkályfióka, ez ember – mondta az anyja, szemügyre véve a kis teremtményt –, az efféle ember az egész világon el fog majd terjedni, mi pedig egytől egyig elveszünk. – Így szólt, s megparancsolta fiának, hogy a kis embert vigye vissza oda, ahonnan hozta.

Az ember pedig elégedett az erdőben, madárhurkot, nyúltört és nyesttört állítgatva szerezte élelmét. Történt egyszer, hogy hurokjába egy hozzá hasonlatos ember gabalyodott lovastul, szekerstül. A hurokállító igen megijedt, mikor meglátta a vergődő embert, oda se mert menni.

– Gyere, szabadíts meg engem innen! – kérlelte a bajbajutott a hurok gazdáját.

Miután ez megtörtént, beszédbe elegyedtek.

– Mi a neved? – kérdezte a megszabadított a másiktól.

– Szejteg. Hát a tied?

– Dzsumja – felelte a hurokból kiszabadult, aki asszonyember volt.

– Leszel-e a feleségem? – kérdezte Szejteg Dzsumjától.

– Leszek én, de hallgasd meg kívánságomat – szólt Dzsumja. – Csapd meg fejszáddal a földet háromszor egymás után, aztán fekjüdj le aludni!

– Jó – felelte Szejteg, s Dzsumja szava szerint cselekedett. Miközben aludt, ház nőtt ki a földből, ruha, lábbeli termett elő, és minden, amire csak az embernek szüksége lehet a világon. Szejteg és Dzsumja egyetértésben és szeretetben éltek, sok gyermeket nemzettek. Szejteg ekkor elhatározta, hogy az egész Jug folyó környéki földet megszerzi. Birtoka körül várat emelt. Ahogy teltmúlt az idő, ez a nagy vár leomlott, elpusztult, csak romjai maradtak helyül. Ahogy teltmúlt az idő, ez a nagy vár leomlott, elpusztult, csak romjai maradtak helyül. A hozzájuk hasonló ember Szejteg idejétől terjedt szét a világban, a zerpalo pedig, ahogy anyjuk is megmondta, még Szejteg életében kivesztek.

(Fordította Domokos Péter)

Domokos Péter: Finnugor regék és mondák

*

Kedveske
(Manysi mese)

Hogy is volt az régen, amikor nem volt bíró, se pap. Úgy zajlottak a dolgok: jött a faluba egy fontos nacsalnyik, benyitott a házba, keresztbe vetette a lábát és így szólt:

– Adj isten, tíz mókust!

A térdére rakják a tíz mókust. Akinek nincs tíz mókusa, ne köszönjön. Nagyon nehéz lett a manysik élete. Egy emberünk úgy döntött: „Hiszen van a világon valamilyen cár. Tán el kéne menni a cárhoz.” Felvette az éjjeli ruháját és lefeküdt. Azt mondta a feleségének: „Amikor megjelenik a hajnali pír, fogd meg a lábam nagyujját. Ahogy megmozdul, kelts fel iziben.

Befejezte a mondókáját és elaludt. Álmában meglátta, milyen úton kell menni, hogy a cárnak elvigye, amiről a cár kérdezni fogja. És ami a legfontosabb: menni hét évig és hét télen át kell menni.

Az asszony egész éjszaka ült és várt. Amikor a hajnali derengésben megmozdult a láb nagyujja, felkeltette a férjét. Az meg elmesélte mi mindent látott álmában. Aztán elkezdett készülni az útra.

Vitt magával barnásfekete rókaprémet.

Ment, mendegélt, hogy ne meséljek sokat – megérkezett a cár városába. Az utcákon annyi ember nyüzsög – az erdőben nincs annyi szúnyog. Találkozott a cár emberével (segítőjével). Azt mondja neki: egyelőre lakjál nálam. Holnap elmegyünk a cárhoz.

Másnap elmentek a cárhoz. A vándor a barnásfekete rókaprémet a nyakába akasztotta. A cár segédje megjegyezte: Belépünk, te csak ne félj. Ahová én megyek, te is oda lépj. Beléptek. Nézi, bámulja: a padló mintha arany lenne. A kísérője csak megy, mint akit vízbe eresztettek.

Odalép a vándor a cárhoz. Egyik kezével átadja neki a barnásfekete rókát, a másikkal a cárral ráz kezét.

A cár megkéri:

– Ülj le kedveském.

És elkezd beszélgetni vele:

– Hát, kedveském, a sokféle eledel közül melyik a leghasznosabb?

A vándor válaszol:

– A víz és a só a leghasznosabb.

A cár újra kérdez:

– Az olyan sokféle öltözék közül melyik a legmelegebb?

A vándor válaszol:

– A gyep a legmelegebb.

A cár tovább kérdezi:

– Ki tudod-e húzni a kacsatollat, a lúdtollat? (tudsz fájdalmat okozni a kacsatollnak?)

Erre a vándor:

– Ha lenne ilyen dolgom, ki tudnám, bizony én...

A cár azt mondja végül:

– Ha képes vagy rá, maradj itt.

A cár átment a szomszéd szobába. A cár szolgálai megrohanták a vándort, és kérdik tőle:

– Kedveském, mondd, mit mondtál a cárnak?

A vándor a kezébe vette a sapkáját, és így szólt:

– Töltsétek meg teli ezt a sapkát arany pénzzel, és megmondom.

Telerakták a sapkáját arany pénzzel.

– Hát, azt mondom nektek: ha be tudsz csapni valakit (akárkit?), azt jelenti – kihúzni a kacsatollat, a lúd tollát.

Fogta a vándor az arany pénzeket, és felváltotta (kiválasztotta?) az aprópénzt: három kopejkások, öt kopejkások. Dagadt zsákba rakta az aprópénzt, és szétosztotta szegények között.

Azt mondta a cárnak:

– Azt hiszem, itt az ideje, hogy hazamenjek.

A cár rábólintott:

– Rendben, menjél. Hazaérsz, élj herceggént, légy gazdája a földednek.

És adott a vándornak hercegi viseletet. Felöltözött a vándor, és elindult. Oda hét évig tartott az útja, vissza egy pillanatig. Mintha sehol se járt volna.

Eljött a nyár. Egyszer csak lentről érkezett egy csónak. Megjött a fontos nacsálnyik, kozákok kíséretében. Kiemelték egyenesen a partra, párnázott bölcsőben. Beléptek a házba, köszöntek, és követelték a tíz mókust. Aztán bezabáltak, tökre itták magukat. Szedelődöztek, hogy tovább haladjanak.

Azt mondja a vándor:

– Segítek nektek a nacsálnyikot a csónakba cipelni.

A kozákok erre:

- Beleejted a vízbe, nehéz ember.
- Nem – felelte –, nem ejtem bele.

Felemelte, és vitte. Bevitte a kikötőhíd közepéig, és bedobta a fontos nacsalnyikot a vízbe. Fordult, és kiment a partra. Bement a házba. Felvette a hercegi viseletet. A kozákok berúgták az ajtót, hogy bemenjenek, és elbánjanak a bűnössel. Látják: herceg ül közében. Megijedtek. Becsapták az ajtót. Kilépett a vándor az utcára, látja, a folyón eveznek. A csuromvizes nacsalnyik a tatra ült, a kozákok húzták az evezőket.

Többé soha, senki se jött, nem mondta:

- Üdvözet! Tíz mókust!

Ha ez a mese igaz lenne, talán ma is jó cárok uralkodnának nagy birodalmakon, a rossz nacsalnyikokat kihajítanák az ablakon, a kozákokat meg megvesszőznék, akiket ők évszázadokon keresztül korbáccsal vertek.

A manysik finnugor nép, az Uraltól nyugatra, a tyumenyi körzetben... (Jártam Tyumeny-ben, ott *élveztem* – 35 fokot, napsütéssel, ropogó hóval a szibériai telet!)

A *kedveskét* manysiból eredő megszólításnak vélem, nem nagyon illik az orosz nyelvbe, amelyik egyébként ritkán durvul el.

Érdekes, hogy az elnyomó gépezet alsó régióira, a korrupt hivatalnokra, és az általában kegyetlen kozákokra negatív képet rajzol a népi emlékezet, míg a nagyon kegyetlen cár barátként jelenik meg. Mélyen elgondolkodtató!

*

Abenaki indiai teremtéslegenda

Abenaki indiai zászló

A Nagy Szellem régen lenézett ránk, s nem látott semmit. Se színeket, se szépséget. Az idő néma volt a sötétségben. Nem volt zaj, nem volt dal. Nem lehetett semmit látni vagy érezni.

A Nagy Szellem úgy gondolta kitölti ezt az űrt élettel és fénnel. Erejével megindította a teremtés szikráját. Utasította Tölba-t, a Hatalmas Teknőst, hogy jöjjön fel a vizekből és legyen a szárazföld. A Nagy Szellem megformázta a hegyeket és a völgyeket a teknős hátán. Fehér felhőket tett a kék égre. Nagyon boldog volt. Azt mondta „Most már minden készen áll. Meg fogom tölteni ezt a helyet az élet boldog mozzanataival.”

Gondolkozott és gondolkozott, milyen teremtményeket alkosson. Hol fognak élni? Mit fognak csinálni? Mi lesz a feladatuk? Egy tökéletes tervet akart. Annyira erősen gondolkozott, hogy nagyon fáradt lett és elaludt.

Furcsa dolgokat látott álmában. Állatokat látott, melyek négy lábon másztak, néhányuk két lábon. Néhány teremtmény szárnyakkal röpködött, néhányuk uszonnal úszott. Voltak benne növények mindenféle színnel, elterítették a földet. Rovarok zümmögtek körbe, kutyák ugattak, madarak énekeltek, és emberi lények szólították egymást. Minden zavarosnak tűnt. A Nagy Szellem úgy gondolta rosszat álmodik. Azt hitte semmi se lehetne ennél tökéletlenebb.

Amikor felébredt, azt látta, hogy egy hód egy faágat rágesált. Rájött, hogy álma alkotássá vált. Mindenről, amiről álmodik, valósággá vált. Mikor látta, hogy a hód felépíti házát és a gátat, hogy tavat készítsen családjának, ahol úszhat, tudta, hogy minden a helyére került, s feladatuk idővel el is jön.

Népünknel ez szájról szájra, generációról generációra halad. Nem kell megkérdőjelezni álmainkat. Az a mi alkotásunk.

Forrás: www.annwn.hu

*

Abbahagyom a teremtéslegendák kutatását, nagy meglepetésemre a Magyar Elektronikus Könyvtár rendkívül gazdag [tárval](#) áll az olvasók rendelkezésére.

Lezárva: 2019. június 30.